

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 9.

ÅREN

1896—1900.

VESTMANLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Den reglering af oregelbundenheter i länets indelning, hvilken, på grundvalen af hvad 1881 års komité föreslagit, allt sedan år 1882 fortgått, har afslutats under den period, som utgör föremål för denna underdåniga berättelse. Genom tre särskilda nådiga bref den 5 februari 1897 har nämligen stadgats:

1:o) att den del af Huddunge socken, som tillhört Torstuna härad, skulle från ingången af år 1898 öfverflyttas till Våla härad;

2:o) att den del af Nora socken, som tillhört Simtuna härad, skulle vid samma tid öfverflyttas till Våla härad; samt

3:o) att den del af Vester-Löfsta socken, som tillhört Torstuna härad, likaledes skulle med år 1898 öfverflyttas till Simtuna härad;

dock med iakttagande, dels att härigenom icke skedde rubbning i de öfverflyttade fastigheterna då möjligen tillkommande andel i häradsallmänning (med tillägg för Huddunge socken: eller annan för det härad, hvarifrån öfverflyttning egt rum, gemensam tillhörighet) och dels att fastigheternas väg- och brohållningsskyldighet fortfarande skulle utgöras i enlighet med dittills gällande bestämmelser, intill dess ändring deri kunde i sammanhang med tillämpning af lagen den 23 oktober 1891 ega rum.

Sedan Eders Kungl. Maj:t, på sätt i senast afgifna berättelse antydts, genom beslut den 2 maj 1890 funnit skäl ej förekomma att bifalla nyssnämnda komités förslag under punkten 11, Vest-

manlands län, beträffande reglering af Ramsbergs socken emellan Lindes och Skinskattebergs bergslager, har, på underdånig framställning af Ramsbergs kommun, Eders Kungl. Maj:t — med erinran att samtliga tingslag inom Lindes domsaga, eller Nya Kopparbergs, Lindes och Ramsbergs samt Fellingsbro härad, skulle från och med 1899 års ingång utgöra ett tingslag — enligt nådigt bref den 30 december 1898 stadgat:

4:o) att från 1900 års ingång dels hemmanen $\frac{1}{4}$ mantal n:r 1 Norra Allmäningsbo, $\frac{1}{4}$ mantal n:r 2 ibdm, $\frac{1}{4}$ mantal n:r 3 ibdm, $\frac{1}{4}$ mantal n:r 1 Södra Allmäningsbo, 1 mantal n:r 1 Glifsån, $\frac{1}{9}$ mantal Gräsberget n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal n:r 1 Torskbäcken och $\frac{1}{8}$ mantal n:r 2 Torskbäcken, allt i Ramsbergs socken, skulle från Skinskattebergs länsmandistrikt, Kungsörs fögderi, Skinskattebergs tingslag, Vestmanlands vestra domsaga och Vestmanlands län öfverflyttas till Lindes och Ramsbergs länsmandistrikt, Lindes fögderi, Lindes tingslag och domsaga samt Örebro län, dels hemmanet $\frac{1}{32}$ mantal Gädtdjern n:r 1 förläggas från Ramsbergs socken till Skinskattebergs socken, dels ock lägenheten Badstugumossen förläggas från Ramsbergs socken, Lindes och Ramsbergs länsmandistrikt, Lindes fögderi, Lindes tingslag och domsaga samt Örebro län till Skinskattebergs socken och länsmandistrikt, Kungsörs fögderi, Skinskattebergs tingslag, Vestmanlands vestra domsaga och Vestmanlands län, dock under vilkor: att nuvarande pro-

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-35.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Invånare.....	3.
Tab. A. Folkökningen i Vestmanlands län åren 1851-1900.....	4.
Tab. B. Antalet inom Vestmanlands län födda barn, fördelade efter civilstånd, åren 1896-1900.....	4.
Tab. C. Oäkta födde i % af hela antalet födde, åren 1881-1900.....	5.
Tab. D. Vid underdomstolar i Vestmanlands län för brott eller förseelser mot strafflagen sakfälde, åren 1895-1899.....	5.
Tab. E. Medeltal af de vid underdomstolar inom Vestmanlands län för brott eller förseelser mot strafflagen sakfälde, åren 1880-1899.....	5.
Tab. F. Handlagda brottmål vid underdomstolarna, åren 1895-1899.....	5.
Tab. G. Antalet utfärdade debetsedlar å kronoutskylder (inkl. arrendebelopp m. m.), debiteradt belopp samt uppbördsresternas förhållande till debiterade beloppet inom Vestmanlands län, åren 1896-1900.....	8.
Tab. H. Sammandrag af lagsökningsmål i Vestmanlands län, åren 1896-1900.....	8.
Tab. I. Antalet af de vid Vestmanlands läns underdomstolar anhängiga konkurs- och urarfvamål, åren 1880-1899.....	8.
Tab. K. Intecknad gäld i Vestmanlands län, åren 1895-1899.....	8.
Tab. L. Fastigheters exekutiva försäljning hos Länsstyrelsen i Vestmanlands län, åren 1896-1900.....	9.
Tab. M. Sammandrag af officiella statistiska uppgifter om sparbankerna i Vestmanlands län vid slutet af åren 1895-1900.....	9.
Tab. N. Enskilda bankers och aktiebankers in- och utlåning vid kontor inom Vestmanlands län vid slutet af åren 1896-1900.....	9.
3. Näringar.....	10.
Tab. O. Nötboskapspremieringen i Vestmanlands län, åren 1896-1900.....	12.
Tab. P. Vid premieringar prisbelönda tjurar, åren 1896-1900.....	13.
Tab. Q. Öfversigt af mejerihandteringen i Vestmanlands län, åren 1896-1900.....	13.
Tab. R. Prisbelöning af hästar vid besigtningmötena i Vestmanlands län, åren 1896-1900.....	14.
Tab. S. Undersökta prof vid kemiska stationen i Vesterås, åren 1896-1900.....	15.
Tab. T. Undersökta prof vid frökontrollanstalten i Vesterås, åren 1896-1900.....	15.
Tab. U. Tillverkning af tackjern, åren 1896-1900.....	18.
Tab. V. Tillverkning af smältstycken, göt och metallprodukter, åren 1896-1900.....	18.
Tab. X. Jernförädlingen i Vestmanlands län, åren 1896-1900.....	18.

	Sid.
3. Näringar (Forts.).	
Tab. Y. Jemförelse mellan jernhandteringen i Vestmanlands län och riket, åren 1860-1900; produktionsmängder i tusental ton.....	19.
Tab. Z. Produktion vid Sala grufva och smältverk, åren 1896-1900	21.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	22.
Tab. Å. Uppgifter om de jernvägar, hvilka helt och hållet eller till väsentligare del tillhöra Vestmanlands län, åren 1896-1900.....	23.
Tab. Ä. Utskänningsbolagens i Vestmanlands läns städer verksamhet under försäljningsåren 1895-1900.....	27.
5. Kameralförhållanden.....	28.
6. Politi.....	30.
Tab. Ö. Medeltalsberäkning för länslasaretten i Vestmanlands län, åren 1896-1900.....	33.
Tab. Aa. Heijkenskiöldska sjukhuset i Arboga, åren 1896-1900.....	33.
Tabellbilagor	36-63.
Tab. 1. Folkmängden i Vestmanlands län åren 1896-1900.....	36.
Tab. 2. Allmänna vägar och skjutsning i Vestmanlands län åren 1896-1900.....	37.
Tab. 3. Hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. i Vestmanlands län år 1900.....	38.
Tab. 4. Egendomar af fideikommissnatur i Vestmanlands län år 1900...	39.
Tab. 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag, i Vestmanlands län år 1900.....	40.
Tab. 6. Egendomar tillhörande främmande maktens undersåtar, i Vestmanlands län år 1900 [Inga tabelluppgifter finns].....	44.
Tab. 7. Fromma stiftelser, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjukkassor och dermed jemförliga inrättningar i Vestmanlands län år 1900.....	44.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 9.

ÅREN

1896—1900.

VESTMANLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Den reglering af oregelbundenheter i länets indelning, hvilken, på grundvalen af hvad 1881 års komité föreslagit, allt sedan år 1882 fortgått, har afslutats under den period, som utgör föremål för denna underdåniga berättelse. Genom tre särskilda närdiga bref den 5 februari 1897 har nämligen stadgats:

1:o) att den del af Huddunge socken, som tillhört Torstuna härad, skulle från ingången af år 1898 öfverflyttas till Våla härad;

2:o) att den del af Nora socken, som tillhört Simtuna härad, skulle vid samma tid öfverflyttas till Våla härad; samt

3:o) att den del af Vester-Löfsta socken, som tillhört Torstuna härad, likaledes skulle med år 1898 öfverflyttas till Simtuna härad;

dock med iakttagande, dels att härigenom icke skedde rubbning i de öfverflyttade fastigheterna då möjligen tillkommande andel i häradsallmänning (med tillägg för Huddunge socken: eller annan för det härad, hvarifrån öfverflyttning egt rum, gemensam tillhörighet) och dels att fastigheternas väg- och brohållningsskyldighet fortfarande skulle utgöras i enlighet med dittills gällande bestämmelser, intill dess ändring deri kunde i sammanhang med tillämpning af lagen den 23 oktober 1891 ega rum.

Sedan Eders Kungl. Maj:t, på sätt i senast afgifna berättelse antydts, genom beslut den 2 maj 1890 funnit skäl ej förekomma att bifalla nyssnämnda komités förslag under punkten 11, Vest-

manlands län, beträffande reglering af Ramsbergs socken emellan Lindes och Skinskattebergs bergslager, har, på underdånig framställning af Ramsbergs kommun, Eders Kungl. Maj:t — med erinran att samtliga tingslag inom Lindes domsaga, eller Nya Kopparbergs, Lindes och Ramsbergs samt Fellingsbro härad, skulle från och med 1899 års ingång utgöra ett tingslag — enligt nädigt bref den 30 december 1898 stadgat:

4:o) att från 1900 års ingång dels hemmanen $\frac{1}{4}$ mantal n:r 1 Norra Allmäningsbo, $\frac{1}{4}$ mantal n:r 2 ibdm, $\frac{1}{4}$ mantal n:r 3 ibdm, $\frac{1}{4}$ mantal n:r 1 Södra Allmäningsbo, 1 mantal n:r 1 Glifsån, $\frac{1}{9}$ mantal Gräsberget n:r 1, $\frac{1}{8}$ mantal n:r 1 Torskbäcken och $\frac{1}{8}$ mantal n:r 2 Torskbäcken, allt i Ramsbergs socken, skulle från Skinskattebergs länsmandistrikt, Kungsörs fögderi, Skinskattebergs tingslag, Vestmanlands vestra domsaga och Vestmanlands län öfverflyttas till Lindes och Ramsbergs länsmandistrikt, Lindes fögderi, Lindes tingslag och domsaga samt Örebro län, dels hemmanet $\frac{1}{32}$ mantal Gädtdjern n:r 1 förläggas från Ramsbergs socken till Skinskattebergs socken, dels ock lägenheten Badstugumossen förläggas från Ramsbergs socken, Lindes och Ramsbergs länsmandistrikt, Lindes fögderi, Lindes tingslag och domsaga samt Örebro län till Skinskattebergs socken och länsmandistrikt, Kungsörs fögderi, Skinskattebergs tingslag, Vestmanlands vestra domsaga och Vestmanlands län, dock under vilkor: att nuvarande pro-

sterskap och kyrkobetjening i Ramsbergs församling under sin tjänstetid bibehållas vid dem enligt gällande bestämmelser från hemmanet Gäddtjern och lägenheten Badstugumossen tillkommande löneförmåner; att väghållningsbesväret blifver oförändradt, intilldess af annan anledning ny vägdelening kan komma till stånd; att lägenheten Badstugumossen i jordeboken för Skinskattebergs socken införes bland skatte jordlägenheter med anteckning om dess egenskap af afsöndring från $\frac{1}{24}$ mantal Bäckergrufvan nr 1 i Ramsbergs socken af Örebro län; samt att ofvannämnda från Skinskattebergs till Lindes tingslag öfverflyttade fastigheter skola under de första tjugu åren efter öfverflyttningen vara befriade från skyldighet att deltaga i byggnad och underhåll af tingshus i sistnämnda tingslag.

Härigenom har den uråldriga oregelbundenheten af Ramsbergs sockens indelning häfts, och genom de ofvan under punkterna 1—3 omnämnda nådiga beslut hafva, såsom ofvan nämnts, samtliga af 1881 års komité framlagda förslag till afhjelpande af öfriga oregelbundenheter i länets indelning blifvit slutligen pröfvade och afgjorda.

I afseende å den administrativa indelningen gäller den enligt nådiga brefvet den 10 september 1869 anbefalda indelningen i 4 med domsagorna sammanfallande *fögderier*. Beträffande *länsmansdistrikten* är — med undantag för 1:sta distriktet af Salbergs—Väsby fögderi, hvilket distrikt ännu förvaltas af 2 länsmän, en i Nora socken och en i Öster-Våla och Harbo socknar — den reglering, som föreskrifvits enligt kungl. brefvet den 8 februari 1878, med deri genom nådiga brefven den 12 mars 1886, den 20 november 1891 och den 15 november 1897 beslutade ändringar, fullständigt genomförd. Sistnämnda kungl. bref rör Salbergs—Väsby fögderi och innehåller, att 1:sta distriktet skulle omfatta Nora, Öster-Våla och Harbo socknar, 2:dra distriktet Huddunge, Vester-Löfsta och Enåkers socknar samt att distrikten skulle benämnas: det 1:sta Våla, det 2:dra Heby, det 3:dje Sala, det 4:de Simituna och det 5:te Torstuna.

I fråga om den *judiciela* indelningen har icke någon annan förändring under perioden timat, än att den norra domsagan enligt nådiga brefvet den 26 maj 1899 med år 1900 indelats i 2 tingslag, bestående det ena af Gamla Norbergs bergslag samt Vagnsbro härad med tingsställe i Norbergs by och det andra af Norrbo härad; i sammanhang hvarmed bör erinras, att Eders Kungl. Maj:t den 10 april 1896 meddelat tillstånd för östra domsagan att å länsfängelset i Vesterås hafva tingsstad för ransakningar i brottmål rörande häktade personer.

Den *ecklesiastika* indelningen har icke undergått annan förändring än den ofvan antydda, nämligen öfverföring till Skinskattebergs socken af hemmanet Gäddtjern och lägenheten Badstugumossen.

Hvad beträffar *skogsvården*, gäller den indelning, som enligt förra berättelsen med år 1891 trädte i tillämpning; men härtill kommer, att sedan statsverket enligt kungl. brefvet den 19 augusti 1898 för en köpeskilling af 472,000 kronor förvärfvat Uttersbergs bruksegendom och af den dit hörande skogsmark bildat Uttersbergs kronopark, hvarom här nedan under rubrik Skogshushållning vidare förmåles, så har Eders Kungl. Maj:t i nådigt bref den 10 november 1899 förklaradt, att denna park tillsammans med den likaledes af staten förvärfvade Grönbo kronopark i Örebro län skall utgöra ett nytt revir, benämndt Grönbo revir.

Länets indelning med hänsyn till *sjukvården* skall längre fram under afdelningen Politi behandlas.

Enligt nådiga brefvet till Kommerskollegium den 19 oktober 1900 hörer länet i fråga om *yrkesinspektionen* till Gefle distrikt, och beträffande *bergshandteringen* fortfarande till Östra bergmästaredistriktet.

Den år 1894 införda förändrade lydelse af riksdagsordningens föreskrifter om kamrarnas bildande medförde icke för länet någon förändring, vare sig beträffande val till Första kammaren eller i fråga om landsbygdens representerande i den Andra; men deremot infördes enligt kungl. kungörelsen den 22 maj 1896 den förändring i *städernas valkretsar*, att Vesterås stad bildar egen valkrets, Arboga och Sala en samt Köping i förening med Lindesberg och Nora en valkrets. Länet representeras således af 4 ledamöter i första kammaren och af 7 ledamöter i andra kammaren, deraf 4 för landet och 3 för städerna.

Enligt de i sammanhang med Kungl. Topografiska Kårens karta öfver länet år 1842 utgifna »Topografiska och statistiska uppgifter om Vesterås län» anses *arealen* vara 57·78 kvadratmil, och A. Hahr uppgifver, i sin år 1861 utgifna statistiska tablå öfver Sverige, länets areal till 56·90 kvadratmil. Reduceradt till nu lagstadgadt mått, motsvarar det förra talet omkring 6,600 och det senare omkring 6,500 kvadratkilometer. I följd af senare tiders mätningar och nyare kartor samt reglering af den administrativa indelningen hafva dock dessa arealtal undergått icke alldeles oväsentliga förändringar. Ämnet är af vikt bland annat vid en undersökning af folkmängdstätheten; och då Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i föregående femårsberättelser, senast år 1870, allenast i förbigående och summariskt uppgifvit länets kända areal, har det ansetts af någon betydelse att här lemna en specifik redogörelse för de större administrativa områdenas arealvidd, fögderiernas och städernas, hvarvid är att märka, att i Vestmanlands län fögderierna sammanfalla med domsagorna. Denna redogörelse grundar sig på de tal, som voro officiellt kända år 1890; men då äfven sedermera rubbningar inträdt, beroende på vissa genomförda regleringar såväl af länsgränsen som eljest, har det för vinnande af i möjligaste mån korrekta siffror varit af nöden att inhemta upplysningar om arealen af de fastigheter, hvilka varit föremål för regleringarna. De sålunda vunna arealuppgifterna äro hemtade från landtmäterikontoren i Vestmanlands, Uppsala och Örebro län samt af ett memorial från Generallandtmäterikontoret, hvarjemte i några fall undersökning i orterna egt rum. Med undantag för en lägenhet, Sättran, som jemte vissa hemman år 1891 öfverfördes till Örebro län, hafva svar erhållits å alla frågor. Anmärkas bör, att vissa af de funna talen ej fullt öfverensstämma med motsvarande uppgifter i Statistiska Centralbyråns befolkningsstatistik år 1890, 2:dra afdelningen; så är fallet t. ex. med den s. k. Fellingsbro fjerding, som der beräknats till 31·24 kvadratkilometer, men enligt landtmäterikontorens i Örebro och Vesterås uppgifter skall utgöra 28·09 kvadratkilometer. Full visshet i dylika skiljaktiga uppgifter lærer knappast stå att vinna, förr än rätta förhållandet kan genom ekonomiska kartverket utrönas. Vid reduktion af tunnlandtal har i nedanstående uppställning antagits: 1 tunnland = 0·4936 hektar.

De efter år 1890 inträffade områdesöfverflyttningar, som således böra medföra jemkning i de officiella arealtalen för år 1890, äro följande:

	Fögderiets el. stadens areal i qvkm.	Ökning (+) el. minsk- ning (-) i qvkm.
<i>Vesterås fögderi.</i>		
År 1890	1,324.42	
Till Vesterås stad: år 1891 Djekneberget		- 0.0772
» 1892 Vattenborgen		- 0.0355
Från » » 1891 Norra Sandvreten m. m.		+ 0.0677
		I allt - 0.0450
År 1900	1,324.38	
<i>Kungsörs fögderi.</i>		
År 1890	1,635.01	
Till Örebro län: år 1891 Fogryta m. m.		- 28.0913
» 1900 Norra Allmäningsbo m. m.		- 11.0457
Till Köpings stad: år 1895 Byslätten		- 0.1156
Från Örebro län: » 1900 Badstugumossen		+ 0.0221
		I allt - 39.2305
År 1900	1,595.78	
<i>Salbergs—Väsby fögderi.</i>		
År 1890	2,220.07	
Till Uppsala län: år 1893 Blåviken		- 0.5370
» 1895 Håcksbo m. m.		- 11.7803
Till Sala stad: » 1891 Väsby kungsgård		- 0.0825
Från » » » 1894 Granmuren m. m.		+ 2.7993
		I allt - 9.6005
År 1900	2,210.47	
<i>Vesterås stad.</i>		
År 1890	15.89	
Från Vesterås fögderi: år 1891 Djekneberget		+ 0.0772
» 1892 Vattenborgen		+ 0.0355
Till » » » 1891 Norra Sandvreten m. m.		- 0.0677
		I allt + 0.0450
År 1900	15.93	
<i>Köpings stad.</i>		
År 1890	7.40	
Från Kungsörs fögderi: år 1895 Byslätten m. m.		+ 0.1156
År 1900	7.52	
<i>Sala stad.</i>		
År 1890	85.41	
Till Salbergs—Väsby fögderi: år 1894 Granmuren m. m.		- 2.7993
Från » » » 1891 Väsby Kungsgård		+ 0.0825
		I allt - 2.7168
År 1900	82.69	

Med iakttagande häraf samt under förutsättning tillsvidare, att de anmärkta öfverflyttningarna gälla land, ej vatten, torde följande tabell få anses innefatta en såvidt möjligt skäligen tillförlitlig redogörelse för arealen med hänsyn till länets administrativa indelning. Den visar en minskning af 5.15 kvadratkilometer i 1890 års statistik.

O m r å d e.	Areal i qvkm.		
	Land.	Vatten.	Summa.
Vesterås fögderi	1,293.74	30.64	1,324.38
Kungsörs »	1,515.48	80.30	1,595.78
Bergslags »	1,407.32	83.64	1,490.96
Salbergs—Väsby »	2,105.13	105.34	2,210.47
Summa för landsbygden	6,321.67	209.92	6,621.59
Vesterås	15.93	—	15.93
Sala	75.58	7.11	82.69
Arboga	20.29	0.14	20.43
Köping	7.48	0.04	7.52
Summa för städerna	119.28	7.29	126.57
Summa för länet	6,440.95	307.21	6,748.16

Till den redogörelse för länets *naturbeskaffenhet i allmänhet*, hvilken lemnades i berättelsen för åren 1866—1870, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke något att tillägga. Denna redogörelse gafs hufvudsakligen på grundvalen af det geologiska kartverket, hvaraf man år 1872 fick mottaga de senast utkomna bladen öfver delar af länet. Goda utsigter finnas nu, att *ekonomisk kartläggning* af länet inom icke allt för lång tid kommer till stånd. På framställning af chefen för Rikets Allmänna Kartverk har nämligen Landstinget år 1897 utfäst sig att med omkring 21,000 kronor understödja utgifvandet i 18 blad af litograferade och färdigtryckta häradskartor i skalan 1:50000. Detta företag, som är afsedt att begynna år 1905, får anses af så mycket större betydelse, som Vestmanlands län är det enda af Mälaredalens och mellersta Sveriges län, der sådan kartläggning ännu ej blifvit utförd eller planlagd.

2. Invånare.

Vid slutet af år 1900 steg länets mantalsskrifna *folkmängd* till ett antal af 148,245, utvisande en tillväxt under perioden af 6,322 personer eller 4.45 procent af invånareantalet vid 1895 års slut, som var 141,923.

Då det qvinquennium, som i denna berättelse afhandlas, är det sista af ett svunnet århundrade, torde det tillåtas att ur befolkningsstatistikens rika material här infläta en och annan uppgift såsom en antydan i förbigående om utvecklingen.

Länets folkmängd, som år 1800 uppgick till 86,583 personer, minskades under de två första femårsperioderna med respektive 2.05 och 3.07 procent, men ökades sedermera för hvarje sådant tidsmätt med 2 å 3 procent och hade år 1850

vuxit till 96,691. Sedermera har tillväxten, synnerligast under de näst föregående 25 åren, gått hastigare, understundom med 5, ända till 8.47 procent för ett qvinquennium. Ökningen har fortskridit ända till närvarande tid, dock med smärre steg, icke öfver 4.45 % för någon af de sista fem femårsperioderna. Minsta ökningen återfinnes år 1830 med 0.72 % af folkmängden 1825, den högsta år 1875 med 8.47 % af talet för år 1870. Undersökt för 25-årsperioder, visar tillväxten: år 1825 2.35 %, år 1850 9.11 %, år 1875 27.48 % och år 1900 20.26 %, allt af folkmängdens tal 25 år förut.

Stäld vid sidan af landsbygden befolkning, företer städernas här, såsom nästan öfverallt eljest, en vida rikare tillväxt.

Under det att landtbefolkningen år 1900 hade vuxit med allenast 0·95 % af 1895 års folkmängdssiffra, befinnes städernas hafva under samma tid vuxit med 22·07 %. Hårtill har Vesterås stad, der industrien under de senare åren fordrat mycket stora arbetskrafter, i främsta rummet bidragit, i det stadens folkmängd under femårsperioden vuxit med ej mindre än 31·66 %.

En sammanställning af siffrorna för *folkökningsprocenten*, särskildt för länets landsbygd och särskildt för städerna, under de senaste 50 åren torde icke sakna hvarje intresse och meddelas här, i *tabell A*, desto hellre, som densamma icke veterligen förut offentliggjorts. Då öfverskådligheten skulle förlora på, om icke samtidigt den absoluta folkmängden uppgäfvades, har för detta fall ett återuppreparande af befolkningsstatistikens siffror ansetts böra jemsides ega rum.

Hvad beträffar *folkmängdstätheten*, åskådliggöres denna af följande uppställning, hvilken hänför sig till 1890 års kända arealtal och folkmängden vid slutet af åren 1890 och 1900.

	Folkmängdstäthet på 1 qvkm. land vid slutet af år		Folkmängdstäthet på 1 qvkm. land vid slutet af år		
	1890.	1900.	1890.	1900.	
Vesterås fögderi	21·7	23·5	Köpings stad	525·0	633·0
Kungsörs	18·0	18·0	Arboga	226·0	260·0
Bergslags	18·7	19·9	Sala	73·0	82·0
Salbergs—Väsby	15·4	15·8	Länet	21·2	22·8
Vesterås stad	511·0	779·0	Riket	11·6	12·5

Till jämförelse meddelas, att folkmängdstätheten år 1890 var i angränsande län: Örebro 22, Kopparbergs 7, Gefleborgs 11, Uppsala 24 samt Södermanlands 25.

De skilda häradena i Vesterås fögderi utmärkas af en synnerligen jemn folkmängdstäthet af omkring 22 på 1 qvkm. Inom Snefringe folkrika härad förekommer dock en sådan motsats som 12 personer pr qvkm. i Ramnäs och 60 i Kolbäcks socken. I Kungsörs fögderi märkas motsättningarna af omkring 13 personer i Skinskattebergs bergslags härad och 22, allt på 1 qvkm., i Åkerbo härad jordbrukande bygd. I Bergslags och Salbergs—Väsby fögderier är, om man fäster sig vid häradindelningen, folkmängdstätheten någorlunda jemn med omkring 19 i det förra

och 15 i det senare pr qvkm. Beträffande städerna blir en jämförelse skenbart ytterst ofördelaktig för Sala med dess areal af ej mindre än 78·30 qvkm. Märklig är Vesterås stads tillväxt under årtiondet med 268 personer på hvarje qvkm.

Utvandringen till främmande land har under sista årtiondet väsentligt aftagit ifrån 527 personer år 1891 till 174 år 1900. Deremot pågår fortfarande en rätt betydande utflyttning till andra orter inom riket, så att, änskönt det nativitetsöfverskott af 11 å 14 ‰, som årligen visar sig, folkmängdstillväxten likväl stannar vid 7 å 10 ‰ och åren 1891 och 1897 nedgick till respektive 3·19 och 4·28 ‰, allt af medelfolkmängden. Detta förhållande, att den naturliga folkökningen genom nativitetsöfverskott icke hel och hållen bildar folkmängdstillväxt, utan elimineras genom utflyttningsöfverskott, torde i och för sig icke få anses ogynnsamt, helst man finner, att detsamma är rådande i de flesta landsdelar med undantag t. ex. de senare åren för hufvudstaden, Göteborgs och Bohus, Malmöhus, Gefleborgs och Norrbottens län, der företrädesvis en lifligare industri och företagsamhet äfven eljest torde medföra folkmängdstillväxt genom inflyttningsöfverskott. Tvärtom lär kommunikatjonsväsendets fulländade utveckling i rikets mellersta och södra delar samt näringarnas fortgående blomstring städse komma att verka en viss rörlighet i folkstocken, och så länge nativitetsöfverskott kan påvisas, tillräckligt stort ej blott att fylla den genom utflyttningsöfverskott uppkomna brist utan äfven att lämna folkmängdstillväxt, lär icke någon anledning till bekymmer i detta hänseende föreligga.

Frågan om *befolkningens sedliga ståndpunkt* såsom föremål för behandling i femårsberättelserna måste afse den objektiva sedligheten i inskränkt mening eller såvidt rörer individens förhållande till familjelifvet och statslifvet. Det är till följd af denna begränsning Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i senare berättelser trott sig finna en grundval för frågans bedömande genom att framlägga statistikens vittnesbörd såväl i fråga om förhållandet emellan antalet födda barn och antalet barn af oäkta börd som ock beträffande befolkningens kriminella lagöfverträdelser. Vål är det sannt, att dylika uppgifter för en period af fem år lära i och för sig betyda föga; men det är ock sannolikt, att, om man sålunda samlar material period efter

Tab. A. Folkökningen i Vestmanlands län åren 1851—1900.

År.	Folkmängd vid periodens slut.			Folkmängdens tillväxt i % af folkmängden vid periodens början.		
	Landsbygden.	Städerna.	Summa.	Landsbygden.	Städerna.	Länet.
1851—1855	86,671	11,085	97,756	2·04	5·40	2·42
1856—1860	90,406	12,373	102,779	4·31	11·62	5·14
1861—1865	94,500	13,734	108,234	4·52	11·00	5·31
1866—1870	98,537	15,108	113,645	4·27	10·00	5·00
1871—1875	106,704	16,562	123,266	8·30	9·62	8·47
1876—1880	110,871	17,840	128,711	3·90	7·71	4·42
1881—1885	112,824	19,119	131,943	1·76	7·17	2·51
1886—1890	114,625	21,899	136,524	1·60	14·54	3·47
1891—1895	118,395	23,528	141,923	3·29	7·44	3·95
1896—1900	119,524	28,721	148,245	0·95	22·07	4·45

Tab. B. Antalet inom Vestmanlands län födda barn, fördelade efter civilstånd, åren 1896—1900.

	Hela antalet födde.			Oäkta födde i % af hela antalet födde.	
	Äkta.	Oäkta.	Summa.	I länet.	I riket.
Landsbygden: år 1896	2,998	418	3,416	12·24	9·25
„ 1897	2,976	389	3,365	11·56	9·40
„ 1898	2,993	445	3,438	12·94	9·51
„ 1899	2,855	413	3,268	12·64	9·33
„ 1900	2,993	452	3,445	13·12	·
Städerna: år 1896	557	97	654	14·83	18·90
„ 1897	587	106	693	15·30	18·99
„ 1898	617	121	738	16·39	19·75
„ 1899	602	110	712	15·45	18·81
„ 1900	631	119	750	15·87	·

period, man omsider, när en längre tidrymd öfverskådas, bör i denna statistik finna ett ganska tillförlitligt svar i spörsmålet, åtminstone relativt till de svar, som stå att vinna beträffande riket i dess helhet eller vissa dess landsdelar.

Utarbetade efter hufvudsakligen samma form som de, hvilka lemnats i senaste berättelserna, meddelas alltså här fem tabeller B—F till ämnets belysning.

Innebörden af dessa tabeller torde kunna sammanfattas sålunda:

att länets landtbefolkning fortfarande öfvar ett ogynnsamt inflytande på statistiken för rikets landsbygd i fråga om förhållandet emellan antalet födda barn och barn af oäkta börd och att detta förhållande, långt ifrån att visa en återgång till det bättre, tvärtom under en följd af åtminstone 20 år stadigt försämrats, så att procenttalet af oäkta födde i förhållande till summa födde inom länet öfverstiger talet för rikets landsbygd åren 1881—1885 med 2·27 och år 1899 med 3·31 procent;

att deremot de för länets städer i nyssnämnda hänseende funna procenttal bekräfta det i senast afgifna berättelse antydda gynnsammare resultat, i det att samma procenttal öfver hufvud

taget bibehållit sig och fortfarande visa ett förhållande, som med 3 å 4 % understiger de för rikets städer i gemen funna, motsvarande tal;

att de gröfre brottnas antal hvarje år sedan perioden 1880—1884 i medeltal visat sig i det närmaste lika, trots den ökade folkmängden, men att de ringare brotten, speciellt brott mot offentlig myndighet, fridsbrott och misshandelsbrott, sedan samma tid ökats med mera än 100 % och förseelsernas antal med mera än 200 % af motsvarande tal nyssnämnda femårsperiod;

att speciellt fylleriförseelsernas antal från 645 år 1895 vuxit till 1,515 år 1898 och 1,716 år 1899;

att länets folkmängd i procent af rikets, som åren 1880—1889 utgjorde i medeltal per år 2·82 %, sedermera år 1899 ökats till 2·89 %, under det att procenttalet för de inom länet handlagda brottmåln i förhållande till hela rikets visar en vida raskare tillväxt, nämligen från 2·88 % i medeltal för hvarje år af perioden 1880—1889 till 4·87 % år 1899.

Onekligen äro dessa resultat af undersökningen föga hedrande för länet, och det tjenar till intet att blunda därför. Redan det af chefen för Justitiedepartementet i hans underdåniga berättelser för åren 1898—1899 påvisade förhållandet, att Vesterås stad, relativt till sin folkmängd, intager första rummet bland rikets alla städer i fråga om brottmålnas antal, bör vara egnadt att verka manande på dem, som hafva att i en eller annan ställning skaffa med ungdomen, ty det är utan all fråga en tygellös ungdom, som sätter fläcken på samhället. Brottmålna i Vesterås år 1898 räknades till 109·76 på hvarje 1,000 invånare och år 1899 till 118·27. Närmast kommo Eskilstuna med resp. 95·72 och 105·95 samt Sundsvall med 88·99 och 93·71.

Tab. C. Oäkta födde i % af hela antalet födde, åren 1881—1900.

Åren	Landsbygden.		Städerna.	
	Vestmanlands län. %	Riket. %	Vestmanlands län. %	Riket. %
1881—1885	10·74	8·47	15·15	18·74
1886—1890	10·94	8·55	15·49	17·97
1891—1895	11·39	8·68	14·13	18·15
1896—1900	12·53	1) 9·37	15·59	1) 19·12

Tab. D. Vid underdomstolar i Vestmanlands län för brott eller förseelser mot strafflagen sakfödde, åren 1895—1899.

Å r.	Deraf för					Deraf för					Deraf för fylleri.	
	Antalet sakfödde för gröfre brott.	Antalet sakfödde för ringare brott.	Antalet sakfödde för ringare brott.	Antalet sakfödde för ringare brott.	Antalet sakfödde för ringare brott.	Antalet sakfödde för ringare brott.	Antalet sakfödde för ringare brott.	Antalet sakfödde för ringare brott.	Antalet sakfödde för ringare brott.	Antalet sakfödde för ringare brott.	Antalet sakfödde för ringare brott.	Antalet sakfödde för ringare brott.
1895	39	1 5 5 1 26	215	63 17 78 6 13 5	703	645						
1896	57	3 6 5 1 33	231	54 18 74 4 20 11	747	712						
1897	47	8 4 2 22	296	92 51 78 2 20 6	783	721						
1898	64	7 7 1 35	431	203 53 108 5 24 2	1,698	1,515						
1899	51	8 2 10 3 22	404	195 56 92 14 16 4	1,798	1,716						
1895—1899	258	19 21 31 8 138	1,577	607 195 430 31 93 28	5,729	5,309						
1890—1894	251	20 28 29 8 128	1,200	371 136 397 15 100 35	3,519	3,284						

1) Medeltal för åren 1896—1899.

Tab. E. Medeltal af de vid underdomstolar inom Vestmanlands län för brott eller förseelser mot strafflagen sakfödde, åren 1880—1899.

Förbrytelser.	Åren 1880—1884.	Åren 1885—1889.	Åren 1890—1894.	Åren 1895—1899.
Gröfre brott	48	38	50	51
Ringare brott	137	172	240	315
Förseelser	370	566	704	1,145

Tab. F. Handlagda brottmåln vid underdomstolarna, åren 1895—1899.

Å r.	Inom Vestmanlands län.			Inom riket.			Länets brottmåln i % af rikets.	Länets folkmängd
	Å landet.	I städerna.	Summa.	Å landet.	I städerna.	Summa.		
1895	400	911	1,311	17,364	22,390	39,754	3·30	2·90
1896	460	904	1,364	18,697	22,910	41,607	3·28	2·90
1897	451	962	1,413	19,719	24,140	43,859	3·22	2·88
1898	468	1,816	2,284	21,447	28,133	49,580	4·61	2·88
1899	411	1,999	2,410	19,722	29,702	49,424	4·87	2·89
1880—1889	—	—	—	—	—	—	2·88	2·82
1890—1894	—	—	—	—	—	—	3·26	2·89
1895—1899	—	—	—	—	—	—	3·86	2·89

På samma gång förvånande och nedslående är den i *tabell D* uppvisade iakttagelsen, att fylleriförseelserna, trots de mot dryckenskapslasten verkande goda krafter, så ansevärt ökats. En förklaring gifves dock. Det är nämligen att märka, att under det qvinquennium, hvarom nu är fråga, ej mindre än fyra särskilda jernvägslinier inom länet påbörjats och fullbordats, statsbanan Krylbo—Frövi, sammanbindningsbanan Ramnäs—Kolbäck, jernvägen Engelsberg—Ludvika samt linien Sala—Gysinge af Sala—Gysinge—Gefle jernväg. Vidare hafva i ett par af länets städer betydande byggnadsföretag utförts, förnämligast för industrielt behof. Alla dessa företag hafva hvart i sin mån kräft ett högst ansevärt antal lösa arbetare från främmande orter, och arbetsprisen hafva varit exceptionellt höga. Sålunda kan nämnas, att vanliga s. k. grofarbetare utan yrkeskunnighet förtjänat vid jernvägsbyggnaderna mellan 4 och 5 kronor om dagen, och då äfven eljest arbetsprisen varit höga, erbjuder sig häri osökt en förklaring till att spritvarukonsumtionen ökats och med den brottsligheten. För det närvarande må denna förklaring gälla hvad den kan. Skulle under de närmaste åren, såsom antagligt är, tillfälliga arbeten af större omfattning tryta, borde vid slutet af innevarande femårsperiod ett förhållande kunna uppvisas, gynsamare än det nu skildrade. Framtiden får visa, om och i hvad mån detta antagande håller streck.

Den i detta sammanhang förr införda tabell öfver frekvensen af fångar vid Vesterås länsfängelset utslutes nu af det skäl, att fångelset numera användes i hög grad såsom depot för fångar, som hit förflyttats från främmande orters öfverfyllda fångelser, hvadan antalet här verkställda straff icke vidare eger någon betydelse för omdömet i fråga om brottsligheten bland länets befolkning.

Om *goodtemplarordens* verksamhet berättas, att inom länet funnos vid periodens början 75 loger med 3,978 medlemmar och vid dess slut 78 loger med 5,146 medlemmar, hvartill kommo 16 ungdomsloger med 1,022 medlemmar. Sistnämnda logers uppgift är att i de ungas sinne väcka intresse för nykterhets-saken och förbereda ungdomens inträde i orden. Ordenshus finnas till ett antal af 20 med ett-taxeringsvärde af omkring 140,000 kronor och en skuld af omkring 57,000 kronor. Sjelfhjelpsföreningen inom orden räknar 740 medlemmar inom länet, och för fem dödsfall år 1900 lära utbetalts 10,000 kronor. En sträfvan röjes i ordens verksamhet att uppbygga medlemmarne med föreläsningar i allmänbildande ämnen, och det har uppgifvits, att ordens grundlagar fortfarande förhindra, att politiska frågor afhandlas vid mötena, der äfven dansnöjen och dermed likartade tillställningar lära vara förbjudna.

Ibland de uppgifter, som äro Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förelagda inom ramen för femårsberättelserna, läser frågan om det *religiösa lifvet* bland befolkningen vara kanske den allra vanskligaste att besvara. Andra ämnen kunna merendels bedömas efter yttre företeelser, men med religiositeten förhåller det sig knappast så. Ätminstone får man vid granskning af yttre tecken iakttaga stor varsamhet, när frågan rör sig på det andliga området.

I senaste berättelserna har, jemte det att uppgifter om separatismens utbredning lemnats, tillika framhållits, att en religiös indifferentism vore ganska allmänt till finnandes. Kortare kan nog sanna förhållandet icke angifvas, och en af de många anledningarna till denna allmänt iakttagna likgiltighet är tvif-

velsutan att finna i den fruktansvärda praktiska materialism med sitt penninge- och njutningsbegär, som på så många håll gripit omkring sig.

Men om ock sinnesriktningen bland folket utmärker sig för indifferentism på det religiösa området, kan dock fråga uppstå, huruvida detta omdöme innefattar hela sanningen. Det kan ej bestridas, att den i äldre tider bland vårt folk vanliga husandakten allmänt försvunnit, och man måste också vidgå, att kyrkorna vid den allmänna gudstjensten mångenstädes, att ej säga på de flesta orter, befinnas mycket fåtaligt besökta. Detta vittnar onekligen om likgiltighet för andliga ting. Men å andra sidan är ju allom bekant, att de enskilda kyrkosamfundens medlemmar sedan årtionden frivilligt göra betydande sammanskott för uppförande af bönehus, hvilkas portar oftare än kyrkornas öppnas för skaror af människor, de der sammankomma till andaktsstunder under ledning af personer med understundom rätt stor begåfning, men i allmänhet utan att vara i besittning af den grundliga bildning, som i vår tid står statskyrkans prester till buds. Och samtidigt härmed får man ju bevittna, att en stor månhet eger rum i fråga om upprätthållandet af allt hvad som tillhör de yttre betingelserna för den evangelisk-luterska kyrkans bestånd, såsom templens underhåll och ofta nog kostbara förskönande i en god smakriktning, ett villigt tillgodo-seende af presterskapets rättigheter, ja väl äfven nit och intresse vid val af själasörjare.

Allt detta torde få anses vittna om motsatsen mot likgiltighet, och man kommer kanske närmare det rätta, om man säger, att köld och liknöjdhet väl äro ganska allmänt rådande, men att detta förhållande ofta är en frukt af tidens mäktiga materialism, som dödar religionen; och att, för så vidt detta icke är fallet, indifferentismen gäller mindre den kristna religionen än det sätt, hvarpå hon ofta bjudes människorna inom kyrkan. Den aktning och vördnad, som fortfarande med all rätt visas presterskapet, äro dock i och för sig bevis nog för att medlemmarne af ståndet ej tillvitas skulden för hvad som beklagligen brister i det kyrkliga lifvet; och då äfven från kyrkans sida klagas öfver köld och affällighet bland folket, måste dertill finnas djupare liggande orsaker, hvilkas uppdragande icke tillhöra uppgiften för denna berättelse. Så mycket torde dock få sägas, att kyrkan, som i vår tid onekligen står isolerad, måste skrida framåt för att på ett mer fruktbringande sätt gripa och begripa tiden, utan att därför offra något af det, som måste förblifva det centrala vid all kristen förkunnelse. Men det är möjligt och kanske sannolikt, att om kyrkan skall vinna de indifferenten och återvinna de separatistiskt sinnade, hon måste, med öfvergifvande af åtskilligt traditionellt och föråldrat i fråga om predikans metod och innehåll, taga större hänsyn till de andliga behofven hos vår tids människor, skarpere betona kristendomens etiska karakter och dess sanningars betydelse för människolifvets praktiska och sociala uppgifter samt framför allt söka vinna och behålla sina medlemmar genom en verksamhet i andans lif och kraft. Att de här framställda tankarna icke uteslutande hysas af lekmän, derom vittna åtskilliga i tal och skrift framkomna yttranden äfven af kyrkans målsmän.

Ät hvilka skilda riktningar separatismen förer befolkningen, derom har Länsstyrelsen uttalat sig i berättelsen för perioden 1886—1890. Den senare tiden har ej gifvit anledning att något

dertill tillägga. Icke heller är nu något särskildt att yttra om *frälsningsarméns* verksamhet. Man uppgifver, att till densamma anslutit sig ett femhundredatal medlemmar inom detta län.

Såsom ett åtminstone i yttre hänseende vittnande tecken om det hos befolkningen rådande religiösa nitet meddelades i förra berättelsen en efter fögderier och städer upprättad förteckning å de frireligiöses egna *gudstjenstlokaler* och deras antagliga värde. Detta angafs då uppgå till 416,880 kronor. Enligt upplysningar, som från samtliga försäkringsinrättningar nu infor-drats, utgjorde brandförsäkringsvärdet af enskilda bönehus år 1900 ett belopp af 434,480 kronor, deri icke inberäknad byggnadsförsäkringen för två större gudstjenstlokaler af sten, hvilka i Vesterås vid årets slut voro under uppförande.

Om *sockenbiblioteken* och deras begagnande är ej något anmärkningsvärdt att för perioden anteckna.

Tidningsspridningen blir allt allmännare, så att äfven tjernare och i allmänhet kroppsarbetare, efter hvad det förmäles, hålla egna tidningar. Då det synes icke vara utan all betydelse att meddela, hvilka tidningar äro mest spridda bland allmänheten, har Länsstyrelsen äfven för denna berättelse infor-drats uppgift derom från samtliga postanstalter i länet; och afser den här nedan lemnade förteckningen prenumerantantalet vid slutet af år 1900 i afrundade tal.

Tidningens namn.	Antal ex.	Tidningens namn.	Antal ex.
Aftonbladet (alla uppl.) . . .	6,400	Sala Allehanda	1,710
Allers familjejournal	460	Sanningsvittnet	950
Arboga tidning	830	Stockholms Dagblad	250
Avesta tidning	800	Stockholmstidningen	3,890
Bergslagens tidning	100	Svenska kyrkans missionstidning	130
Bergslagsbladet	3,030	Svenska Dagbladet	290
Dagen	990	Svenska Morgonbladet	1,840
Dagens Nyheter	730	Svenska Posten	220
Enköpingsposten	360	Templaren	280
Fosterlandet	40	Triumf	1,140
Fäderneslandet	40	Veckoposten	430
Helsingvännan	70	Vestmanlands Allehanda	670
Idun	720	Vestmanlands läns tidning	1,080
Jordbrukarens tidning	60	Vårt Land	820
Köpingsposten	600	Östra Vestmanland	300
Missionsförbundet	160	Summa år 1900	30,470
Nordisk mönstertidning	130	„ „ 1895	22,350
Nya Dagligt Allehanda	400	„ „ 1890	17,020
Post- och Inrikes Tidningar	40		
Reformatorn	510		

Det är att märka, att uppgiften för år 1890 gälde 50 tidningar, för år 1895 deremot 37 och för sistlidet år 35; relativt till folkmängden kom en tidning år 1890 på hvar 8:de, år 1895 på hvar 6:te och år 1900 på hvar 5:te person.

Sedan länet under åren 1891 och 1892 i ganska vidsträckt grad berörts af den stora arbetsnedläggelsen i Norberg, hafva icke några kraftigare yttringar af den *sociala rörelsen* förspotts. Inom industrisamhällena saknas dock icke de, som söka att uppvisa arbetarne och, understödda af en del ganska spridda

tidningar, utbreda klasshat bland befolkningen. Äfven vid verk, der enligt den allmänna meningen arbetarnes vilkor torde få anses ovanligt gynsamma, göras försök att sprida missnöje; men sans och klokhet i omdömet hos arbetarne hafva hittills visat sig starkare än bearbetningen från de utomstående.

Sammanlutningsidén och dess obestridliga betydelse för tillvaratagandet af arbetarnes intressen gent emot arbetsgifvaren eller eljest är dock allt allmännare förstådd och omfattad, och nya *fackföreningar* uppstå, der sådana ej förut funnits. Sålunda hafva på landsbygden fackföreningar under nu ifrågavarande period bildats vid Surahammar, Hallstahammar och Skultuna samt torde vara flerstades eljest under bildning. För Vesterås stad, der industrien under senare åren beredt sig en oväntadt stor härd, äro att i detta hänseende anteckna ej mindre än femton särskilda fackföreningar med sammanlagdt omkring 900 medlemmar. Föreningarnas gemensamme förtroendeman har meddelat, att föreningarnas ändamål är att på grundvalen af en kraftig och noggrant ordnad organisation bland arbetarne värna och främja deras fackliga och ekonomiska intressen samt väcka håg för allmän bildning och nykterhet. Med syfte att verka för arbetarnes deltagande i de politiska och kommunala valen och dervid främja den kroppsarbetande klassens intressen hafva berörda föreningar i sin ordning, äfvensom en del utomstående, bildat en särskild förening, benämnd »Vesterås arbetarekommun». För socialistisk propaganda anses dessa föreningar ingalunda främmande; men då fackförening eller kår uppträder i det offentliga, iakttages en berömvärd ordning.

Allmänt klagar landtmannen öfver svårigheten att finna och behålla *arbetare för jordbruket*. Jernvägsbyggnaderna med lockande aflöningar och verkstadsarbetet i vissa af städerna hafva de senare åren undandragit jordbruket betydande arbetskrafter. Jernvägsnätet torde dock tillsvidare få anses färdigt inom länet, och konjunkturerna för industrien ha försämrats de senare åren, hvadan förhållandena torde utjemnas. Dock skall jordbruket i detta hänseende troligen alltid finna svårighet vid att täfla med industrien; och dertill kommer, att jordbrukaren lider mera än industrimannen af arbetarnes allt allmännare vordna begär att tidt och ofta byta plats.

Sjukligheten, rätt stor under förra perioden, har varit i tilltagande under den nu ifrågavarande. Ty af sådana sjukdomsfall, som upptagas i Medicinalstyrelsens årsberättelser, anmäldes icke färre än 46,045 fall emot 29,905 åren 1891—1895, 19,093 åren 1886—1890 och 16,962 åren 1881—1885.

Af dessa 46,045 fall utgjordes mera än hälften, eller 24,151 fall, af akuta katarrar i luftrören, till hvilka influensan räknats. Under olika år har vexlingen varit högst betydlig, såsom här synes:

År 1896	9,877 fall
„ 1897	6,350 „
„ 1898	7,293 „
„ 1899	12,028 „
„ 1900	10,497 „

Den stora stegringen de begge sista åren berodde hufvudsakligen af influensan och difterien, i något mindre grad af lunginflammation och akut tarmkatarr (diarré o. d.). Katarrerna i luftrören, hvaraf under år 1897 blott 3,281 fall anmäldes, stegrades i antal år 1899 genom influensafarsot till 6,797 fall,

och äfven år 1900 förekommo 5,614 anmälda fall. Difterien, hvaraf år 1897 blott 58 fall blefvo kända, uppträdde år 1899 såsom epidemi med ända till 1,015 fall, och ännu året derefter räknades 939 fall.

Dödligheten under perioden har dock, trots den ökade sjukligheten, varit lägre än någonsin under de sista årtiondena. Medelmortaliteten var blott 15·91 ‰, den lägsta under perioden nåddes år 1897 med 14·27 ‰, år 1900 steg siffran till 18·03 ‰. Dödligheten bland späda barn under första lefnadsåret var 9·3 ‰, således nära lika låg som under förra femårsperioden.

Tab. G. Antalet utfärdade debetsedlar å kronoutskylder (inkl. arrendebelopp m. m.), debiteradt belopp samt uppbörsresternas förhållande till debiterade beloppet inom Vestmanlands län, åren 1896—1900.

	Antal utfärdade debetsedlar.	Debiteradt belopp. Kronor.	Vid uppbörsstämma		Procenttal af	
			oguldnade debetsedlar. Antal.	oguldet belopp. Kronor.	oguldnade debetsedlar.	oguldet belopp.
Landsbygden: år 1896 .	33,666	717,048	4,370	23,844	12·98	3·32
› 1897 .	34,075	718,861	4,679	26,026	13·78	3·62
› 1898 .	34,587	707,481	5,138	34,245	14·85	4·84
› 1899 .	34,861	733,229	6,198	41,838	17·78	5·70
› 1900 .	35,635	768,024	6,374	35,589	17·87	4·63
Åren 1896—1900	172,824	3,644,643	26,759	161,542	15·44	4·42
› 1891—1895	157,644	3,533,567	20,863	255,401	13·24	7·14
› 1886—1890	150,514	3,311,273	21,489	247,455	14·27	7·45
Städerna: år 1896 . .	7,775	103,664	1,849	6,184	23·78	5·97
› 1897 . .	8,046	103,584	1,945	6,716	24·17	6·48
› 1898 . .	8,389	110,985	2,133	8,326	25·42	7·50
› 1899 . .	9,157	112,878	2,316	7,706	25·29	6·83
› 1900 . .	9,695	117,735	2,672	9,827	27·56	8·35
Åren 1896—1900	43,062	548,846	10,915	38,759	25·24	7·02
› 1891—1895	36,925	540,270	9,066	35,223	24·49	6·54
› 1886—1890	31,616	351,352	6,441	19,321	20·31	5·50

Tab. H. Sammandrag af lagsökningsmål i Vestmanlands län, åren 1896—1900.

Å r.	Hos Konungens Befallningshafvande.		Hos städernas öfverexekutorer.		S u m m a.	
	Antal. mål.	Ådömdt belopp. Kronor.	Antal. mål.	Ådömdt belopp. Kronor.	Antal. mål.	Ådömdt belopp. Kronor.
1896	136	94,673	37	10,755	173	105,428
1897	125	105,701	33	7,048	158	112,749
1898	87	57,488	16	8,428	103	65,916
1899	122	135,571	37	42,532	159	178,103
1900	145	113,538	34	46,328	179	159,866
1896—1900	615	506,971	157	115,091	772	622,062
1891—1895	799	680,596	271	152,583	1,070	833,179
1886—1890	1,502	893,718	545	182,862	2,047	1,076,580

Om man granskar de olika akuta sjukdomarna med afseende på antalet dödsfall, kommer lunginflammationen i första rummet, difterien i det andra. De dödsfall, som kommit till läkarnes kännedom, hade enligt rapporterna vållats:

Af lunginflammation	395	Af mässling	82
› difteri	258	› nervfeber	62
› diarrésjukdomar (barnkolera o.d.)	165	› skarlakansfeber	48
› akuta luftrörskatarrer (inkl. influenza)	130	› epidemisk hjernfeber	24
› kikhosta	104	› rödsot	22
		› barnsängsfeber	14

Af kroniska sjukdomar stå tuberkulos och kräfta högt på skalan bland dödsorsakerna. För landsbygden finnas som bekant ej tillförlitliga uppgifter, men i länets städer afledo under perioden inalles 2,000 personer, deraf blott 232 (11·6 %) i akuta infektionssjukdomar, men 572 (28·6 %) af tuberkulos och kräfta. Tuberkulosen ensam kräfd 397 offer (19·85 %) och var således ännu mera förhärjande än under förra perioden, då procenttalet var 18·08. Således har under sista åren i länets städer nära hvar femte bland de afidne fallit offer för tuberkelsjukdom.

För att vinna en så vidt möjligt tillförlitlig uppfattning af *den ekonomiska ställningen* inom länet har Länsstyrelsen fullföljt de tabellariska redogörelser, som i senaste två berättelser lemnats. Efterföljande sju tabeller G—N lemna öfver hufvud taget ett mycket godt vittnesbörd om de ekonomiska förhållandena under nu ifrågavarande period.

För så vidt man uti ifrågavarande hänseende får döma af den tabell, som redogör för *kronouppbörd* och de skattskyldiges förmåga att å rätt tid erlägga densamma, visar nämnda öfversigt ett afgjordt framsteg för landsbygdens befolkning. Tager man hänsyn till de 15 sista åren, finner man väl, att 14 å 15 %

Tab. I. Antalet af de vid Vestmanlands läns underdomstolar anhängiga konkurs- och urarfvamål, åren 1880—1899.

	År 1895.	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	Åren 1895—1899.	Åren 1890—1894.	Åren 1885—1889.	Åren 1880—1884.
Landsbygden	74	82	94	78	58	386	453	647	424
Städerna	62	44	42	32	32	212	372	266	250
Summa	136	126	136	110	90	598	825	913	674

Tab. K. Intecknad gäld i Vestmanlands län, åren 1895—1899.

Å r.	Intecknad belopp. Kronor.	Taxeringsvärde. Kronor.	Inteckning i % af taxeringsvärdet.	Ökning (+) eller minskning (—) af procenttalet i jämförelse med föregående år.	Inom riket intecknad gäld i % af taxeringsvärdet.
1895	41,387,000	108,002,200	38·3	— 0·5	45·3
1896	40,920,000	112,014,000	36·5	— 1·8	44·8
1897	40,324,000	112,929,500	35·7	— 0·8	45·9
1898	42,432,000	119,415,400	35·5	— 0·2	45·4
1899	45,253,000	121,660,400	37·2	+ 1·7	46·7

af hela antalet debetsedlar komma på rest, men procenttalet af oguldet belopp i förhållande till det debiterade har deremot

sjunkit från 7.45 % i medeltal för åren 1886—1890 till 4.42 % åren 1896—1900. Hvad åter angår städerna, berättas siffrorna ett motsatt förhållande, som nog står i ett lätt skönjbart samband med de ogynsamma omständigheter, som visats vara för handen i fråga om kriminaliteten och rusdrycksmisshuset hos städernas arbetarebefolkning. Procenttalet för såväl ogulda debetsedlar som för beloppet af ogulda utskylder har nämligen stegrats för de ifrågavarande 15 åren, och siffrorna utmärka tydligen, att det är fråga om de minsta skattdragarne, enär exempelvis åren 1896—1900 mer än 25 % i medeltal af alla debetsedlar voro på rest med tillsammans blott 7.02 % af städernas hela utskyldbelopp.

Tab. L. Fastigheters exekutiva försäljning hos Länsstyrelsen i Vestmanlands län, åren 1896—1900.

År.	Fastighetens namn.	Taxeringsvärde. Kronor.	Inrops-summa. Kronor.
1896	Mångsbo	6,000	5,000
	Jakobsberg, lägenhet	1,100	1,150
	Vestra Eknö	84,000	55,000
	Östra Eknö	102,600	91,450
	Hogsta	60,000	50,000
1897	Siggesta	22,300	27,100
	Rustberga med flere	60,000	50,900
1898	Gölja	17,300	7,000
1899	Lund	16,000	5,200
	Harbonäs med flere	54,500	50,000
1900	Boda i Kumla socken	4,200	3,500
	Vester Vad i Möklinta socken	2,400	4,500
	Åren 1896—1900	430,400	350,800
	» 1891—1895	2,124,800	1,277,781
» 1886—1890	856,500	686,025	

Lagsökningsmålens antal har stadigt sjunkit från 2,047 åren 1886—1890 till 772 åren 1896—1900, likaså summan af ådömda kapitalbelopp från 1,076,580 kronor den förra perioden till 622,062 kronor den senare. Äfven antalet konkurs- och urarfvamål, som visserligen stegrades något åren 1885—1894, har de senare åren sjunkit.

Redogörelsen för *invecknad gäld* och dess förhållande till taxeringsvärdet å fast egendom i länet begynte i berättelsen för åren 1886—1890 och omfattade då tiden från och med år 1880 till och med år 1889. Fortsatt intill närvarande tid, utmärker denna redogörelse, att lägsta procenttalet af invecknad gäld i förhållande till taxeringsvärdet återfinnes år 1886 med 28.9 samt det högsta år 1895 med 38.3. Närmast detta sista tal kommer det för år 1899 med 37.2. I öfrigt kan anmärkas, att ifråga-

Tab. M. Sammandrag af officiella statistiska uppgifter om sparbankerna i Vestmanlands län vid slutet af åren 1895—1900.

År.	Antal del-egare.	Af sparbankerna förvaltade medel.			Summa. Kr.	Samtliga de af sparbankerna förvaltade medel voro vid årets slut sålunda placerade.										
		Delegarnes behållning. Kr.	Sparbankernas egen fond. Kr.	Sparbankernas skulder. Kr.		Kontant i kassan. Kr.	I andra banker. Kr.	Fastigheter och inventarier. Kr.	Statsobligationer och dylikt. Kr.	Aktier m. m. och kommunallån. Kr.	Fordran mot säkerhet af			Obetalda räntor. Kr.	Andra räkningar. Kr.	Summa. Kr.
											inteckningar. Kr.	borgen. Kr.	annat hypotek. Kr.			
1895 . . .	29,089	7,064,304	660,062	7,980	7,732,346	46,668	290,633	30,885	668,091	361,684	4,477,995	1,608,720	140,400	107,270	—	7,732,346
1896 . . .	30,015	7,687,501	694,870	9,937	8,392,308	41,411	225,400	31,998	803,806	332,312	4,936,864	1,776,632	136,500	105,368	2,017	8,392,308
1897 . . .	31,008	8,374,573	734,930	42,599	9,152,102	47,361	348,640	35,684	852,916	426,630	5,247,978	1,943,383	135,600	112,157	1,753	9,152,102
1898 . . .	32,297	8,987,839	789,736	62,572	9,840,147	76,045	332,863	36,194	994,103	446,625	5,921,344	1,745,962	165,550	121,435	26	9,840,147
1899 . . .	33,302	9,475,441	832,270	13,709	10,321,420	74,732	167,828	39,752	974,397	460,220	6,413,817	1,601,489	435,660	153,497	28	10,321,420
1900 . . .	33,946	10,012,676	884,590	20,839	10,918,105	62,791	147,243	76,897	1,074,963	382,305	6,676,465	1,810,157	519,885	167,379	20	10,918,105

Tab. N. Enskilda bankers och aktiebankers in- och utlåning vid kontor inom Vestmanlands län vid slutet af åren 1896—1900.

Å r.	Utestående fordringar, kronor.				Skuld för insatta medel, kronor.			
	Lån.	Diskonterade vaxlar.	Kreditiv och löpande räkning.	Summa.	Deposition och kapitalräkning.	Upp- och afskrifning samt löpande räkning.	Sparkassa.	Summa.
1896	5,278,012	3,478,713	1,451,713	10,208,438	10,734,320	2,138,892	—	12,873,212
1897	5,093,315	4,277,820	1,366,836	10,737,971	12,293,523	2,612,709	—	14,906,232
1898	6,186,218	4,614,968	1,555,233	12,356,419	13,622,645	2,550,665	248,014	16,421,324
1899	6,948,513	6,820,870	2,702,002	16,471,385	15,536,883	2,242,458	588,454	18,367,795
1900	7,990,842	8,727,061	3,556,330	20,274,233	17,927,584	2,280,561	1,161,588	21,369,733

varande procenttal företer åren 1880—1886 samt 1895—1898 minskning hvarje år i förhållande till det närmast föregående, men deremot ökning åren 1887—1894 och 1899. Äfven den hit hörande tabell — särskildt om man uppmärksammar, att motsvarande procenttal för riket i dess helhet allt sedan slutet af 1880-talet utgör omkring 45 % — torde i sin mån vittna fördelaktigt för länet.

Men synnerligen upplysande för omdömet lär dock *omsättningen* i *bankerna* vara. Hvad sparbankerna beträffar, visa siffrorna, att summa förvaltade medel i länets sparbanker utgjorde i afrundade tal vid slutet af

år 1885	4,184,000 kr.	år 1895	7,732,000 kr.
» 1890	5,633,000 »	» 1900	10,918,000 »

på 15 år således en ökning af nära sju millioner kronor, hvaraf under sista qvinvennet nära 3,200,000 kronor. Postsparbanksrörelsen vid kontoren inom länet har icke i och för detta ändamål undersökts.

Privatbanksrörelsen visade vid slutet af hvarje år under perioden 1881—1889 ett tillgodohafvande på depositions- samt upp- och afskrifningsräkning af 10 à 11 millioner kronor och åren 1890—1895 af 12 à 13 millioner, men stegringen blef sedermera hastigare, och beloppet växte från 12,873,000 kronor

år 1896 till 21,370,000 kronor vid slutet af år 1900, utvisande sitnämnda år således en ökning på dessa räkningar af omkring 60 % emot talet för år 1896. Utlåningen under samma tidrymd nära fördubblades från 10,208,000 kronor till 20,274,000 kronor, allt i runda tal.

Denna omsättning under åren 1896—1900 måste i jämförelse med närmast föregående tidsskeden betecknas såsom synnerligen liflig. En på fem år ökad behållning hos sparbanker och i de allmänna bankernas inlåningsräkningar af tillhoppa mera än elfva millioner kronor är i och för sig enorm; och då samtidigt utlåningen i privat- och aktiebanker stegrats med mera än tio millioner kronor, visar detta, å ena sidan, att kapitalbildningen varit stadd i en förvånande tillväxt, medan åter, å den andra, den starka utlåningen, som torde härröra företrädesvis från industrien och dernäst från byggnadsverksamheten i städerna, tyder på en mindre vanlig liflighet i näringarna.

Länsstyrelsen förbiser alldeles icke, att ämnets allsidiga belysning tarfvar beräkning äfven af andra faktorer än de här behandlade, men hon har föreställt sig, att de siffergrupperingar, hvarmed hon tillåtit sig att i det följande belasta berättelsen, skola vara egnade att bestyrka det jämförelsevis fördelaktiga omdöme, som ofvan uttalats beträffande de ekonomiska förhållandena hos länets befolkning.

3. Näringar.

Jordbruk och boskapsskötsel. Ut i den officiella jordbruksstatistiken för år 1900 uppgifves länets hela *egovidd*, utan vatten, vara 643,325 hektar, hvilket tal med 5,913 hektar understiger den i Statistiska Centralbyråns *underdåniga berättelse* för år 1890 antagna ytvidd; beroende ifrågavarande skilnad sannolikt på de efter år 1890 genomförda regleringar i länets indelning och deraf föranledda områdesöfverflyttningar.

Användningen af den sålunda antagna jordarealen redovisas på följande sätt:

träd-, humle- och kålgård	1,351 hektar
åker och annan odlad jord	152,329 »
naturlig äng	22,668 »
skogbärande mark	343,598 »
impedimenter samt område, som på grund af felmätning eller oriktiga uppgifter är att anse såsom icke redovisadt	123,379 »

Summa 643,325 hektar.

Den sålunda icke redovisade marken utgör 19 % af det hela; och detta tal kan knappast väntas mycket lägre, förr än länet blifvit föremål för Ekonomiska kartverkets undersökning, hvarom dock, enligt hvad förut är yttradt, förhoppning numera finnes med år 1905.

Länsstyrelsen har i särskildt afgifna utlåtanden gifvit till känna, att *skörden* kan anses såsom öfver medelmåttig åren 1896 och 1897, fullt medelmåttig år 1898, medelmåttig år 1899 och särdeles god år 1900. Af de från länets särskilda distrikt till Hushållningssällskapet inlupna underrättelser får man detta omdöme något modifieradt. Väl medgifves, enligt dessa källor,

att åren 1896, 1897 och 1900 lemnat goda skördar, men det framhålles å andra sidan, att om ock hvetet varit gifvande åren 1898 och 1899 samt det förstnämnda året äfven korn och hafre, så hafva dock under dessa två år rågskördarna varit svaga, likaså korn, baljväxter och potatis år 1899, hvarjemte det från de flesta håll anmälts, att sistnämnda två slag af äring lidit missväxt år 1898.

I öfverensstämmelse med hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande yttrat i berättelsen för åren 1886—1890 skulle det sannolikt gagna föga, om man här sökte att i siffror antyda skörderesultatet. Från deras sida, hvilka det åligger att insamla och aflemna primäruppgifter till jordbruksstatistiken, klagas nämligen allmänt öfver det vanskliga i detta arbete, och det tjenar knappast till att dölja, att en del af det material, som lemnas, är konstrueradt. I samma mån som man allmänare börjar inse vigten af en så vidt möjligt tillförlitlig jordbruksstatistik, framstå bristerna i den nuvarande, och Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande begagnar detta tillfälle att i underdånighet framhålla önskvärdheten af att detta ämne kunde blifva föremål för studier och utredning, på det att ett efter landets säregna förhållanden lämpadt, tillförlitligt system måtte införas beträffande primäruppgifternas insamlande.

Under nuvarande förhållanden torde därför vid bedömande af en orts framsteg på landbrukets område ledning böra hentas från andra tillgängliga upplysningar. I sådant hänseende meddelas här några uppgifter angående den verksamhet för *jordens torrläggning*, som utöfvats af statens här anställda landbruksingenjör samt utaf den af Hushållningssällskapet afönade länsagronomen.

Landtbruksingenjören har under åren 1896—1900 vid 45 laga syneförättningar handlagt frågor om afdikning af vattenskadad mark till areal af 5,116 har, täckdikningsförslag, omfattande 163 har, cirkulationsplaner, omfattande 1,075 har, och mindre afdikningsförslag och andra arbeten, afseende en ytvidd af 2,497 har, eller inalles 8,851 har.

Länsagronomen har med eller utan förordnande på 37 ställen verkställt undersökning för torrlägningsföretag å ett område af 1,650 har, öfvervakat täckdikning å närmare 600 har samt upprättat plan för sådan dikning å omkring 1,000 har, eller inalles 3,250 har.

Tillika hafva de i Hushållningssällskapets tjänst anställda 2 ordinarie och 4 extra dikningsförmän vid 489 gårdar verkställt täckdikning å en areal af omkring 1,850 hektar.

Det i senaste berättelsen omnämnda, för vissa delar af länet synnerligen viktiga företag, som afser afledning af *Sala hyttas*¹⁾ vattensystem, har med all önskvärd drift under nu ifrågasvarande period fullföljts. På sätt i förra berättelsen antyddes såsom möjligt, har det vid undersökningen visat sig, att företaget kan, utföras genom att sjön Hallarens vatten medelst utrifning af den omkring 250-åriga dammen vid Kölfors ledes åter i sitt naturliga aflopp till Dalelven och dammsjöarna Klasbomyrens och Sala damms vatten föres till Sagån. Det utarbetade förslaget afser således endast återställande af naturliga förhållanden med hänsyn till vattnets lopp. Undersökningen, som varit anförtrodd åt statens landtbruksingenjör Axel Wilh. Nordin, afslutades vid sammanträde den 2 augusti 1898, då fullständig plan med utlåtande och kostnadsförslag framlades. Deraf inhemtas, att större delen af den mark, som ansetts betalningsskyldig, skulle blifva fullständigt torrlagd för odling, för hvilket ändamål förslaget, förutom stora hufvudgrafvar genom de tre stora vattensamlingarna, upptager en mängd afloppsdiken. Företagets omfattning och dermed förenade kostnader åskådliggöres genom följande siffror:

Företagets skilda delar.	Mark, som vinnes eller förbättras.	Jordförbättringens beräknade värde.	Totalkostnad.	Kostnad pr hektar.
	Hektar.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Hallaren	2,300	367,000	210,000	91
Klasbomyren	390	95,000	38,000	97
Sala damm och reglering af åsträckan mot Kyllinge .	820	245,000	97,000	118
I allt	3,510	707,000	345,000	98

Det inses lätt, att vattenverk vid Sagån, hvilken i århundraden mottagit vattnet från nämnda sjöar, genom dessas aftappning komma att lida minskning i sin vattenkraft. Också hafva under förrättningen yrkanden om ersättning därför framstälts af innehafvare af vattenverk vid Hanvad, Herrqvarn, Strömsberg, Backa, Kärsta, Väsby, Bred, Strömsnäs och Nyqvarn med ett sammanlagt taxeringsvärde af 165,000 kronor, hvarjemte ersättningstalan förts jemväl för ett utmed Sagån

¹⁾ I den tryckta femårsberättelsen för åren 1891—1895 hänföres å sid. 15 ifrågasvarande företag till *Sala grufvas* vattensystem, hvilket härmed rättas till *Sala hyttas*.

beläget boställe. Men dessa påståenden hafva af synemännen ogillats hufvudsakligen på följande grunder. Egarne af ifrågasvarande verk hade icke påstått någon rätt till eller sjelfva utöfvat dämning vid de konstgjorda vattenbyggnaderna ifråga, hvilka byggnaders egare måste anses besitta full eganderätt till och fri förfoganderätt öfver desamma utan intrång från andra. Egare af jord ofvan dammarna i hyttans vattensystem kunde ej anses skyldiga att med hänsyn till Sagåns vattenverk tåla fortfarande uppdämning och förhindras tillgodogöra sig vattendränkt jord och sjöbotten, som fordom utgjort inegojord. Den konstgjorda ledningen för vattendrägt från sjön Hallaren till Sagån, Dofte graf, vore icke djupare än att grafbottnen låge i jernhöjd med de forna ängsmarkerna kring sjön Hallaren. Således innebure företaget icke någon förändring med hänsyn till vattnets naturliga lopp, enär vattnet, derest dammanläggningarna finge förfalla, skulle såsom under nuvarande förhållanden vid flöden framgå från sjön Hallaren åt nordost förbi Kölfors till Dalelven, från Klasbomyren och Sala damm åter åt söder nedåt Sagån. På dessa skäl och då det icke syntes möjligt att såsom en laglig rättighet tillförsäkra vattenverken vid Sagån den nytta, de njutit i och genom de konstgjorda uppdämningarna, eller att förpligta egarne af dessa uppdämningar att för främjande af annans bästa framgent till sin egen skada sköta och underhålla dessa dammar, prövades de framställda ersättningspåståendena icke vara lagligen grundade.

Sedan missnöje med förrättningen anmälts hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, instämde sökandena saken i hela dess vidd till Vestmanlands östra domsagas häradsrätt, som i dom den 29 maj 1899 ogillade de slutligen fullföljda ersättningsyrkandena och faststälde synesmännens utlåtande. Efter vad drogs frågan under Svea hofrätt, som i dom den 29 juni 1900 väl ogillade Sagåns vattenverksegares yrkande på ersättning för den genom Hallarens sänkning vållade minskning i vattentillgången, men visade tvisten åter till häradsrätten, i hvad rörde ett först hos Hofrätten gjordt påstående om ersättning för vattenförlust genom reglering af vattendraget genom Klasbomyren och Sala damm.

Genom öfverenskommelse, träffad emellan sänkingsintressenterna, å ena sidan, och vissa egare af verk vid Sagån, å den andra, har emellertid blifvit bestämdt, att arbetet för företagets genomförande finge, oberoende af fullföljd talan om ersättning, taga sin början. Sedan Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande genom beslut den 6 november 1899 lemnat tillstånd från det allmänna sida till företaget, begynte arbetena hösten samma år, och dammarna refvos i november och december.

Det må som en sannolikt mindre vanlig omständighet antecknas, att kronan, jemlikt Eders Kungl. Maj:ts nådiga beslut, i detta företag anmält sig såsom sökande. På grund af synesmännens utlåtande utföras arbetena såsom tre skilda vattenafledningsföretag under olika arbetsstyrelsers ledning.

Enligt nådiga brefvet den 31 december 1900 hafva *lån ur odlingslänefonden* beviljats:

Hallarens vattenafledningsföretag	146,000 kr.
Klasbomyrens »	37,400 »
Sala damms »	69,600 »
Summa	253,000 kr.

Trädgårdsskötseln inom länet, hvilken enligt femårsberättelserna på 1820- och 1830-talen förekom endast vid herregårdar och i städerna, har sedan den tiden blifvit mycket allmän, så att de gårdar å landet eller till och med lägenheter, der all trädgårdsodling saknas, numera väl höra till undantagen. Och dock måste man ännu beklaga, att en icke ringa brist på håg och smak för trädgårdsskötsel är rådande. Det vill därför synas, som om Hushållningssällskapet, hvars omsorger sträcka sig äfven åt detta område, slagit in alldeles på rätt väg, då detsamma riktat sina uppöfringar för denna odlings höjande företrädesvis till folkskolorna. I detta stycke, såsom i så många andra, är det från skolan som barnet hemtar intryck och marningar, som skola bära frukt i lifvet.

Till främjande af håg för plantering och trädgårdsskötsel utdelar sällskapet på requisition af vederbörande skolrådsordförande, sedan folkskoleinspektören vitsordat, att lämplig planteringsplats finnes och att redan verkställda planteringar väl vårdas, kostnadsfritt till hvarje folk- och småskola 2 äktade fruktträd samt i mån af tillgång vildstammar af äpple och päron samt vidare, mot 50 öre per stycke, flere äktade fruktträd, samt, till halfva kostnaden enligt priskurant, öfriga växter från sällskapets trädskola; dock med den inskränkning, att ej till någon kommun eller skola utlemnas växter till högre värde, för sällskapets andel, än 100 kronor för kommun och 50 kronor för skola och ej heller vildstammar till större antal än 100 stycken.

Det kan måhända ega något intresse att anteckna omfattningen af denna utdelning för den sista femårsperioden, hvadan Länsstyrelsen låtit ur sällskapets årsredogörelse sammandraga efterföljande öfversigt:

År.	Af länets hushållningssällskap till skolor utdelade						Antal dermed hugnade		Sällskapets utgifter för trädgårdsskötselns främjande vid folkskolor. Kronor.
	äktade fruktträd.	vildstammar.	ympevixlar.	härbuskar.	parkträd och buskar.	diverse blomplanter.	kommuner.	skolor.	
1896	291	2,500	500	220	3,200	1,500	39	85	721.02
1897	205	2,730	440	225	360	2,800	37	85	725.41
1898	230	2,800	900	500	3,300	1,300	34	89	827.37
1899	162	1,500	550	1,700	380	2,500	35	—	915.11
1900	213	2,290	590	470	280	2,500	41	—	956.41

I nämnda utgiftsposter ingå endast kostnaderna för de utlemnade trädgårdsalstren samt understöd för de folkskollärare, som årligen begagnat en af sällskapet anordnad kurs i trädgårdsskötsel m. m., hvaremot icke här upptagits sällskapets allmänna kostnader för de i dess tjänst anställda länsträdgårdsmästare, hvilka på requisition biträdt enskilde med plantering, uppgörande af park- och trädgårdsplaner, beskärning af fruktträd och parkväxter o. s. v.

En kulturväxt, hvars odling inom Vesterås stad är synnerligen gammal — den omnämnes i förbigående i de äldsta tryckta femårsberättelserna från 1820-talet — är gurkan (*Cucumis sativus*), gemenligen benämnd druf- eller *vesteråsgurkan*. Denna växt har af ålder här odlats i snart sagdt hvarje trädgård inom staden, och utanför dess planlagda område i Herrgårdet odlades

på 1840—1850-talen af en enda person gurkor på en areal af cirka 11 tunnland, hvars skötsel kräfde 20 å 30 personers biträde om sommaren, men som beräknas hafva lemnat en afkastning af 6,000 å 8,000 kronor årligen — detta enligt utsago af en äldre, ännu lefvande f. d. magistratsledamot. I mån som trädgårdarna i staden fått vika för nybyggnader, har gurkodlingen väsentligt aftagit, men ännu syssla dermed några företrädesvis äldre personer inom samhället och för öfrigt en mängd utanför staden boende trädgårdsodlare. Förutom den skörd, som torgföres, sändas vesteråsgurkor vida omkring landet och ända till Kristiania, Köpenhamn och Tyskland, ehuru visserligen i mindre skala och till få afnämare.

Då produkten, sådan den under ofvan angifna benämning i Vesterås framstälts, onekligen utgör ämne för en kulturbild, må några ord derom här ytterligare meddelas. Det egendomliga för vesteråsgurkorna är, att de skattas mycket spåda vid en längd af 3 å 5 centimeter. Vanliga skördetiden är från midten af juli och vidare fram mot högsommaren. »Skattningen» eger då rum hvarannan dag, och växten frodas så, att frukten redan en dag derutöfver blir för gammal för den inläggning, som här brukas. Metoden dervid är denna. Efter skattningen afputsas qvarsittande delar blomblad, och gurkorna sköljas i friskt vatten, hvori de jäsa ett dygn. Derpå läggas de i svag saltlake, »tills den gröna färgen gått af», och sedan i starkare lake med dill samt blad af körsbärsträd och svarta vinbärsbusken, intill dess gurkorna skola afyttras, då saltan minskas. Förr lades äfven här frögurkor, men numera begagnas merendels tyskt, någon gång ryskt frö.

För *boskapskötselns* höjande arbetar Hushållningssällskapet ihärdigt efter samma plan, som i senaste två berättelser angifvits. Sålunda anordnas *nötboskapspremiering*, hvarom *tabell O* lemna upplysning, vaxelvis hvartannat år i länets vestra och östra distrikt, sällskapet understödjer de s. k. tjurföreningarna samt har afsatt en fond å 25,000 kronor för räntefria amorteringslån, afsedda till inköp af afvelsdjur. Allmänheten omfattar premieringen med intresse, och om än antalet uppvisade djur ej väsentligt ökats, är deras beskaffenhet och homogenitet vida mera framstående än före premieringens införande och i all synnerhet sedan det bestämts, att allenast korthorsdjur samt ayrshire äfvensom korsningar med dessa raser blifva föremål för

Tab. O. Nötboskapspremieringen i Vestmanlands län, åren 1896—1900.

År.	Uppvisningsplatser. ¹⁾	Uppvisade djur.	Premierade djur.	Premierade i % af uppvisade.
1896	19	1,615	1,184	73.3
1897	18	1,026	721	70.3
1898	20	1,279	875	68.4
1899	21	1,294	992	76.7
1900	24	1,238	976	78.8
Summa för åren 1896—1900	102	6,452	4,748	73.6
» » » 1891—1895	87	5,041	3,710	73.6

¹⁾ Premieringarna egle rum i länets vestra distrikt åren 1896, 1898 och 1900, i länets östra distrikt åren 1897 och 1899.

pris. Den förbättrade beskaffenheten hos djuren lär vara mest märkbar inom de små ladugårdarna, hvilket visar, att man äfven der kommit till insigt om vigten och värdet af att underhålla bättre, väl vårdade djur. Ayrshirerasen vinner allt mera förtroende och användning. Uteslutande äro djur af denna ras anskaffade för de under perioden nybildade 40 stycken tjuvföreningar, och efterföljande *tabell P* visar, att af de premierade djuren 248 tillhöra denna ras, 27 korthornsras och 247 blandad ras. — Amortering af de till tjuvföreningar lemnade lån eger rum under tre år, och föreningen upplöses då, men ofta nog bibehållas tjuvarne af enskilda personer i trakten, hvarigenom nyttan af anskaffningen icke upphör med föreningens upplösning. Vid slutet af år 1900 voro 29 s. k. tjuvföreningar i verksamhet; antalet inregistrerade stamkor utgjorde vid pass 1,700 stycken.

Mejerihandteringen, fortfarande på flera sätt understödd af Hushållningssällskapet, har under perioden utvecklats, om än den så att säga fabriksmessigt drifna näringen icke kvantitativt vuxit. Mjölkleveransen visade nämligen vid periodens slut en benägenhet att minskas. Till detta förhållande söker man en förklaring dels i höga foderpris, som lockat till försäljning af hö på främmande trakter, hvarigenom en afsevärd myckenhet foder undandragits länets ladugårdar, dels deri, att s. k. hushållsmejerier, drifna med handseparatorer och handkärnor, börjat i ganska stor omfattning tillverka smör för omedelbar afsättning i minut till städerna och större industrisamhällen på landet. Mjolkprisen hafva naturligtvis stegrats, i mån som tillgången blifvit knappare. Vid mejerierna, der priset beror direkt af priset på exportsmör, hafva leverantörerna de senare åren erhållit 10 à 20 % högre betalning än förr, och vid omedelbar försäljning till afnämare i städer och andra platser med större sammanträngd befolkning har mjölken under perioden stigit i pris ända till 60 à 80 %.

Exporten på utlandet af smör från länet har aftagit. Goda konjunkturer ha medfört större förbrukning och högre pris inom riket, och betydande partier smör hafva de senare åren från länet fraktats till Stockholm och Norrland. Utan inflytande på åtgången hafva naturligtvis icke heller de under perioden här utförda jernvägsanläggningar varit.

De åtgärder, hvarigenom Hushållningssällskapet söker lyfta mejerihandteringen, äro, såsom ofvan antydts, af flere slag. För

de mejerier, som deltaga i svenska smörprofningen i Göteborg, betalar sällskapet halfva profningsafgiften med sammanlagdt omkring 500 kronor årligen. Hvarje år anordnar sällskapet på sin bekostnad en mejeriutställning i Vesterås, hvari ett flertal af länets mejerier deltaga, och bekostar sällskapet resor till utställningen för manliga och qvinliga mejerister, som der under ledning af prisdomarne göra iakttagelser och inhemta kunskaper. En inom länet bildad mejeriförening till näringens höjande understöddes pekuniärt af sällskapet. År 1898 bildades derjemte efter danskt mönster en s. k. kontrollförening med syfte att genom undersökning till mängd och beskaffenhet af mjölken från hvarje ko i ladugården utröna, hvilka djur bäst betala sitt foder och företrädesvis böra användas till afvel. Denna kontrollförening omfattade år 1900 ett antal af 19 gårdar med omkring 1,100 kor, och verkställes kontrollen af mjölkens mängd och fetthalt utaf en särskildt anställd assistent. Slutligen tillhandagår sällskapets fackbildade mejerikonsulent näringens idkare med råd och upplysningar, samlar material till statistiska beräkningar öfver mejerihushållningen och boskapsskötseln, medverkar vid inköp från främmande land af afvelsdjur samt vid premiering af nötboskap o. s. v.

Följande af mejerikonsulentens meddelade *tabell Q* visar omfattningen af mejerihandteringen under perioden.

Det omdöme, som i förra femårsberättelsen afgafs rörande *hästafveln*, gäller fortfarande: den kallblodiga afveln går framåt, den varmblodiga tillbaka. Antalet af ädla moderston aftager allt mera, och fara är för handen, att denna afvel försvinner, om icke någon omsorg nedlägges på dess bibehållande. Den kallblodiga deremot omfattas med varmt intresse, och den omständigheten, att Hushållningssällskapet år 1898 afsatt en nu till 40,000 kronor uppgående fond, från hvilken utlemnas räntefria lån för inköp af afvelsdjur, vittnar om sällskapets nitälskan äfven för denna gren af jordbrukets behof. Att fonden

Tab. Q. Öfversigt af mejerihandteringen i Vestmanlands län, åren 1896—1900.

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
Levererad mjölk . . . kg.	46,753,996	52,070,987	53,289,256	47,600,313	45,314,400
Deraf för andelsmejerier	25,825,516	32,000,000	32,850,410	30,000,000	28,739,266
Levererad grädde . . .	27,111	8,794	25,000	79,751	45,000
Tillverkning af:					
smör	1,606,224	2,005,266	1,927,848	1,675,400	1,614,037
halfet ost	55,497	46,053	56,411	66,171	45,049
halfet	21,386	20,237	29,039	37,409	87,945
quartfet	21,565	26,744	25,962	13,346	10,754
skummjölksost	246,882	319,560	238,889	154,675	151,882
mesost	43,906	52,693	40,660	32,075	61,819
Försåld oskummad mjölk	—	—	—	1,030,000	1,541,102
Medelnotering å exportsmör öre	184	180	178	191	192
Antal mejerier	93	97	92	89	87
Deraf andelsmejerier	35	35	35	36	38

Tab. P. Vid premieringar prisbelönta tjuvar, åren 1896—1900.

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Summa.
Korthornsras, 1:a pris	5	4	1	2	2	14
> 2:a >	4	1	1	2	1	9
> 3:e >	1	—	2	—	1	4
Ayrshireras, 1:a >	17	12	16	21	28	94
> 2:a >	21	11	23	16	32	103
> 3:e >	6	6	13	12	14	51
Blandad ras, 1:a >	6	4	6	2	7	25
> 2:a >	32	20	22	9	15	98
> 3:e >	41	25	22	22	14	124
Summa pris	133	83	106	86	114	522

tagits i anspråk, visar det förhållandet, att vid 1900 års ingång allenast omkring 5,000 kronor voro odisponerade.

Tillika bör här nämnas, att år 1898 bildades en förening, benämnd *Vestmanlands läns hästafvelsförening*, med uppgift att verka för en planmessig afvel och uppfödning af hästar för landtbruk och bergshandtering, äfvensom att ett af landets bästa ardennerstuterier blifvit förlagdt till en egendom inom länet.

Uppslaget till detta *stuteri*, tillhörigt godsegaren Erik Abramson å Hagelsberga norr om Köping, gafs redan år 1894, då en större import af ardennerston till Södermanlands län egde rum. Öfvertygad om ardennerasens framtid i vårt land, tecknade sig herr Abramson för inköp till sin egendom Ryningsberg af 4 ston och har sedan under årliga resor i Belgiens bergsdistrikt personligen gjort inköp för att småningom öka stamstonas antal. År 1899 flyttades stuteriet till Hagelsberga, hvarifrån numera svenskfödda, fullt acklimatiserade afvelsdjur erhållas. Det har från sakkunnigt håll uttalats offentligen, att »en mera typisk, ensartad och helgjuten stostam än den, man vid Hagelsberga får skåda, äfven i Belgien och de franska Ardennerna hör till de allra största sällsyntheterna». Också har stuteriet under sin korta tillvaro rönt det största erkännande vid offentliga täflingar. För länets hästafvel har stuteriet sin stora betydelse särskildt deri, att der hålles ett antal goda beskillare.

Väl hafva anslagen till *hästpremieringen* ökats från omkring 3,800 kronor årligen under förra perioden till 6,000 kronor år 1900, men anslaget otillräcklighet visas deraf, att understundom ända till omkring 100 djur måst till följd af bristande medel lemnas utan pris.

Utfallet af premieringen framgår af *tabell R*.

Hvad angår *svin- och fårafveln*, har densamma icke under perioden utgjort föremål för några bemödanden från Hushållningssällskapets sida, att döma af dess årsredogörelser. Kronofogdarne hafva ock så godt som enstämmigt meddelat, att fårafveln synes vara på väg att alldeles upphöra inom detta län, och några vidare framsteg i fråga om svinskötsel äro icke att omförmäla. Detsamma gäller om *fjäderfäskötseln*.

Veterinärväsendet utvecklades under perioden med ett nytt distrikt, benämndt Kungsörs. Landstinget och Hushållningssäll-

skapet bidraga nu med 5,750 kronor årligen till aflöning åt sex distriktsveterinärer samt till arfvode åt länsveterinären, en regementsveterinär och stuteriveterinären vid Strömsholm; och åtnjutas dessa lönebidrag och arvoden med vilkor, att veterinärerna vid sina tjänsteförättningar tillämpa en af Hushållningssällskapets förvaltningsutskott fastställd taxa. Med undantag för några sporadiska fall af mjeltbrand och ett fall af »Schweineseuche» hafva inga smittosamma sjukdomar härjat bland husdjuren af beskaffenhet, att administrativa åtgärder erfordrats. Tuberkulos är den sjukdom, som tillskyndar landtmannen den ojemförligt största skada, och de på statens bekostnad företagna tuberkulinundersökningarna hafva ådagalagt, att omkring 60 % af kreaturen på de större gårdarna äro af sjukdomen angripna. De mindre besättningarna uppgifvas deremot ännu vara jämförelsevis fria. Tuberkulinundersökningarna anses hafva varit af stor betydelse derigenom, att sjukdomens förekomst blifvit allmännare känd och att landtmannen fått klart för sig, af hvilket stort värde tuberkulinet måste anses vara i kampen emot nötkreaturstuberkulosen. Med anledning af ett utaf nötboskapspremieringsnämnden hos Hushållningssällskapet väckt förslag har förvaltningsutskottet beslutit, att afvelsdjur, som hädanefter genom låneunderstöd från sällskapet inköpas till länet, skola genom veterinärs intyg styrkas vara »reaktionsfria». Fråga är ock å bane om tillsättande af en särskild veterinär för tuberkulinundersökningars utförande.

Den i trakten kring Mälaren under betestiden gängse s. k. sommarsjukan har ock vållat stort afbräck bland nötkreatursbesättningarna. En af enskild man väckt framställning om åtgärder deremot från det allmännas sida har, efter det sakkunniga myndigheter yttrat sig i ämnet, förklarats icke föranleda vidare åtgärd.

Med understöd af statsmedel samt af Hushållningssällskapet utbildar *landtbruksskolan vid Tomta* unga män till rättare eller bokhållare, och hafva under perioden 43 elever utexaminerats, af hvilka flertalet funnit anställning. Till hvad i förra berättelsen om denna anstalt yttrades är nu icke något i öfrigt att tillägga.

Verksamheten vid *kemiska stationen* och *frökontrollanstalten* i Vesterås framgår af *tabellerna S och T*.

Tab. R.

Prisbelöning af hästar vid besigtningmötena i Vestmanlands län, åren 1896—1900.

År.	Anslag i kronor.			Utställda djur.				Prisbelönade djur.						Godkända, i brist på medel ej prisbelönade djur.				
	Statsmedel.	Hushållningssällskapets medel.	Enskildt af sällskapet.	Beskällare.	Fölston.	Unghästar.	Summa.	Beskällare, prisbelönade med			Fölston, prisbelönade med						Unghästar.	Summa.
								150 kr.	100 kr.	70 kr.	100 kr.	75 kr.	50 kr.	Skådepennning.				
1896	1,400	1,400	600	23	112	113	248	—	10	—	—	18	13	56	97	11	32	43
1897	1,800	1,800	1,200	35	79	118	232	—	15	—	—	25	21	53	114	13	12	25
1898	1,100	1,100	900	35	110	117	262	—	16	1	1	12	—	63	93	14	67	81
1899	1,500	1,500	1,400	42	164	208	414	—	21	2	—	23	1	83	130	11	86	97
1900	3,000	3,000	—	47	147	129	323	3	22	—	2	32	3	88	150	11	67	78

Efter fullständig undersökning har *plombering* utförts å följande fröslag:

	Antal säckar.	Vigt i kg.
Timotejfrö	4,389	438,900
Rödsköfverfrö	631	62,750
Alsikeköfverfrö	386	36,120
Diverse spannmål	758	72,965
Summa	6,164	610,735

Skogshushållning. Länsstyrelsen gaf i förra femårsberättelsen en fullständig öfversigt af de allmänna skogarnas omfattning vid slutet af år 1895. Vid en jämförelse af arealen vid slutet af år 1900 framtråda åtskilliga förändringar, beroende dels på att en del skogar stälts under skogsstatens förvaltning, dels på inköp till statsverket af betydande skogsmarker i vestra delen af länet för bildande af kronopark och till Torstuna häradssällmanning af ett densamma närbeläget hemman, dels derpå, att genom upprättande af nya skogsindelningsplaner vunnits säkrare kännedom om en del skogars ytvidd, och dels ändtligen derpå, att några smärre kronoegendomar blifvit försålda.

De *allmänna skogarnas areal* var sålunda vid 1900 års slut följande:

A) *under skogsstatens förvaltning och vård:*

kronoparker (en del inegor inbegripna)	15,784	har
häradssällmanningar	9,911	»
vid utarrendering af kronoegendomar undantagen mark	2,384	»

B) *under skogsstatens uppsigt och kontroll:*

domänskogar, hvilka vid utarrendering icke undantagits	5,149	»
skogar vid effektiva civila boställen	858	»
skogar vid ecklesiastika boställen och löningshemman	9,930	»
skogar vid allmänna inrättningars hemman	4,629	»

Summa år 1900 **48,645** har
» » 1895 **40,013** »

Länets kronoparker, som vid slutet af förra perioden voro tre, ökades, såsom i början af denna berättelse under rubrik

Länets indelning är nämndt, med ytterligare en, nämligen *Uttersbergs kronopark*, som bildades af skogsmarken till den enligt kungl. brefvet den 19 augusti 1898 för 472,000 kronor inköpta Uttersbergs bruks- och landtegendom. De hemman, som i berörda köp ingingo, voro: $\frac{1}{44}$ mtl Uttersberg, 1 mtl Skärviken med såg och tegelbruk samt lägenheten Svartbäckstorp eller Svartbäcken, 1 mtl Bären, $\frac{7}{40}$ mtl Grisnäs, $1\frac{1}{12}$ mtl Torrvallen, 1 mtl Ytter Uggelforsen, $\frac{1}{4}$ mtl Ångsjön, $\frac{1}{4}$ mtl Åmesbo, $\frac{1}{36}$ mtl Östanfors, allt i Skinskattebergs socken, $\frac{1}{4}$ mtl Aspänge, $\frac{1}{4}$ mtl Flodhammar, $\frac{1}{80}$ mtl Tommesbo, $\frac{1}{4}$ mtl Norr Tulinge, $\frac{1}{4}$ mtl Enebo, $\frac{1}{8}$ mtl Enebotorp, $\frac{1}{4}$ mtl Krampen, allt i Heds socken, samt $\frac{1}{4}$ mtl Brattfors i Vestra Skedvi socken. Arealen är 7,986⁸² hektar, hvaraf 5,789⁸⁶ hektar produktiv skogsmark och 2,196⁹⁶ hektar impediment och inegor.

Belägenheten af denna kronopark å en ort, der grufdrift och jernhandtering äro allmänna näringsfång, som för sitt bedrivande tarfva en ej ringa mängd virke, kan sägas vara det allra bästa, helst genom efter hand förbättrade samfärdsmedel afsättningen å skogfattiga orter söderut af timmer och ved blir allt bekvämare. Kronans skogshandtering i denna bygd bör således blifva ur synpunkten af hennes egen ekonomi lönande; men man kan ock vara förvissad derom, att densamma gagnar och kommer att allt mera gagna industrien och näringarna samt att den utgör en väl behöflig motvigt mot det öfverhandtagande skogssköflandet å de enskildes marker. Det är ett bland bergshandteringens idkare ofta hördt tal, att statens förvärf af skogsmarker i bergslagsdistriktet skulle ytterst leda till skada och men för nämnda handtering derigenom, att dess kolbehof med tiden måste tillgodoses från vidt aflägsna bygder; och man har till och med velat påstå, att kronans uppträdande som spekulant på skogar skulle förleda enskilde till en missriktad hushållning med skogar, nämligen till kalhuggning, i akt och mening att derefter afyttra marken till staten. Oafsedt att erfarenheten icke gifvit stöd åt dylika farhågor, ligger det i sakens natur, att kronans direkta intresse bör antagas sammanfalla med näringsidkarnes; och att kolnings- såväl som allt annat virke lär komma att stå näringsidkarne till buds framgent såväl som hittills, dertill synas garantierna ingalunda mindre vissa, sedan kronan blifvit skogsegare. I sammanhang härmed

Tab. S. *Undersökta prof vid kemiska stationen i Vesterås, åren 1896—1900.*

Undersökta ämnen.	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
Jordarter	39	26	10	12	35
Jordförbättringsmedel	—	6	10	14	22
Gödningsämnen	73	71	64	49	55
Fodermedel	33	46	73	52	46
Vatten	32	50	35	25	33
Mejeriprodukter	17,560	22,777	21,705	16,243	12,063
Närings- och nyttningsmedel	1	17	2	3	4
Giftprof (arsenik o. d. ämnen)	342	322	444	276	280
Öfriga föremål (tekniska produkter o. d.)	29	41	41	63	50
Summa	18,109	23,356	22,884	16,737	12,588

Tab. T. *Undersökta prof vid frökontrollanstalten i Vesterås, åren 1896—1900.*

Fröslag.	För jordbrukare.	För fröhandlande.	Fullständiga.	Partiella.	Summa.
Hvete	136	19	103	52	155
Råg	157	65	122	100	222
Korn	44	8	33	19	52
Hafre	429	123	220	332	552
Ärtor och vicker	32	4	26	10	36
Rödsköfver	56	73	82	47	129
Alsikeköfver	7	49	50	6	56
Timotej	48	121	133	36	169
Blandsäd och blandfrö	40	7	36	11	47
Diverse fröslag	22	23	40	35	45
Summa	971	492	815	648	1,463

må nämnas, att, oafsedt hvad som användts till husbehof vid utarrenderade kronoegendomar, ecklesiastika och civila boställshemman samt lägenheter å under skogsstatens förvaltning ställda skogar, äfvensom hvad af arrendatorer jemlikt kontrakt fått användas annorledes än till husbehof, under åren 1896—1900 från de allmänna skogarna i länet försålt eller till utsyningsberättigade utlemnats 162,734 kbm. virke emot 120,366 kbm. under förra perioden.

Fullständig *skogsodling* har å de allmänna skogarna under femårsperioden utförts å 463 hektar, *hjälpkultur* å 830 hektar, *hvidan sammanlagdt* 1,293 hektar varit föremål för skogskultur.

Återväxten besörjes dock i regel af naturen sjelf genom frösådd från vid afverkning kvarlemnade fröträd, och skogsodling verkställes endast då återväxten på naturlig väg slagit fel eller varit otillräcklig. Genom afdikning har åtskillig vattensjuk mark torrlagts för skogsproduktion, men till följd af högt uppdrifna arbetspriser har afdikningen ej kunnat få önskvärd omfattning.

Priserna å virke hafva under qvinvennet vexlat ganska mycket, såsom framgår af följande uppgifter:

sågtimmerträd	pr kubikmeter	4.00	till	12.50	kr.
sågstockar	»	4.70	»	11.41	»
byggnadstimmer	»	5.50	»	9.00	»
upphuggen barrved	»	2.00	»	5.15	»
» björkved	»	4.00	»	7.50	»

Priset å sågadt virke, som vid periodens början var 70 öre per kubikfot sågfallande 3" × 9" vid mälarehamn, uppgick år 1899 och i början af 1900 till 1.05 kr. pr kubikfot, men sjönk ganska mycket under hösten sistnämnda år. *Kolpriset* var i början af år 1896 omkring 18 kronor pr 40 hl., steg derpå efter hand och uppgick under vintern 1899—1900 till 30 kr. för att derefter helt hastigt falla till 18 kr.

Vid *enskildes skogar* har öfverafverkning varit allmän äfven under nu behandlade period; till och med sköfving har mångenstädes förekommit, särskildt genom upplåtelse för afverkning på viss, i allmänhet kort tid, då ej sällan stora vidder totalt afverkats utan någon tanke på eller åtgärd för återväxt. Något ökad intresse för skogsåterväxten har dock visat sig, förnämligast till följd af Hushållningssällskapets gagnande verksamhet, som med understöd af allmänna penninganslag riktat sig hufvudsakligen på de mindre jordegarnes utmarksområden. Denna verksamhet har bestått bland annat deri, att en skogsplantör med biträden stått till allmänhetens tjänst dels för att leda och utföra skogsodling å äldre och yngre kalmarker, dels för att med råd och upplysningar tillhandagå vid anordnande af afverkning med särskildt afseende å möjligheterna för en nöjaktig återväxt. För dessa ändamål hafva användts tillsammans 16,127 kronor, hvaraf 7,692 kronor statsmedel och 8,435 kronor anvisade af Hushållningssällskapet och Landstinget. En skogstjensteman har af Hushållningssällskapet varit anställd för kontroll.

Åtskilliga jernbruks och större egendomars skogar skötas väl, under ledning af forstligt bildade personer, men hvad beträffar flertalet af de enskildes skogar, är mycket i detta hänseende att önska.

Jagt. I fråga om jagtvården torde samma omdöme, som uttalades i senaste berättelsen, fortfarande gälla, och behovet

af en jagtlagstiftning, som bättre än den nuvarande främjar jagten, gör sig med hvarje år allt mera kämbart.

Till villebrådets och de smärre husdjurens skydd har Landstinget anslagit medel till premier för skadliga rofdjurs dödande sålunda: för räf 1 april—1 november 3 kronor, för uf och höns-hök 2 kronor, för örn 3 kronor och för kråka under vissa förbehåll 10 öre. I trots häraf förekommer dock ännu räf liksom kråka mycket allmänt.

Af nyttigt vildt är elgen fortfarande temligen allmän. Under femårsperioden hafva af detta skogarnas högdjur dödat minst 683 stycken, deraf största antalet eller 557 stycken inom Köpings revir.

I följd af ogynsamma vårar hafva årgångarna för såväl hare som skogsfågel varit dåliga. Tillgången å raphöns har varierat; under den snörika, kalla vintern 1899—1900 ödelades mångenstädes stammen af denna fogelart helt och hållet. Gräsänder hafva förekommit temligen allmänt vid Mälarens stränder och å några andra för dem lämpliga platser. Morkullan angifves i det hela taget såsom stadd i aftagande, om än från ett och annat håll meddelats, att hon hållit sig uppe i antal. Dubbla beckasinen synes vara sällsynt och tillgången på den enkla ganska klen.

Fiske. Genom en af Hushållningssällskapet antagen fiskerinstruktör arbetar detta samfund fortfarande för fiskerinäringens främjande. Denne instruktör transporterar och utplanterar i därför lämpliga vatten sik-, laxörings- och grålxnygel, erhållet vid fiskodlingsanstalten å Baggå, Riddarhyttan och i Arboga. Vidare utläggas i länets olika fiskevatten risvasar och andra dylika inrättningar till skydd för romkläckning och yngel.

Från det år 1894 bildade, i förra berättelsen närmare omförmälda *Aktiebolaget Engelsbergs fiskodlingsanstalt* omtalas, att kläckningsanstalten utvidgats så, att omkring en million nu kunna kläckas och att dammarnas antal ökats till 26. Hufvudsakliga verksamheten går ut på odling af den amerikanska regnbågforellen, hvaraf rom säljes vida omkring till hushållningssällskapen och andra afnämare i en mängd af rikets län från Vesterbotten till Blekinge. Ifrågavarande fiskart antages kunna trifvas öfver allt i vårt land med undantag för fjell-landets kallare sjöar och lämpar sig efter olika klimatiska förhållanden. Sålunda uppgifves, att densamma spridts från Kalifornien till Florida och Nya Zeeland och att i Österrike och Tyskland, i hvars sjöar denna fisk numera lefver vild, densamma torgföres af yrkesfiskare. Den anses såsom en af de för inplantering värdefullaste fiskarter.

Sedan Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i Vestmanlands, Södermanlands, Stockholms och Uppsala län genom utslag den 9 januari 1899 meddelat gemensamma bestämmelser angående fiskets bedrivande i sjön Mälaren, har Eders Kungl. Maj:t efter anförda besvär genom nådigt bref den 23 november 1900 i vissa delar ändrat berörda utslag; och har i öfverensstämmelse dermed allmän kungörelse i ämnet till efterrättelse från och med år 1904 blifvit här i länet utfärdad den 18 mars 1901.

Samma dag utfärdades ock allmän kungörelse angående länsstyrelsernas i Vestmanlands, Örebro och Södermanlands län gemensamma utslag den 15 september 1899 rörande dels fiskets bedrivande i sjön Hjelmaren och dels kräftfångst i samma sjö,

hvilket utslag tillämpats från och med den 1 januari 1900, dock att dåvarande innehafvare af äldre lagligt fiskredskap finge begagna detsamma till och med utgången af samma år.

Bergs- och brukshandtering. Redan i förra berättelsen anmärktes, hurusom *malmfångsten* inom länet, förr så betydande, relativt till jernmalmsuppfordringen inom riket, kommit att allt mera vika för den ökade grufdriften inom företrädesvis Norrbottens län. Den omständigheten, att brytningen i nämnda län nu nått upp ända till 40 % och i Kopparbergs län till 38 % af rikets, har ännu mera distanserat Vestmanlands läns jernmalmsfångst, som, uttryckt i procent af rikets, utgjorde: år 1885 26·16 %, åren 1886—1890 20·99 %, åren 1891—1895 12·89 % och åren 1896—1900 8·64 %.

Grufdriften inom länet under nu ifrågavarande period redovisas i följande tabell, som omfattar äfven de siffror, som visa relationen till jernmalmsfångsten i hela riket.

År.	I länet.		I riket.		Länets rörelse i % af rikets.	
	Antal grufvor.	Bruten malm. Ton.	Antal grufvor.	Bruten malm. Ton.	Grufvor.	Uppfordrad produkt.
1896	50	185,586	338	2,038,094	14·79	9·13
1897	53	184,277	366	2,086,119	14·48	8·83
1898	49	185,155	329	2,302,546	14·77	8·04
1899	49	218,589	321	2,434,606	15·26	8·98
1900	55	214,285	341	2,607,925	16·13	8·21

Såsom i berättelsen af år 1896 antydes, har den s. k. Avesta lillfors i Dalelven inköpts af grufegare i Norbergs bergslag i akt och mening att uttaga och till gruffältet öfverföra kraften i fallet. Hösten 1896 bildades *Norbergs elektriska aktiebolag* allenast af gruffbolag i Norberg, och arbetena för kraftens tillgodogörande begynte i december 1897 samt fortskredo så, att elektrisk ström kunde i juni 1900 vid grufdriften användas. *Beräkningarna för företaget föranledde*, att anläggningen slutligen kom att planläggas i vida större omfattning än man från början ämnat. Det angafs i förra berättelsen, att man ansett sig kunna vid gruffältet framställa mera än 400 hästkrafter till disposition, men vattenbyggnader och turbinhus äro nu anlagda för att vid det cirka 3·3 meter höga fallet tillgodogöra omkring 2,000 turbinhästkrafter, ehuru för närvarande endast 4 turbiner installerats med tillhörande generatorer för alstrande af elektrisk ström för ungefär hälften af sist angifna kraft. För öfrigt har en grenledning bygts till Krylbo, hvilken der belyser jernvägsstationen och samhället samt lemnar kraft äfven för industrielt behof. Vid gruffälten i Norberg finnas nu 7 transformatorstationer, och motorer äro i gång på 14 platser med ett antal af 25 dynamomaskiner för sammanlagdt 676 hästkrafter.

För kommunikationen med grufvorna spelar den nyanlagda jernvägen Kärrgrufvan—Klackberg, hvarom mera här nedan, en betydande roll, i det att den förkortar afståndet för de malmer, hvilka från Klackbergs- och Kolningsbergfälten, de största i Norberg, skola passera linien Kärrgrufvan—Krylbo, på samma gång densamma satt Nordansjö hytta och såg i omedelbar förbindelse med jernvägsnätet. Den nya banan har ock föranledt

anstalter för malmlastning, vidlyftigare än som eljest förekomma vid gruffält i mellersta Sverige.

Beträffande grufdriften och *metoderna för malmernas brytning* i Norbergs bergslag är för perioden mindre att säga. I och med den elektriska strömmens införande hafva dock vid uppfordringsverken en del grufspel förändrats och några nybygts, hvarjemte snabbgående pumpar för elektrisk kraft på ett och annat ställe kommit till användning i och för vattenuppfordringens förenkling. Ännu finnas dock »konsthjulen» och de långa »konstgångarna» kvar, men det är en tidsfråga huru länge.

Fortfarande nyttjas bormaskiner för komprimerad luft, men bruket deraf har i afvidan på den elektriska kraftens användning icke utvidgats.

Anrikning af s. k. torrstensmalmer har under perioden änyo upptagits i försöksanrikningsverket vid Risbergfältet, och det är att hoppas, att större dylika verk för elektrisk kraft skola komma till stånd, enär mycken tillgång på dylika malmer finnes i Norberg. Ett mindre verk för anrikning af svartmalm har satts i gång vid Kallmorafältet.

Inom Skinskattebergs bergslag och särskildt vid Riddarhytte bruk har grufdriften i betydlig mån ökats genom upptagande af *nya*, rikt gifvande *fyndigheter*. Lerblacker jerngrufva, bearbetad sedan år 1894, har drivits allt kraftigare och försetts med konst af öfver 1 km. längd samt kraftledning med lina i och för malmuppfordringen. Från grufvan leder till Riddarhytte jernvägsstation och Lienshytte masugn en linbana om 4·6 km. längd. Källfallsgrufvorna, som börjat bearbetas, innehålla två breda och rika malmlager, och till dem har dragits en kanal, vid hvars mynning bygts ett större konsthjul med konstgång upp till grufvorna, hvarest turbin med spel anbragts. För erhållande af nödig kraft för grufdriften hafva ofvanför Källfallsgrufvorna bygts tre dammar.

*Jernmarknaden*¹⁾ har under den gångna femårsperioden varit tillfredsställande och under dess två sista år utmärkt god. Visserligen var noteringen för valsad lancashire år 1896 endast 13 kronor per 100 kg. fritt ombord exporthamn, men dock i stadigt stigande till 15 kronor följande år och nådde år 1899 upp till 20 kronor, ett pris som icke sedan år 1880 erhållits. Till följd deraf har kvantiteteten tillverkad lancashiresmältjern hållit sig uppe för riket i cirka 188,000 ton, men ett nedgående är åter att förvänta, då dels priset fallit från 18 kronor år 1900 till 14·50 kronor innevarande år, dels prisen å träkol, som under föregående åren stegrats till 75 å 80 öre per hl., icke äro så beroende af lancashirepriserna som förut, utan fastmera trots dessas fall hålla sig uppe. Sådant tackjern, som tillverkas för export och som uppgifves i tillverkningsmyckenhet stigit under perioden från 72,000 till 94,000 ton, är nämligen fortfarande lönande med god efterfrågan, och priset, som visserligen varit uppe i 140 kronor per 1,000 kg., men numera fallit till 100 kronor, är i allt fall väsentligt högre, än hvad som kan ernås vid tillverkning af lancashiretackjern, som, med nuvarande pris för smältjern, ej torde kunna betinga högre pris än 55 kronor vid hyttorna, till följd hvaraf tillverkare af exporttackjern kunna vida högre betala träkolen. Denna senare tillverkning inskränkes dock af brist på fosforfattiga malmer; men såvidt prisdifferensen fortfarande varder densamma, komma

¹⁾ Denna framställning grundar sig på af en fackman benäget lemnade uppgifter.

otvifvelaktigt flere nedlagda fosforfattiga grufvor att ånyo beläggas med arbete och de nu i gång varande att forceras, eftersom tillgången på grufarbetare numera åter är ganska god.

Valsadt handelsjern af lancashire löper äfven fara att undanträngas af den basiska götmetallen¹⁾, hvilken i alltjemt stigande proportion tillverkas af billiga fosforhaltiga malmer och sämre skrotjern, som ännu kan erhållas till lågt pris. Produkten är visserligen sämre, men för en mängd ändamål tillräckligt god, och kan levereras till vida lägre pris, så länge träkolen ställa sig dyra. Götmetall, tillverkad på sur metod af rent tackjern och skrotjern samt med dyrbarare malmer, röner äfven god efterfrågan för export och har betingat något högre pris än lancashire, men har likaledes åter nedgått och torde numera kunna erhållas till 15⁵⁰ å 16 kronor pr 100 kg. fritt ombord exporthamn; priset är dock mera beroende på kvalitet och ändamål. För hårdt stål och andra behof af noggrannare tillverkning ernås högre pris.

Den under åren 1899—1900 i landet rådande vattenbrist, så känbar för industrien, har vid en del bruk, om än mindre i Vestmanlands län, förorsakat totalt upphörande af tillverkningen under 3 å 4 månader årligen. Otvifvelaktigt skulle en så stark förminskning i beräknad produktion motverkat prisernas hastigare nedgående, om ej konsumtionen likaledes aftagit. I afseende härpå har man erinrat, att den afrikanska marknaden totalt upphört, att den indiska under längre tid väsentligen förminskats, hvarjemte det framhålles, att tillkomsten af s. k. trusts i Förenta Staterna spelar en högst viktig roll, då de deri engagerade kapital, som öfverstiga 4 $\frac{1}{4}$ milliard dollars, till mera än hälften komma på jern- och stålindustrien.

Gent emot sådana företeelser lærer möjligheten för vårt land af konkurrens vara beroende helt och hållet af lägre produktionspris, för hvilkas ernående man måste eftersträfvat bättre kombinationer af transport utaf råämnen, tillverkningarnas koncentring på få, men välbelägna platser, användning i utsträckt grad af maskinkraft och reducering till ett minimum af menniskoarbetet, lägre förvaltnings- och försäljningskostnader samt äfven nedsatta fraktkostnader till utlandet. En sådan koncen-

trering, som ofvan antydts och som förut motverkats af svårigheten att erhålla tillräcklig kraft, möter numera mindre hinder i vårt land, der såväl vattenfallen som torfmossarna med tiden kunna omsättas till elektrisk kraft, som fortledes till de för ändamålet lämpliga platserna.

En glädjande företeelse är, att den inländska konsumtionen mycket starkt tilltager, beroende på senare årens kraftiga utveckling af manufaktur och mekaniska verkstäder. Denna konsumtion, som vid femårsperiodens början uppgick till 33 % af tillverkningen, har numera nått upp till 45 % och torde snart öfverstiga hälften deraf. *

Tabellerna U—X afse att gifva en någorlunda åskådlig föreställning om *jernhandteringens omfattning* under perioden.

I syfte att för en god del af det sist förflutna seklets senare hälft uppvisa omfattningen af vissa grenar utaf länets jernhandtering, dels absolut dels relativt till motsvarande produkter inom hela riket, har Länsstyrelsen uppställt *tabell Y*. Derved är att märka, att artikeln stål här uteslutits. Förut i den officiella statistiken upptagen bland manufaktur, redovisas denna produkt visserligen från och med år 1874 särskildt, men redan år 1887 förklaras, att uppgift ej kunnat erhållas om huru mycket af de vid bessemer- eller martinverken framställda produkter bort hänföras till stål och huru mycket till mjukt jern. Vidare bör anmärkas, att de för åren 1895 och 1900 såsom jern- och stålmanufaktur redovisade produkter torde omfatta en del artiklar, hvilka förr hänförts under andra kategorier, t. ex. stångjern, som för samma år visar en betydlig minskning. Vid reduktion af gamla vigtmåttet till det nu gällande har antagits:

Tab. U. Tillverkning af tackjern, åren 1896—1900.

År.	I Vestmanlands län.		I riket.		Länets rörelse i % af rikets.	
	Antal mas- ugnar.	Tillverkad tackjern och gjutgods. Ton.	Antal mas- ugnar.	Tillverkad tackjern och gjutgods. Ton.	Antal mas- ugnar.	Till- verkad produkt.
1896	13	48,209	140	494,418	9.29	9.75
1897	14	50,135	144	538,197	9.72	9.32
1898	13	55,087	143	531,766	9.19	10.36
1899	14	50,324	141	497,727	9.93	10.11
1900	13	55,970	135	526,868	9.63	10.62

¹⁾ Om den basiska defosforiseringsmetodens under senare åren ökade användning inom jernhandteringen i riket får man en föreställning af de siffror, som beteckna kvantiteterna af på denna metod erhållen götmetall:

år 1895	37,812 ton.
» 1898	84,534 »
» 1900	115,844 »

I Vestmanlands län har denna metod kommit till användning vid Hallstahammar och Kolsva.

Tab. V. Tillverkning af smältstycken, göt och metallprodukter, åren 1896—1900.

År.	I Vestmanlands län.					I riket. Ton.	Länets tillverk- ning i % af rikets.
	Smält- jern. Ton.	Besse- mer- metall. Ton.	Martin- metall. Ton.	Stål, an- dra slag. Ton.	Summa. Ton.		
1896	34,300	5,090	25,227	158	64,775	446,045	14.53
1897	35,095	884	32,993	66	69,038	464,760	14.85
1898	37,195	—	26,534	138	63,867	464,044	13.76
1899	37,639	—	27,224	130	64,993	468,785	13.84
1900	38,121	—	32,503	64	70,688	488,991	14.46

Tab. X. Jernförädlingen i Vestmanlands län, åren 1896—1900.

År.	Ämnen för export. Ton.	Smidt stång- jern. Ton.	Valsadt stång- jern och skeuor. Ton.	Stång- jerns- hugg för export. Ton.	Söm- och fa- sonjern, vals- tråd. Ton.	Plåt och manu- faktor. Ton.	Summa för länets. Ton.	Till- verk- ning i riket. Ton.	Länets till- verk- ning i % af rikets.
1897	298	4,638	25,746	838	10,712	10,290	52,522	332,559	15.79
1898	571	5,812	25,894	927	9,782	6,149	49,135	330,193	14.88
1899	771	6,017	29,423	904	11,091	8,280	56,486	364,467	15.50
1900	1,061	4,148	26,119	882	8,939	7,756	48,905	356,078	13.73

1 Skå T. V. = 221½ kg.; 1 Skå B. V. = 187½ kg.; 1 centner = 42½ kg.

Nutidens allt mera ökade behof af drifkraft för verk och inrättningar jemte den samtidigt yppade utvägen att från befintliga vattenfall på elektrisk väg öfverföra vattenkraft till de platser, der behof deraf finnes, har ledt till flere beaktansvärda anläggningar inom länet under den period, som nu är ifråga. De flesta af dessa *kraftledning* tjena direkt brukshandteringen. Förutom den ofvan beskrifna kraftledningen från Avesta lillfors till Norbergs gruffält samt kraftledningen från Ekeby fall i Hedströmmen till Köpings stad, om hvilken nedan under rubrik *Politi* närmare förmäles, hafva ej mindre än fem andra anläggningar för tillgodogörande på elektrisk väg af vattenkraft kommit till stånd.

Den förnämligaste bland dessa är anläggningen vid Trångfors. Kolbäcksån bildar vid det forna, numera nedlagda Trångfors jernverk omkring ¼ mil ofvanför Hallstahammar ett fall om 10½ meters höjd. Hela strömmen är här öfverbygd med en damm, försedd med luckor och skibord, hvarifrån vattnet på strömmens östra sida ledes genom en 340 meter lång kanal af 7 meters bottenbredd och 2½ meters vattendjup med lutande sidor fram till kraftstationen, hvars maskinhus har en längd af 43 meter och en bredd af 14½ meter. Turbinerna äro radiela med liggande axlar. Vattnet ledes till dem genom tre plåttuber af 2½ meters diameter. Det elektriska maskineriet i kraftstationen har till ändamål att omsätta turbinernas arbete i elektrisk energi samt transformera denna till en spänning, som möjliggör dess öfverförande till det 22 km. aflägsna konsumtionsstället utan allt för grofva ledningar. Med en spänning af 14,000 volt införes transformatorernas ström på långlinien, som består af 3 stycken 675 mm. koppartrådar, medelst porslinsisolatorer upplagda på stolpar, som utefter hela linien stå på ett medelafstånd af 50 meter. Vid framkomsten till Vesterås stads gräns transformeras den högspända strömmen till låg spänning samt fördelas till Nordiska metallaktiebolagets och Allmänna svenska elektriska aktiebolagets verkstäder, hvilka senare tillverkat och installerat allt elektriskt maskineri med ledningar och tillbehör. Vattenkraft och tomt äro på 50 år af Hallstahammars aktiebolag uthyrda till Trångfors kraftaktiebolag för ett pris af 25 kronor per hästkraft för de 600 första hästkrafterna,

20 kronor för de 600 följande och 15 kronor för ytterligare 600 hästkrafter, allt för år räknadt. I sin ordning distribuerar kraftaktiebolaget ström till de olika verken till pris af 70 å 80 kronor pr hästkraft. Arbetena vid denna anläggning, som kostat 612,000 kronor, begynte 1898 och voro färdiga 1899, men först år 1900 kunde man efter komplettering leverera 1,800 hästkrafter.

De öfriga fyra äro dessa: en från Vestanfors vattenfall till Fagersta nya valsverk, afsedd för 350 hästkrafter, två från vattenfall vid Semla för kraftöfverföring till Fagersta verkstäder, Semla, Malmkärra och Norbergs grufvor samt ändtligen en anläggning för beredande af elektrisk kraft till verk vid Mölntorp i närheten af Kolbäck. Samtliga dessa anläggningar äro relativt till Trångforsledningen af mindre omfattning, hvadan en speciel redogörelse för dem ansetts icke erforderlig.

Efter detta uttalande om jernhandteringen i allmänhet skola här meddelas några uppgifter om ett och annat af de förnämligare bland de särskilda verken, och har Länsstyrelsen ansett lämpligt att, såsom i förra berättelsen egde rum med Kolsva- verken, lemna några kortfattade historiska data om Fagersta och Surahammar.

Fagersta bruk är ett af de största och äldsta af mellersta Sveriges jernverk. Redan i förra hälften af 1600-talet bedrefs der jernstillverkning för en hammare. Sedan i början af 1800-talet dit förvärfvats Semla och Vestanfors jernbruk, tillväxte verkets omfattning, men det är hufvudsakligen från det anläggningarna år 1852 kommo i bruksegaren Thomas Aspelins händer, som den nuvarande storartade utvecklingen kan räknas. År 1873 ombildades verket till aktiebolag och står sedan 1877 under brukspatronen Chr. Aspelins styrelse, med biträde af öfveringenjören J. A. Brinell, derstädes anställd år 1886.

Från äldre tider drefs här s. k. tysksmide, och i början af 1800-talet anlades ett plåtvalsverk, det andra i riket. Efter hand öfvergick man till franche-comtésmide och lancashire i fem härdar, men sedan år 1886 tillverkas uteslutande bessemer- och martinstål. Största delen deraf manufaktureras nu vid bruket, der anläggningar efter hand utförts för tillverkning af sågblad, cirkelsågar, spiral- och buffertfjädrar, ståltråd och trådlinor, gevärspipor, valsning af vällfria rör, tubdrageri m. m. Sedan bruket kom i den Aspelinska familjens ego, har å nybyggnader endast för bruksdriften nedlagts ett belopp af omkring fyra millioner kronor.

Utvecklingen betecknas af följande tillverkningskvantiteter stål, jern och stålmanufaktur:

Åren 1850—1860	omkr. 850 ton
» 1861—1870	» 1,500 »
» 1871—1884	» 4,800 »
» 1885—1890	» 5,900 »
» 1891—1894	» 7,500 »
År 1895	» 10,500 »

Tab. Y. Jemförelse mellan jernhandteringen i Vestmanlands län och riket, åren 1860—1900; produktionsmängder i tusental ton.

År.	Jernmaln.			Tackjern.			Stångjern.			Jern och stålmanufaktur.		
	Länet.	Riket.	Lä- nets %-tal.	Lä- net.	Riket.	Lä- nets %-tal.	Länet.	Riket.	Lä- nets %-tal.	Lä- net.	Riket.	Lä- nets %-tal.
1860	51.9	449.3	12.22	14.3	210.5	6.79	18.5	171.2	10.80	2.4	30.2	7.95
1870	93.3	616.6	15.13	21.5	293.0	7.34	25.1	193.8	12.95	4.5	32.9	13.68
1875	123.0	807.3	15.23	30.0	350.4	8.56	28.4	189.8	15.00	4.1	38.2	10.73
1880	171.7	770.0	22.30	44.2	405.6	10.89	32.8	221.0	14.84	3.0	32.5	9.23
1885	227.9	871.0	26.16	47.5	461.6	10.22	37.3	266.4	14.00	3.3	42.7	7.73
1890	178.9	940.4	19.02	40.7	456.1	8.92	37.2	281.9	13.19	6.0	78.9	7.60
1895	185.9	1,901.9	9.77	42.9	462.9	9.26	35.7	168.2	21.22	14.5	144.6	10.03
1900	214.3	2,607.9	8.21	55.9	526.8	10.62	31.1	181.8	17.11	17.7	174.2	10.16

Verken disponera en vattenkraft af cirka 3,000 hästkrafter, som uttagas ur fall i Kolbäcksån, delvis öfverförda på elektrisk väg. Beläget i korsningen af stambanan Krylbo—Örebro och Vansbro—Engelsbergs jernväg, har bruket två jernvägsstationer och dessutom fördelen af fraktlägenhet å Strömsholms kanal. Dess arbetarebefolkning, hustrur och barn inberäknade, uppgår

till omkring 2,600 personer. Vid Fagersta har tillverkningen åren 1896—1900 utgjort:

År.	Valsadt och smidt stål och plåt.	Sågblad, linor och tråd.	Annan stålmanufaktur, stenredskap, dragna rör m. m.	Summa.
	Ton.	Ton.	Ton.	
1896	12,595	426	88	13,109
1897	11,878	432	130	12,440
1898	8,667	664	405	9,736
1899	10,893	650	521	12,064
1900	11,934	454	524	12,912

Äfven *Surahammars bruk* har anor från 1600-talet, under hvars sista skede bruket anlades med blott en stångjernsmedja för en hammare. År 1845 inköptes bruket af brukspatronen Erik Adolf Zethelius, hvars arfvingar år 1872 bildade Surahammars bruks aktiebolag. Vid denna tid funnos redan 3 valsverk, deraf 2 för plåt, 2 puddelugnar med mumblingshammare, 3 ånghammare samt verkstad för tillverkning af jernväghjul; men verket har utvecklats ofantligt sedan dess. Det har för närvarande, utom valsverken, 6 ånghammare, 3 puddel- och 3 martinugnar, plåt- och smidespressar, gjuteri samt en synnerligen omfattande verkstad för tillverkning af jernväghjul med användning af hydraulisk kraft. Aktiebolaget, som i Södertelje år 1892 uppförde en verkstad för tillverkning af alla slags jernvägsvagnar och hvars tillverkningsvärde uppgår till inemot tre millioner kronor, sysselsätter i allt omkring 900 arbetare, deraf omkring 500 vid Surahammar, och arbetarebefolkningen med hustrur och hemmavarande barn stiger till omkring 2,000 personer. Produktionen betecknas af dessa siffror:

År.	Tackjern.	Smältstycken.	Martingöt och gjutgods.	Stångjern och stål.	Plåt.	Manufaktur.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.
1896	977	1,484	3,622	1,904	1,536	1,762
1897	1,054	1,790	4,618	2,209	1,605	2,089
1898	—	2,214	4,414	2,710	1,584	2,709
1899	815	2,051	4,649	3,762	1,473	3,430
1900	372	2,377	5,239	3,291	1,659	3,611

Kolsva jernverk har om sin tillverkning benäget lemnat följande uppgifter:

År.	Lancashire-smältstycken.	Martingöt och oskrotdadt stål-gjutgods.	Färdigskrotdadt stål-gjutgods.	Färdigskrotdadt tackjernsgjutgods.	Utvalsadt finjern.
	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.	Ton.
1896	3,390	4,196	578	260	6,073
1897	2,814	6,829	678	276	5,643
1898	3,080	6,473	882	299	4,839
1899	3,057	4,981	1,079	412	5,943
1900	2,925	6,029	1,310	350	4,421

Tillverkningen vid *Ramnäs bruk* och valsverk utgjorde under perioden enligt benäget lemnade uppgifter:

År.	Tackjern.	Smältstycken.	Ketting.		Stångjern. ¹⁾
			Ton.	Meter.	
1896	4,552	4,995	307	73,602	6,851
1897	3,778	5,375	399	81,171	7,317
1898	4,732	5,178	399	92,015	7,009
1899	4,089	5,809	393	98,258	8,825
1900	4,187	6,501	443	126,598	6,532

Brytningen af bly- och silfvermalm vid *Sala grufva* har under perioden inskränkts, men i stället har brytning af zinkmalm börjat på grund af de gynsamma priser, som under en del af perioden erhållits för sådan malm.

Aktiebolaget Salberget, som eger såväl grufvan som de der anlagda smältverk, har utvidgat de senare bland annat dels med apparater för att på elektrolitisk väg skilja guld och silfver äfvensom afskilja åtskilliga obetydliga föroreningar, hvilka med de äldre metoderna ej kunde aflägsnas ur silfret, dels ock med maskiner för pressning af blyrör och blytråd.

Med användning af såväl egna malmer som från andra orter inköpta har smältning af silfverhaltiga blymalmer fortgått såsom förut; likaså har det vid Kallmora silfvergrufva i Norberg producerade verkblet fortfarande inköpts af aktiebolaget och raffinerats i Sala.

Tillverkningen af blyrör och blytråd är för perioden ny; den begynte 1897 och har fortskridit så, att man de båda sista åren nått ända till 300 ton pr år. Likaledes ny är tillverkningen af lagermetallen »Sala-mina».

Aktiebolaget har ock genom anläggning af en större tidsenlig kalkugn betydligt utvidgat produktionen af kalk.

Då verksamheten vid den uråldriga grufvan numera med hänsyn såväl till riktning och mål som till metod väsentligt skiljer sig från bearbetningen i äldre tider, har det synts Länsstyrelsen af intresse att här i *tabell Z* (sid. 21) meddela en arbetsredogörelse för de senare åren.

Fabriker och handtverkerier. Hufvudsakligen enligt den i senare berättelserna följda plan skall här lemnas en specifik redogörelse för de mera framstående fabriksnäringarna enligt de uppgifter, som på Länsstyrelsens särskilda begäran lemnats henne omedelbart från vederbörande verksegare. För arten af de flesta här nedannämnda verkstädernas tillverkning har redogjorts i de två senaste berättelserna, hvadan nu hufvudsakligen sifferuppgifter torde vara till fyllest.

Köpings mekaniska verkstad. Under åren 1897 och 1898 har uppförts en ny modern maskinverkstad i stället för den gamla, som apterats till magasin. Den elektriska kraftöfverföringen har helt och hållet ombygts efter trefassystemet; i allmänhet lemnas all kraft från Köpings stads kraftstation vid Ekebyfallet i Hedströmmen.

¹⁾ Tillverkad vid valsverket.

Tillverkningen har omfattat i afrundade tal:

År.	Gjutgods.	Tillverkningsvärde.
1896	807.8 ton	515,540 kr.
1897	902.8 »	547,700 »
1898	1,093.4 »	637,000 »
1899	1,290.3 »	696,070 »
1900	1,130.6 »	621,670 »

För *Arboga mekaniska verkstad* meddelas denna öfversigt, likaledes i afrundade tal:

År.	Gjutgods.	Smidesgods.	Metall.	Omsättningsvärde.
1896	1,165.4 ton	56.5 ton	3.87 ton	436,670 kr.
1897	1,097.0 »	58.4 »	5.94 »	426,840 »
1898	1,128.0 »	53.1 »	4.85 »	458,485 »
1899	1,006.9 »	58.4 »	5.23 »	464,740 »
1900	846.2 »	57.5 »	5.32 »	419,120 »

Bultfabriksaktiebolaget vid Hallstahammar meddelar om sin tillverkning följande:

År.	Bult, mutter, rülsspik.	Nitnagel.
1896	2,100.7 ton	400.0 ton
1897	1,813.1 »	567.9 »
1898	2,165.7 »	679.2 »
1899	2,757.6 »	588.5 »
1900	2,544.6 »	549.0 »

Tab. Z. Produktion vid *Sala grufva och smältverk*, åren 1896—1900.

	År 1896.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.
<i>Malmbrytning.</i>					
Uppfordradt berg ton	6,698	12,278	17,205	15,909	18,564
hvaraf erhållits:					
bly- och stufmalm . . . »	307	423	346	387	302
» » anrikningsmalm . »	4,437	2,579	1,785	1,795	1,602
zinkstufmalm »	22	116	221	253	226
zinkanrikningsmalm . . »	428	4,458	7,135	6,780	7,406
<i>Malmanrikning.</i>					
Förarbetade anrikningsmalmer . »	6,470	7,153	6,463	6,168	5,229
hvaraf erhållits:					
blystufmalm »	273	210	62	13	294
blysliger »	390	473	974	1,095	175
zinksliger »	37	—	—	—	—
<i>Hyttdrift och manufakturering.</i>					
Guld gram	—	1,030	2,485	2,274	1,963
Silfver kg.	1,527	1,248	1,714	1,748	1,349
Raffinadbly ton	1,217	1,148	980	1,213	1,009
Silfverglitt »	11	9	2	14	13
Lagermetall »	—	—	—	9	—
Blyrör och blytråd . . . »	—	25	171	295	302
Hagel »	45	32	40	54	41
Dolomitmurning, dolomit . »	4,791	5,599	7,646	6,775	6,174
Kalktillverkning, osläckt o. släckt »	1,086	1,218	1,518	2,558	3,528

Skultuna messingsbruk med anor från 1611 eges sedan år 1860 af Skultuna aktiebolag och har under senare åren så godt som fullständigt ombyggt med nya verkstäder, magasins- och kontorsbyggnader samt modern anordning för vattenkraftens tillvaratagande. Omfattningen af dessa nybyggnader samt verkets utveckling i öfrigt betecknas i viss mån deraf, att fastighetsvärdet fanns bokfördt år 1896 till omkring 1,338,000 kronor, men år 1900 till omkring 2,446,000 kronor, likasom inventarier, fordringar och effekter det förra året upptagas till omkring 1,240,000 kronor och det senare till 2,386,000 kronor. Aktiekapitalet har under ifrågavarande tidrymd ökat med 705,000 kronor.

Utvecklingen röjes ock genom följande utdrag af de utaf aktiebolaget lemnade uppgifter, som återgifvas i afrundade tal:

År.	Förarbetade råmetaller och effekter.	Tillverkade försäljningsartiklar.	Försålda artiklar.	Försäljningspris.
	Kg.	Kg.	Kg.	Kr.
1896	796,250	761,100	759,180	1,054,500
1897	937,990	899,480	899,800	1,212,150
1898	1,214,090	1,177,300	1,174,700	1,657,340
1899	1,311,140	1,258,780	1,257,500	2,208,050
1900	1,249,700	1,199,420	1,167,840	2,096,340

Vesterås mekaniska verkstads aktiebolag, sedan flere årtionden känt för tillverkning af framstående landbruksmaskiner, försålde år 1898 sin verkstad m. m. till Allmänna svenska elektriska aktiebolaget, beslöt samtidigt sin upplösning och liquiderade.

På grund af och i samband med detta aktiebolags upplösning konstituerades samma år *Aktiebolaget Vesterås landbruksmaskiner*, som, med styrelsens säte i Vesterås, inköpte egendomen Morgongåfvan i Vittinge socken inom länet. De derstädes förut befintliga byggnader hafva apterats till gjuteri, smides-, maskin- och snickareverkstäder, och omfattar tillverkningen, såsom namnet antyder, radsäningsmaskiner, slättermaskiner och hästräfsor äfvensom en typ fotogenmotorer från 3 till 15 hästkrafter. Om tillverkningens myckenhet är ännu för tidigt att lemna uppgifter.

Om *Allmänna svenska elektriska aktiebolagets* uppkomst år 1890 lemnades i förra berättelsen en sammanträngd redogörelse med några antydningar om utvecklingen intill år 1895. Trots de under perioden 1896—1900 inträffade ogynsamma konjunkturen har verksamheten icke obetydligt utvidgats, och aktiekapitalet har ökat från en till fem millioner kronor. Omsättningen, som år 1895 uppgick till 710,000 kronor, visar sedermera följande siffror: år 1896 1,040,000 kronor, år 1897 1,838,000 kronor, år 1898 2,400,000 kronor, år 1899 3,100,000 kronor och år 1900 3,200,000 kronor.

Bolaget sysselsätter omkring 1,100 arbetare, deraf i Vesterås 800.

Såsom ofvan är nämndt, inköpte aktiebolaget år 1898 Vesterås mekaniska verkstad, hvarest numera inrymmes tillverkning af elektriska spårvagnar, hissar, traverser m. m.

Ett nytt större fabriks-etablissement har under perioden uppvuxit i Vesterås, nämligen *Nordiska metallaktiebolagets*, med ett inbetaldt aktiekapital af 1,750,000 kronor och hvars redan uppförda verkstäder och arbetarebostäder åsatts ett taxerings-

värde af 1,109,200 kronor. Verken, som äro afsedda för bearbetning af koppar, messing, bronser, nysilfver och dermed beslägtade legeringar, omfatta: kopparraffineringsugn, metallgjuteri, plåt- och trådvalsverk, tubdrageri, tråddrageri, manufaktur, ammunitions- samt mekanisk verkstad. Beräknad tillverkningsquantitet utgör 2,500—3,000 ton och kan ökas, om marknaden så fordrar. Ammunitionsfabriken är beräknad för cirka 10 millioner mauserhylsor och 10 millioner mauser- samt remingtonkolor. En för vårt land ny tillverkning är framställandet af metallstänger medelst godsets pressning under högt hydrauliskt tryck genom en matris af en form hvilken som helst. Sektioner, som förr valsats, såväl som sådana, hvilka icke kunnat valsas, levereras genom denna process i långa längder.

Drifkraften är cirka 1,000 hästkrafter, öfverförda på elektrisk väg från Trångforsfallet i Kolbäcksån.

Torshammars verkstad i Norberg idkar metallindustri, och dess tillverkning af messings- och kopparmanufaktur under perioden angifves sålunda: år 1896 14,202 kg., år 1897 12,206 kg., år 1898 13,339 kg., år 1899 14,143 kg. och år 1900 12,570 kg.

En för länet säregen handtering är raffinering af petroleum vid *Engelsbergs oljefabrik*, som under perioden tillverkat¹⁾: gasolja 357,692 kg., lysolja 62,630 kg., fotogen 627,174 kg., maskinolja 302,336 kg., pressad paraffin 49,796 kg. och retortåterstoder 198,515 kg.

Arboga glasbruk har tillverkat buteljer och glasflaskor i rätt stor skala med någon ökning emot produktionen förra perioden:

	Antal flaskor och buteljer.	Tillverknings- värde.
Åren 1896—1900	19.59 millioner	1,097,200 kr.
› 1891—1895	18.88 ›	959,440 ›
› 1886—1890	11.15 ›	552,167 ›

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

Landtkommunikationer. Det är i senaste berättelsen anmaldt, att *lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet* den 23 oktober 1891 blef under förra perioden hufvudsakligen genomförd inom länet. Enligt samma lag har vägdelning sedermera fullständigt afslutats inom Siende och Ytter-Tjurbo härad och är under handläggning i Tuhundra, Snefringe, Norrbo, Norbergs, Simtuna och Våla härads vägdistrikt. Inom Skinskattebergs, Åkerbo och Öfver-Tjurbo härad är vägdelning väl begynt, men har uppskjutits i afbidan på fullbordandet af större eller mindre vägbyggnader, hvaremot vägdelning ej ens ifrågasatts inom de två återstående häraderna, Vagnsbro och Torstuna.

I anslag till *vägundersökningar* har länet af statsmedel under perioden tilldelats 4,000 kronor eller i medeltal 800 kronor för år, och har vederbörande distriktchef efter förordnande verkställt samt under perioden aflemnat plan och kostnadsförslag till följande anläggningar eller vägförbättringar, nämligen:

År 1896: bygdeväg från Goddarbo i Möklinta socken till Ingborgbo (Åby) i Sala socken;
omläggning af Säby, Gillberga och Ösby backar i Vittinge socken;
vägförbättring vid Färjbrobacken i Fläckebo socken;

¹⁾ 1 liter gasolja väger 0.70 kg., 1 liter fotogen eller lysolja 0.80 kg. och 1 liter maskinolja 0.87 kg.

Arboga margarinfabrik frambåller, att, sedan den fria införslan af margarin från Norge upphäfts, en del nya fabriker år 1896 anlades, dels sjelfständiga, dels såsom filialer till norska fabriker, att en hejdlös konkurrens till följd häraf uppstod, som hade till följd, att två äldre fabriker i Sverige omedelbart stängdes och måste utgå ur täflan, att icke förty det genom konkurrens sänkta priset å varan, en genom lämpligare framställningsmetoder framkallad kvalitetsförbättring och sist, men icke minst, en alltmera aftagande fördom emot margarin vid periodens slut dock tillsammans förmått att vidga utrymmet för näringsinsteg på den allmänna marknaden, om man ännu dock ej fått bevittna en konsumtion af den storlek, för hvilken massproduktionen ursprungligen beräknats.

Varuomsättningen vid fabriken i Arboga utgjorde: år 1896 730,000 kg., år 1897 640,000 kg., år 1898 840,000 kg., år 1899 770,000 kg. och år 1900 800,000 kg.

Såvidt Länsstyrelsen kunnat finna, drifvas *handtverkerierna* utan större omfattning, än som de dagliga behoven å hvarje ort kräfvat. Något anmärkningsvärdt finnes därför icke att om dem förmåla.

Angående den såsom *husslöjd* och binäring i Öster-Våla socken idkade stoltillverkning återoppar Länsstyrelsen hvad som yttrades i berättelsen för åren 1886—1890. Det uppgifves, att omfattningen deraf nu är enahanda som då. Trots den fabriksmessiga tillverkningen flerstädes i riket har stoltillverkningen i Öster-Våla icke aftagit, hvilket torde få tillskrifvas tillgången på moderna mönster samt det välgjorda arbetet och de jemförelsevis billiga prisen. I Harbo socken och äfven delvis i Öster-Våla tillverkas laggkärl i ej obetydlig omfattning, hufvudsakligen såsom binäring.

År 1897: anläggning af bygdeväg från Heby i Vester-Löfsta socken till Gillberga i Vittinge socken;
omläggning af Klockarebackarna samt af Kåtslinge backe i närheten af Vesterås;
ändring af tillförene upprättad plan för väg emellan Tillberga station och Qvistberga i Hubbo socken;
År 1899: anläggning af bygdeväg från Fullerö gård till fiskarebostaden vid Mälarens strand midt emot Ridön;
väganläggning inom Skedvi och Bro socknar;
År 1900: anläggning af bygdeväg från Ärligbo i Öster-Våla socken till Kerstinbo i Nora socken vid jernvägen Sala—Gysinge—Gefle;
åtskilliga vägförbättringar i Simtuna härad;
väganläggning emellan Molnebo bruk och Morgongåfva jernvägsstation.

Af det på riksstaten uppförda *anslag till vägbyggnader* hafva följande belopp under tiden från och med år 1896 intill utgången af år 1900 i näder anvisats länet, nämligen:

för omläggning af förut befintlig väg emellan Öster-Våla kyrka och Siggberg, 12.93 km.	25,800 kr.
för ny bygdeväg emellan Tillberga jernvägsstation och Qvistberga, 1.84 km.	2,300 ›
för väg emellan Kolars i Kungsåra socken å landsvägen till Enköping och Vreta logar i Kärrbo socken, 3.12 km.	5,300 ›
för omläggning af Hällsjö backar i Fläckebo socken, 0.90 km.	2,600 ›
för ny väg emellan Klinta och Sör Horsbäck i Vittinge och Vester-Löfsta socknar, 4.11 km.	8,200 ›

för omläggning af Säby, Gillberga och Ösby backar i Vittinge socken, 1.22 km.	5,000 kr.
för sänkning af Gestre backar i Fröshults socken, 0.280 km.	900 »
för brobyggnad i Arboga stad	10,000 »
för sänkning af Färjbrobacken i Fläckebo socken, 1 km.	3,000 »
för ny väg mellan Fullerö gård och fiskarebostaden vid Mälarens strand 1.25 km.	1,800 »
för ny bygdeväg emellan Stjernen i Vester-Löfsta socken å landsvägen till Öster-Våla samt Pålbo i Uppsala län å landsvägen från Harbo till Uppsala, inom länet 11.438 km.	14,600 »
Summa åren 1896—1900	79,500 kr.
» » 1891—1895	105,500 »
» » 1886—1890	83,260 »

Tab. Å. Uppgifter om de jernvägar, hvilka helt och hållet eller till väsentligare del tillhöra Vestmanlands län, åren 1896—1900.

		Bruttoinkomst i kronor.			Driftkostnad.		Pr år och bankilom.	
		Person- och post- trafik.	Gods- trafik och diverse.	Summa.	Kronor.	I % af in- kom- sten.	In- kom- ster. Kr.	Ut- gif- ter. Kr.
Stockholm— Vesterås— Bergslagens jernväg. ²⁾	1896 .	634,390	1,221,181	1,855,571	882,092	47.5	7,334	3,486
	1897 .	797,345	1,319,889	2,117,234	968,513	45.7	8,369	3,828
	1898 .	783,196	1,414,759	2,197,955	1,067,051	48.5	8,688	4,218
	1899 .	887,619	1,536,282	2,423,901	1,211,386	50.0	9,432	4,714
	1900 .	983,967	1,697,709	2,681,676	1,499,459	56.6	9,272	5,243
Krylbo— Norbergs jernväg.	1896 .	12,434	130,835	143,269	58,360	40.7	7,541	3,072
	1897 .	14,092	129,494	143,586	52,748	36.7	7,557	2,776
	1898 .	16,961	130,555	147,516	53,662	36.4	7,764	2,824
	1899 .	15,769	122,655	138,424	51,704	37.4	7,285	2,721
	1900 .	14,336	136,566	150,902	61,575	40.8	7,942	3,242
Köping— Uttersbergs jernväg.	1896 .	35,568	164,417	199,985	117,022	58.5	5,555	3,221
	1897 .	41,138	182,985	224,123	118,366	52.8	6,226	3,288
	1898 .	43,948	184,666	228,614	131,095	57.3	6,350	3,641
	1899 .	58,776	191,587	250,363	162,817	65.0	6,955	4,523
	1900 .	51,717	179,886	231,603	189,274	81.3	6,433	5,257
Uttersbergs— Riddarhyttans jernväg.	1896 .	1,328	21,557	22,885	16,667	72.8	1,907	1,389
	1897 .	1,703	20,125	21,828	17,545	80.4	1,819	1,462
	1898 .	1,757	25,809	27,566	18,347	66.6	2,297	1,529
	1899 .	2,360	29,832	32,192	19,488	60.5	2,683	1,624
	1900 .	2,294	30,953	33,247	21,520	64.3	2,770	1,793
Kärngrufvan —Klackbergs jernväg.	1899 .	—	17,589	17,589	8,129	46.2	3,518	1,626
	1900 .	—	22,334	22,334	6,453	28.8	4,466	1,290

¹⁾ Det torde böra erinras, att ofvanstående tal beteckna det statsbidrag, som under perioden beviljats, hvaremot tabell 2, angående allmänna vägar och skjutsning, angifver det statsbidrag, som utgått för under perioden färdigbyggda vägsträckor.

²⁾ Uppgifterna för Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernväg afse jemväl Sala—Tillberga jernväg, Norbergs jernväg, Klackbergs jernväg och Spånga—Löfsta jernväg. Jfr berättelsen 1891—1895, noten sid. 26. Medellängd trafikerad bana 257 km. år 1899. Bandelen Engelsberg—Ludvika öppnades för allmän trafik den 26 november 1900, längd 61.4 km.

Skjuthållningen var vid slutet af år 1900 för en tid af fem år från och med nämnda år ordnad medelst entreprenad vid 18 gästgifverier och 12 skjutsstationer. Maximilegan, 1.70 kr. pr häst och nymil, utgår vid samtliga anstalter med undantag för ett gästgifveri, der skjutsen, utan entreprenadbidrag, utgöres efter ett pris af 1.60 kr. Entreprenadbidraget till öfriga skjutsanstalter uppgår till 14,665 kronor. Motsvarande bidrag utgjorde:

Åren 1895—1899	11,220 kr.
» 1890—1894	7,274 »
» 1887—1889	9,350 »
» 1884—1886	9,500 »
» 1881—1883	10,079 »

Länets jernvägsnät har under den period, hvarom denna berättelse handlar, vunnit en utveckling, hvars betydelse för näringarna och den allmänna samfärdseln icke kan öfverskattas. Redan år 1899 det tredje i ordningen bland rikets län, ordnade efter medelproportionalen till de tal, som beteckna kilometer jernvägar på dels kvadratkilometer ytvidd och dels tio tusen af invånareantalet, har Vestmanlands län genom de banor, som under sista året af perioden öppnats för allmän trafik, sannolikt kommit att i detta hänseende åtminstone bibehålla sitt rum bland rikets län.

De banor, hvarmed nätet under perioden utvidgats, äro stambanan från Krylbo till Frövi, sammanbindningsbanan Ramnäs—Kolbäck, linien från Engelsberg till Ludvika samt linien från Sala till Gysinge, utgörande en del af banan Sala—Gysinge—Hagström (Gefle), hvartill kommer den endast för godstrafik afsedda 4.5 km. långa linien Kärngrufvan—Klackberg. Det torde vara på sin plats att här lemna en redogörelse för tillkomsten af dessa nya trafikleder.

Stambanan Krylbo—Örebro (Frövi). I underdånig skrivelse den 30 maj 1896 hade Jernvägsstyrelsen fäst uppmärksamhet derå, att frågan om åstadkommande af snabbare och billigare jernvägsförbindelse emellan Norrland samt södra och vestra delarna af Sverige vore synnerligen förtjent af beaktande. Tidslängd och kostnad för en resa mellan dessa delar af vårt land lemnade mycket öfrigt att önska, hvadan hvarje möjlighet till en förbättring af dessa förhållanden borde af samhället och dess myndigheter omfattas med intresse. En dylik möjlighet förefunnes i anläggningen af en statsbana Krylbo—Örebro, som borde förkorta det dåvarande afståndet via Sala—Tillberga—Köping med 55 å 60 km.; och hemstälde alltså Jernvägsstyrelsen om bemyndigande att verkställa den utredning, som kunde befinnas erforderlig, angående lämpligaste sträckningen för en statsbana mellan Krylbo och Örebro.

Vid föredragning af denna framställning redan den 19 juni 1896 täcktes Eders Kungl. Maj:t — med förklarande, att den föreslagna banan syntes vara af den framstående betydelse för landet, att det borde utredas, huruvida den icke företrädesvis borde byggas för statens räkning — uppdraga åt Jernvägsstyrelsen att gå i författning om upprättande af fullständig, af kostnadsförslag åtföljd plan för anläggningen af den ifrågasatta banan, dervid särskildt borde undersökas, huruvida icke, utom en annan bansträcka, hvarom sedermera ej blef fråga, jernvägen mellan Örebro och Frövi borde förvärfvas åt staten; och hade Jernvägsstyrelsen tillika att införskaffa upplysning, huruvida och

i hvad mån bidrag till anläggningen kunde vara att från orterna påräkna, i händelse banan komme att byggas för statens räkning.

Den sålunda anbefalda undersökningen bedrefs med den kraft, att Jernvägsstyrelsen ännu samma år den 31 december kunde inkomma med plan- och profiltritningar jemte kostnadsförslag, som upptog alternativt en sträckning vester och en sträckning öster om sjön Ämningen i norra Vestmanland; och framställes, med hänsyn till uppgjorda trafikberäkningar, linien vester om sjön öfver Vestanfors såsom hufvudlinie. För en linie Krylbo—Vestanfors—Ullersäter—Örebro om 131,225 km. i längd beräknades kostnaden till 9,266,500 kronor, hvarå dock afdrag komme att ske för kommuners och enskildes bidrag. Frågan om förvärf af linien Örebro—Frövi kunde då ej framläggas, enär egaren ej gifvit svar å anbud om inköp deraf.

Nådig proposition afläts derpå till 1897 års riksdag, som under enahanda förbehåll i afseende å fri mark m. m., som Norrbottens läns landsting iklädt sig för norra stambanans fortsättning, beslöt att för en beräknad kostnad af 9,054,000 kronor anlägga en stambana från Krylbo öfver Vestanfors och Ullersäter till Örebro.

På fråga, om och i hvad mån kommuner eller enskilde ville ikläda sig de af Riksdagen uppställda vilkor i afseende å tillsläppande kostnadsfritt af mark m. m., blefvo svaren att börja med ingalunda gynsamma, och då slutligen 1897 års lands- ting här i länet hördes i fråga om sin offervillighet, beslöt Lands- tinget med 35 röster emot 5 förklara, att Landstinget för sin del icke ville för ändamålet ikläda sig någon förpligtelse.

Frågan syntes således färdig att falla på grund af bristande intresse i orterna; men för åtskilliga industriela verk i vestra delen af länet var företaget af allt för stor vikt, så att, sedan känt blifvit, att Örebro läns landsting för sträckningen genom nämnda län garanterat uppfyllandet af de utaf Riksdagen upp- ställda vilkor, sådan förbindelse inom kort afgafs af vissa kom- muner, men hufvudsakligen af enskilda verksegare i Vestman- lands län, hvad beträffade sträckningen af banan genom såväl Kopparbergs som Vestmanlands län.

Sedan Eders Kungl. Maj:t derefter godkänt samtliga de af- gifna förbindelserna, begynte arbetena år 1898. Linien Örebro —Frövi inköptes omsider af staten, och som Frövi sålunda blef banans ändpunkt i söder, måste riktningen af banans sydliga sträckning något förändras. Utgående från Krylbo i Koppar- bergs län, till en början i hufvudsakligen sydlig riktning, passerar banan gränsen mot Vestmanlands län omkring 7 km. från Krylbo räknadt och har derefter följande inom sistnämnda län belägna stationer: Karbenning, Snyten vid korsningen med jern- vägen Tillberga—Kärrgrufvan, Vestanfors vid öfvergången af Strömsholms kanalled, Dagarn, Skinskatteberg, Krampen i när- heten af korsning med Köping—Uttersberg—Riddarhyttans jern- väg samt Svansbo. Omkring 75 km., eller den hufvudsakliga sträckan af hela nybyggnaden, falla inom Vestmanlands län. De förnämsta broar inom länet äro slagna öfver Svartån med ett spann å 6,72 meter, öfver Snytsån med ett 10 meters spann, öfver sjön Kratten med ett fast spann om 60 meter och två spann å 13 meter (svängbro öfver Strömsholms kanalled) samt öfver Hedströmmen med ett fast spann om 30 meter.

Arbetena fortgingo åren 1899 och 1900, då banan den 11 december af Hans Kungl. Höghet Kronprinsen högtidligen in-

vigdes och i Örebro förklarades öppnad för allmän trafik. Hennes betydelse för förbindelsen mellan Norrland samt vestra och södra delarna af Sverige är obestridlig; men för vestra delen af Vest- manlands län och för de der belägna Fagersta manufakturverk, Baggå och Skinskattebergs jernbruk med flere kan banans till- varo sannolikt icke skattas nog högt. Att insigten om denna trafikleds betydelse för orten på sin tid blef lefvande och klar för nämnda verks målsmän, derom vittna deras omsider gjorda uppoffringar för mark till banan. Länsstyrelsen har sökt för- skaffa sig kännedom om beloppet af dessa uppoffringar och med- delar i något afrundade tal de för Vestmanlands län erhållna siffror, hvilka afse såväl värdet af den mark, vederbörande omedelbart afträdt, som ock beloppet af den lösen, som af dem måst till enskilde gäldas för inköp af för banan erforderlig mark, nämligen:

Skinskattebergs kommun	10,018 kr.
Skinskattebergs bruksegare	13,386 »
Riddarhytte aktiebolag	2,320 kr.
Samma bolag tillsammans med Baggå och Skinskattebergs bruksegare	5,202 » 7,522 »
Vestanfors socken	33,000 »
Karbennings socken samt enskilde derstädes	5,000 »
Vester-Våla socken	1,500 »
Norbergs socken	1,965 »
Fagersta bruks aktiebolag	61,000 »
Summa	133,391 kr.

Till stationen Krampen å denna statsbana har Köping— Uttersbergs jernvägsaktiebolag med nådigt tillstånd dragit ett förbindelsespår från sin bana. Kostnaden för detta spår, ut- läggande af stationsplan med tillhörande spår samt för vakt- stuga lär belöpa sig till omkring 65,000 kronor.

Sala—Gysinge—Hagaström (Gefle) jernväg. Länets nord- östra del, Våla härad, som sträcker sig upp emot Gestrikland och Uppsala län, har icke i någon mån, knappast medelbart, skördat frukten af de jernvägskommunikationer, hvarmed länet i öfrigt blifvit utrustadt under den sista fjerdedelen af förra seklet. Trafiken uppe i dessa bygder, inskränkt till ej ens till- räckliga landsvägar, har sökt sig väg, icke till någon hufvudort inom länet, utan till Gefle och Uppsala. Också kan det ej för- nekas, att Våla härad blifvit efter i utveckling, jordbruks- näringen har fört en tynande tillvaro, skogshandteringen, till stor del bestående i kolning, har berott af ett fåtal afnämre utaf produkterna, och andra näringar hafva knappast funnits till. Med undantag för ett par socknar, der befolkningens ekonomi är jemförelsevis god, utgör orten tvifvelsutän länets minst burgna distrikt; och det var knappast att vänta, att en jernväg, huru stort behovet deraf än kändes, skulle komma till stånd på till- skyndelse af ortens egen befolkning.

Men omsider förmådde flere sammanstötande omständigheter och intressen — för vidlyftiga att här omförmälas — att en jernväg för dessa bygder ansågs realisabel. Ett bolag för åväga- bringande af jernvägen Sala—Gysinge—Gefle kom den 12 de- cember 1896 till stånd, och på en redan då planlagd ansökan af borgmästaren O. V. Lundberg i Sala, bruksegaren G. Bene- dicks å Gysinge med flere beviljade Eders Kungl. Maj:t seder- mera den 22 december 1897 koncession för banans anläggning.

i enlighet med då jemväl fastställd plan, från Sala öfver Gysinge till Hagaström å linien Gefle—Falun. Sedan koncessionen den 1 juli 1898 öfverlätits å ofvannämnda bolag, erhöill bolaget, hvars kostnadsberäkning slutade å 3,091,500 kronor, den 9 december samma år ett statslån å 1,545,500 kronor.

Redan i början af juni månad 1898 begynte arbetena och bedrefvos med den skyndsamhet, att bandelarna Sala—Kjerstinbo i Vestmanlands län och Gysinge—Hagaström i Gefleborgs län kunde i december månad år 1900 öppnas för allmän trafik. Gysinge broar öfver Dalelven blefvo färdiga först senare, så att banan ej förr än den 15 maj 1901 blef i sin helhet upplåten till allmän samfärdsel, och hennes högtidliga invigning den 29 påföljande juni faller ock utom ramen för denna berättelse. I huru hög grad kommunerna utefter linien funno sina intressen af henne berörda, framgår deraf, att beloppet af kommunal aktieteckning utgör 1,180,000 kronor och af garanti för upptagna lån 300,000 kronor. Enskildes aktieteckning når upp till 433,500 kronor. Jernvägens längd från Sala till Hagaström är 99.562 km., dess spårvidd normal eller 1.435 meter, minsta krökningsradie i hufvudspår 400 meter och största lutning 11:1000. Antalet broar är 9 och stationer 13, deraf 6 inom Vestmanlands län, nämligen från Sala räknadt: Sala damm, Jugansbo, Runhällen, Råsbo, Tärnsjö och Kjerstinbo. Öfvergången af Dalelven är anmärkningsvärd. Banan framdrages öfver elfvens sydliga och största arm, den s. k. Högerådran, på en väldig bro om 4 spann, 3 å 50 meter och 1 å 30 meter. Sjelfva bron är af jernkonstruktion med parabelbågar och hvilar på murade landfästen och pelare af sten. Sedan banan passerat Storön, möter den s. k. Ebäcken, der man först har en viadukt på 50 meter, indelad i 5 spann, hvardera om 10 meter, samt omedelbart derpå en bro om två 40 meters spann. Sedan löper banan öfver Ebäcksön till Svartbäcken, som öfvergås på en mindre bro om 10 meter.

Ramnäs—Kolbäcks jernväg. Synnerligast för de utefter Strömsholms kanal belägna jernverk och andra industriella inrättningar hade en jernväg emellan Ramnäs och Kolbäck länge varit eftersträfvad, enär produkterna, den tid kanalen var isbelagd, måste forslas efter hästar till närmaste jernvägsstation. Omsider inkommo år 1897 till Eders Kungl. Maj:t två särskilda ansökningar om koncession å en bana emellan nämnda ändpunkter, den ena af f. d. majoren Peter Petersson å Surahammar och bruksdisponenten O. Larsson å Hallstahammar och den andra af bruksegaren H. P. V. Gahn och medicine doktorn F. A. G. Bergman med flere. De senare sökandena angäfvosåsom sin afsigt att på ett då ifrågasatt bolag, Stockholm—Vesterås—Bergslagens nya jernvägsaktiebolag, öfverlåta den koncession, som kunde dem beviljas; de förre läto ock förstå, att äfven den af dem sökta koncessionen komme att öfverlåtas, nämligen å Oxelösund—Flen—Vestmanlands jernvägsaktiebolag. I sjelfva verket stodo således två jernvägar, hvilkas linier stötte tillhopa i Kolbäck, konkurrerande om tillåtelsen att med jernväg förbinda Kolbäck med Ramnäs. Efter det Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen afgifvit underdånigt utlåtande, remitterades ärendet den 6 juli 1897 till härvarande länsstyrelse för ortsinvånarnes hörande; och sedan dessa å utlyst sammanträde å Surahammar den 13 påföljande augusti enhälligt uttalat sig för koncession å en jernväg i den föreslagna sträckningen samt Länsstyrelsen den 17 augusti i underdånighet på anförda skäl

förordat, att koncession å banans byggande måtte beviljas Gahn och Bergman med flere, täcktes Eders Kungl. Maj:t den 1 oktober 1897 meddela dem det sökta tillståndet.

Koncessionen öfverläts å det bolag, som eger Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernväg, hvars linier Tillberga—Köping och Tillberga—Engelsberg skulle förbindas af den nya banan. Arbetet begynte redan i november år 1897, och banan öppnades för allmän trafik den 4 november 1899. Jernvägen framgår parallelt med Kolbäcksån, dess längd är 26.774 km. och spårvidd 1.435 meter. Banan har stationer vid Hallstahammar och Surahammar samt hållplatser vid Olberga och Ramnäs kyrkoby. Vid stationerna finnas utlagda sidospår till en sammanlagd längd af 2,600 meter, och stationshusen äro uppförda af tegel i en synnerligen pryddig stil. Med undantag af en rätt betydlig skärning och bankfyllning strax norr om Hallstahammars station äfvensom stora bankfyllningar söder derom hafva inga vidare svårigheter mött vid arbetet. Ändstationerna hafva naturligen måst betydligt utvidgas. Hela kostnaden har uppgått till 1,349,766 kronor.

För *Engelsberg—Vansbro (Ludvika) jernväg* erhöills koncession redan den 29 maj 1891, men på särskilda underdåniga ansökningar beviljades uppskof den 9 februari 1894, den 31 januari 1896 och den 12 februari 1897. Omsider öfverläts koncessionen den 18 februari 1898 å Stockholm—Vesterås—Bergslagens nya jernvägsaktiebolag, som omedelbart begynte arbetena, och hafva dessa fortskridit med sådan skyndsamhet, att bandelen Engelsberg—Ludvika kunde redan den 26 november 1900 öppnas för allmän trafik. Denna bandel, som i längd mäter 61.442 km., hvaraf 19.7 km. falla inom Vestmanlands län, framgår från Engelsbergs station utmed norra stranden af sjöarna Åmänningen, Aspen och Södra Barken, hvarefter densamma vid Hugnora korsar Strömsholms kanal och sedan går söder om Norra Barken förbi Smedjebacken och Hagge fram till Ludvika station å Bergslagens jernväg. Bygd med en spårvidd af 1.435 meter, har jernvägen inom detta län stationer vid Vestanfors och Fagersta, den senare i korsningen med statsbanan Krylbo—Frövi samt uppförd af staten, äfvensom hållplatser vid Sundbo och Vad. Engelsbergs station har till följd af utgreningen måst högst väsentligt utvidgas, ett större stationshus har der uppförts jemte vattentorn och lokomotivstall. Samtliga stationshus äro bygda af tegel.

Öfver Strömsholms kanal är uppförd en större bro, bestående af två fasta spann om 20 meter och två rörliga spann om 9 meter. Å ömse sidor om bron äro signalinrättningar anordnade, och dessa samt svängbron stå i förregling med hvarandra, hvarjemte bron genom en elektrisk blockeringsanordning står i förbindelse med stationerna vid Vad och Söderbärke, allt till åstadkommande af den största möjliga säkerhet. På jernvägens sträckning genom länet hafva de största arbetena förekommit dels vid utgången från Engelsbergs station och dels å ömse sidor om Vestanfors, hvarest högst betydande skärningar förekommit, och terrasseringsarbetena hafva i anseende till den kuperade terrängen i allmänhet fått ett ganska betydande omfång.

Kärrgrufvan—Klackbergs jernvägsaktiebolags bana från Kärrgrufvans öfre station vid Krylbo—Norbergs jernväg öfver Nordansjö bruk till Klackbergs gruffält koncessionerades den 13 november 1896 för J. W. Petre, G. Lillichöök, A. H. Göransson, Chr. Lundeberg och W. Ponsbach, hvilka med nådigt tillstånd den 30 april 1897 öfverläto koncessionen å nämnda aktiebolag. Jernvägsarbetet begynte den 14 maj 1897 och

bedrefs så, att banan öppnades för trafik den 13 juni 1898. Anläggningskostnaden utgör 213,800 kronor, banans längd är 4,500 meter samt spårvidden den normala. Der förekommer uteslutande godstrafik.

Sjökommunikationer. Vid *Strömsholms kanal* hafva de förnämligaste arbetena under perioden bestått i ombyggnad af 12 par slussportar, uppförande af 4 nya boningshus samt underhåll af broar m. m. Rörelsen å kanalen betecknas af följande siffror:

År.	Frakttadt gods. Ton.	Antal passagerare.	Antal fartygsresor.	Erlagda kanalfgifter. Kronor.
1896	189,997	9,134	5,001	100,389.84
1897	195,461	11,395	5,238	92,132.21
1898	178,749	13,072	4,750	82,369.77
1899	170,068	9,720	4,896	75,213.73
1900	118,342	6,450	3,565	56,014.52

Enligt nådigt bref den 30 juli 1897 samt Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens hit aflättna skrifvelse den 27 augusti samma år har Eders Kungl. Maj:t beviljat ett anslag af 1,200 kronor för undersökning angående *upprensning* af Kolsundet, Qvicksund och Arbogaån under förutsättning af vissa prestationer för företaget från städerna Vesterås, Köping och Arboga. Den förstnämnda kommunen förklarade sig villig att för sin del uppfylla de bestämda villkoren; men då frågan icke från de andra städernas sida omfattades med erforderligt intresse, förföll densamma, och anslaget har således icke kommit till användning.

Beloppet af influtna *hamnafgifter* åren 1896—1900 i länets tre hamnstäder och lastageplatsen Kungsör har utgjort i afrundade tal:

År.	Vesterås. Kr.	Köping. Kr.	Arboga. Kr.	Kungsör. Kr.
1896	18,495	27,980	11,985	1,025
1897	18,555	31,476	14,335	1,070
1898	22,500	35,023	13,800	1,069
1899	19,850	35,135	12,730	1,309
1900	20,690	33,060	13,230	1,206
Medeltal 1896—1900	20,018	32,535	13,216	1,136
" 1891—1895	16,189	27,816	9,490	905
" 1886—1890	17,493	24,690	8,326	—

År 1896 har påbörjats ett ganska storartadt och vidlyftigt arbete för utvidgning och fördjupning af *Köpings hamn* och segelled enligt i nåder fastställd plan med kostnadsberäkning, slutande å 154,000 kronor.

Planen, utarbetad af majoren P. Laurell år 1886, modifierades år 1895 och omfattar:

1:o) uppmuddring af årännan till 15 meters bottenbredd, 4.2 meters djup under medelvattenståndet samt med sidolutning af 1:1.5;

2:o) uppmuddring och utgräfnings af hamnbassinen till 45 å 50 meters bottenbredd samt delvis 4.2, delvis 3.6 meters djup under medelvatten.

Under arbetets gång har åt detsamma gifvits något större omfattning, så att dels djupet i årännan ökats till 4.5 meter, dels sidolutningen minskats till 1:2, samt dessutom en större rättning och utvidgning af rännan vid åmynningen beslutits och sedermera verkstälts. Derjemte har en 600 meter lång strandskoning funnits af nöden.

Af dessa planerade arbeten voro vid slutet af år 1900 utförda:

uppmuddring af omkring $\frac{3}{4}$ af hela årännan med undantag af någon bottenrensning;

strandskoning vid åmynningen å en sträcka af omkring 300 meter;

och återstodo cirka 150,000 kbm. gräfnings, rensning och muddring hufvudsakligen i hamnbassinen och åmynningen samt 300 meter strandskoning.

Hittills uppkomna kostnader efter afdrag för försäljningsvärdet af mudderverk och öfrigt materiel utgöra omkring 71,000 kronor.

Det har varit sed att i denna berättelse lemna uppgift om tiden för *sjöfartens början och slut* årligen vid Vesterås hamn. Sjöfarten

började år 1896 den 16 april och upphörde den 14 december				
" " 1897	20	"	"	21
" " 1898	20	"	"	21
" " 1899	20	"	"	13
" " 1900	28	"	"	14

Uppbörden vid *Vesterås tullkammare* har varit i afrundade tal:

År.	Tullmedel.	Deraf för oarbetad tobak.	Fyr- och båkmedel.
1896	135,364 kr.	60,715 kr.	313 kr.
1897	141,997	69,441	557
1898	150,684	67,506	303
1899	173,409	66,816	562
1900	162,786	64,195	404
Medeltal 1896—1900	152,848	65,735	428
" 1891—1895	140,883	.	1,867
" 1886—1890	139,908	.	2,329
" 1881—1885	139,306	.	3,155

Vesterås tullkammaredistrikt, omfattande länet, har under perioden exporterat hufvudsakligen följande varor:

År.	Jernmaln. Ton.	Tackjern. Ton.	Stångjern. Ton.	Jernslag. Ton.	Sågadt virke. Kbm.
1896	20,786	5,445	4,414	3,085	3,281
1897	20,282	4,299	5,199	500	6,725
1898	27,419	6,404	4,249	600	5,897
1899	24,441	7,637	4,622	2,190	6,840
1900	21,441	2,340	3,525	1,825	7,175

Rörande **post- och telegraf-** samt **telefonväsendet** torde Länsstyrelsen få i underdånighet åberopa de centrala embetsverkens utförliga årsredogörelser och allenast anmäla, att det enda vid förra femårsperiodens slut befintliga enskilda telefontät, nämligen Vesterås telefonförenings, numera inköpts å statsverket.

Utöfver hvad Kommerskollegii berättelser om **handeln** innehålla, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke mycket att tillägga. Från Sala och Vesterås uppgifves, att handelsidkarnes antal väl ökats i och med dessa stadssambhällens utveckling, men att klagomål ock förspörjas öfver eu för näringens sunda utveckling mycket skadlig konkurrens, som föranleder till ökad kredithandel. Utan tvifvel har städernas minuthandel under de senare tiotalen år tillfogats en betydande inskränkning genom den mängd af landthandlande, som i våra dagar förse landsbygdens befolkning med dess förnödenheter. Det uppgifves ock, att de köpmän i småstäderna stå sig bäst, hvilka, utan att drifva handel i öppen bod, en gros furnera landthandlandena. Köpings stads handelsområde befaras blifva icke obetydligt kringskuret till följd deraf, att den nu öppnade statsbanelinien Krylbo—Örebro väntas komma att till sistnämnda betydande

köpstad öfverflytta en väsentlig del af den handel, som förr egde rum i Köping.

Resolutioner med tillstånd till *gårdfarihandel* hafva beviljats under perioden till ett antal af 477, eller i medeltal per år 95 emot 105 åren 1891—1895.

I detta sammanhang har pläгат meddelas en tabell öfver *bränvinsförsäljningsafgifterna* från de inom länet medgifna försäljningsrättigheter. Denna tabell, som hufvudsakligen haft till ändamål att visa beloppet af rörelsens vinst och huru denna fördelats på Landstinget, Hushållningssällskapet och kommunerna, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande dock nu ansett böra inrättas på helt annat sätt. Det har såväl i senaste lagstiftning rörande spritdryckerna uttalats som ock eljest i det offentliga och enskilda lifvet gjort sig gällande, att handeln med spritdrycker skall så bedrivas, att densamma icke må, såvidt möjligt, störande inverka på sedlighetens intressen. Med fästadt afscende härfpå vill det synas, som om konsumtionen och särskildt dess förhållande till folkmängden inom orten vore en vida viktigare fråga än den vinst rörelsen lemna. Utan att därför alldeles sluta ute vinstsiffrorna har Länsstyrelsen uppställt tabell *A* så, att i främsta rummet omsättningen framgår.

Åtskilliga iakttagelser kunna här göras. Förutskickande den upplysning, att vederbörande revisorer af spritbolagens förvaltning utan meningsskiljaktighet förklarar, att spritbolagen handhaft rörelsen i öfverensstämmelse med grunderna för 18 § i nådiga förordningen den 24 maj 1895, fäster Länsstyrelsen till en början uppmärksamhet derå, att med undantag för Arboga, der omsättningen vid periodens slut visar en minskning af 18·8 % emot hvad den utgjorde vid periodens början, konsumtionen öfver allt tilltagit, nämligen i Vesterås med 35·8, i Köping med 59·7 och i Sala med 27·5 %. Stäld i förhållande till folkmängden, bör denna ökning för Vesterås, der folkmängdstillväxten under perioden var 31·66 %, icke anses oskäligen. Deremot synes densamma stor för Sala med en folkmängdstillväxt af knappast 10 % och oerhörd för Köping med en folkökning af blott omkring 7 %. Dessa antydningar skulle dock vara vilseledande, derest ej tillika nämndes, att ökningen för såväl Köping som Sala under de senare försäljningsåren just infaller samtidigt med byggandet af statsbanan Krylbo—Frövi i vestra och jernvägen Sala—Gysinge i nordöstra delen af länet. Dessa begge företag, af hvilka det förra använde ända till 1,500 arbetare och det senare ett och annat hundratal, äfvensom flere sjösänkingsföretag i trakten af Sala, tillförde de respektive städerna en ganska betydande ökning uti spritvaruomsättningen.

I öfrigt torde få påpekas, att den betydande rörelsen hos Sala-bolaget, relativt till stadens folkmängd, lär bero deraf, att bolaget sedan gammalt drifver en mycket afsevärd handel med spritdrycker på Norrland. Hvad som dock ej af tillgängliga upplysningar förklaras är, att Sala spritbolag med en så liflig omsättning redovisar en jemförelsevis låg vinst. Förhållandet har dock ej syntts af den märkligen beskaffenhet, att någon speciel undersökning derom föranstaltats.

Tab. A. Utskänkningsbolagens i Vestmanlands läns städer verksamhet under försäljningsåren 1895—1900.

Försäljningsår.	Varuomsättning. Liter.	Deraf bränvin. Liter.	Vinst å egen rörelse. Kronor.	Försäljnings- priset för varurenadt bränvin öfver- skott öfver inköpspriset. Öre per liter.
<i>Vesterås.</i>				
1895—1896	312,908	233,965	118,129 94	43 0
1896—1897	341,044	259,902	138,560 33	45 9
1897—1898	379,300	294,518	178,241 93	46 7
1898—1899	420,352	323,626	188,088 82	45 7
1899—1900	424,904	322,385	221,016 41	47 7
<i>Arboga.</i>				
1895—1896	139,593	105,225	39,972 52	47 0
1896—1897	119,107	88,347	43,606 78	46 5
1897—1898	124,524	91,700	47,855 21	47 5
1898—1899	114,380	83,912	44,236 49	49 5
1899—1900	113,405	85,136	45,255 60	51 5
<i>Köping.</i>				
1895—1896	143,414	113,947	47,310 72	44 5
1896—1897	165,023	131,490	53,665 62	41 9
1897—1898	187,102	146,157	62,624 90	39 7
1898—1899	229,701	172,196	76,350 00	35 1
1899—1900	229,085	173,163	72,242 59	37 7
<i>Sala.</i>				
1895—1896	356,424	296,547	76,401 21	26 3
1896—1897	394,216	330,390	98,815 40	29 3
1897—1898	429,450	357,631	109,617 40	29 2
1898—1899	441,298	351,549	124,076 83	31 0
1899—1900	454,426	366,554	135,787 49	33 4

5. Kamralförhållanden.

Tabell 3 innehåller uppgift om hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. äfvensom derå belöpande taxeringsvärdeni kronor.

Af denna tabell, i hvad den rör landsbygden, framgår, att summan af de förmedlade mantalen inom länet, hvilken vid förra femårsperiodens slut belöpte sig till 2,839 $\frac{179}{288}$ mantal, minskats med 2 $\frac{13}{36}$ mantal, så att den vid 1900 års slut utgjorde 2,837 $\frac{25}{96}$. Denna minskning har uppkommit derigenom, att på grund af nådigt bref den 30 december 1898 hufvudparten af den till länet hörande delen af Ramsbergs socken, nämligen hemmanen Norra Allmäningsbo n:r 1—3 om tillhoppa $\frac{3}{4}$ mantal, Södra Allmäningsbo n:r 1 om $\frac{1}{4}$ mantal, Glifsån n:r 1 om 1 mantal, Gräsberget n:r 1 om $\frac{1}{9}$ mantal och Torskbäcken n:r 1—2 om tillhoppa $\frac{1}{4}$ mantal eller tillsammans 2 $\frac{13}{36}$ mantal öfverflyttats från Skinskattebergs bergslag af detta län till Lindes och Ramsbergs bergslag af Örebro län.

I afseende å jordnaturen å landsfastigheterna hafva följande förändringar och omföringar egt rum:

a) *Kronoegendomar under allmän disposition.* Kungs- och kungsladugårdar samt säterier, hvarå mantalet vid förra femårsperiodens slut uppgick till 52 $\frac{1}{4}$, hafva genom upplåtelse af mark från Kungsörs kungsladugård i Kung Karls socken för bildande af Kungsörs köping fått sitt förmedlade mantal minskadt med 2 $\frac{7}{16}$ till 49 $\frac{13}{16}$ mantal.

Hemmantalet af boställen utgjorde vid slutet af förra femårsperioden 103 $\frac{25}{32}$ och har under nu ifrågavarande period minskats med $\frac{3}{4}$ mantal, beroende derpå, att dels hemmanet Siggesta n:r 4 om $\frac{1}{2}$ mantal i Simtuna socken på grund af nådigt bref försåts till allmänt frälse och dervid i jordeboksförändrings-extraktet afförts såsom boställe, ehuru det rätteligen bort afgå bland hemman, och dels bostället Tyskebo n:r 1 om $\frac{1}{4}$ mantal i Kila socken vid innehafvarens afgang indragits och utarrenderats på 20 år.

Förmedlade mantalet af kronohemman under allmän disposition utgjorde vid femårsperiodens början 181 $\frac{3}{8}$ mantal och vid dess slut 180 $\frac{83}{240}$ mantal, hvadan alltså en minskning af 1 $\frac{7}{40}$ mantal egt rum. Denna förändring har uppkommit dels derigenom, att de uti sist afgifna berättelse omnämnda hemman om 5 $\frac{1}{2}$ mantal, som inköpts för bildande af Bjurfors kronopark, äfvensom $\frac{1}{30}$ mantal skatte n:r 1 och $\frac{1}{16}$ mantal frälse n:r 2 i Norr Ekedal, Enäkers socken, hvilka hemmansdelar för statsverkets räkning blifvit inköpta, hitförts från skattehemman med 5 $\frac{8}{15}$ mantal och från frälsehemman med $\frac{1}{16}$ mantal, hvarjemte ofvan oförmälda indragna bostället Tyskebo n:r 1 om $\frac{1}{4}$ mantal blifvit härstädes upptaget; dels derigenom, att följande af Kungl. Akademien i Uppsala försälda hemman omförts till frälse, nämligen: Smedsbo n:r 1 om 1 mantal i Öster-Våla socken, Tveta n:r 4 om $\frac{1}{2}$ mantal i Medåkers socken, Oxnö n:r 1 om $\frac{1}{2}$ mantal i Vesterås-Barkarö socken och Skälby n:r 4 om $\frac{1}{8}$ mantal i Lundby socken, eller tillsammans 2 $\frac{1}{8}$ mantal; dels slutligen derigenom, att nedan antecknade indragna boställen på grund af derom hit afåtna särskilda nådiga bref försåts med tillträdesrätt under perioden samt omförts till frälsehemman, nämligen:

Egendomens namn och nummer.	Mantal.	Härad.	Socken.	Taxeringsvärde. Kronor.	Försäljningssumma. Kronor.
Berga n:r 3	$\frac{1}{2}$	Siende.	Badelunda.	10,000	19,000
Lista n:r 1.	$\frac{1}{2}$	"	Hubbo.	9,200	11,500
Åby n:r 5	1	Våla.	Öster-Våla.	9,000	13,000
Stiekluge n:r 5	$\frac{1}{2}$	Åkerbo.	Himmeta.	8,100	9,200
Hessle n:r 3	$\frac{1}{2}$	Snefringe.	Munktorp.	7,900	8,465
Stora Hernevi n:r 4	$\frac{1}{2}$	Torstuna.	Hernevi.	9,500	10,050
Vånga n:r 3	$\frac{1}{2}$	Simtuna.	Simtuna.	6,500	8,300
Kolbäck n:r 1	$\frac{1}{4}$	Åkerbo.	Arboga.	10,000	14,005
Frössvi n:r 5	$\frac{1}{2}$	Snefringe.	Kolbäck.	13,500	20,465
Summa	4 $\frac{3}{4}$	—	—	83,700	113,985

Förutom nu uppräknade fastigheter, hvilka vid försäljning betingat 113,985 kr., hafva under femårsperioden försåts och tillträds dels, såsom ofvan är nämnt, $\frac{1}{2}$ mantal Siggesta n:r 4 i Simtuna socken för en köpeskilling af 8,000 kr., dels följande jordbruksfastigheter utan mantal på grund af särskilda nådiga bref, nämligen: Klemetsbo n:r 1, en lägenhet i Bergs socken, för 14,600 kr., Dyen n:r 1, en lägenhet i Arboga socken, för 11,000 kr., Humlegården eller hälften af planteringslandet n:r 118 i Vesterås stads norra kvarter för 3,250 kr., jord från Kungsörs södra kungsladugård i Kung Karls socken till bildande af Kungsörs köping för 50,403 kr. 26 öre, en lägenhet af Berga n:r 3 i Badelunda socken för 250 kr., lägenheten Kolbäckskärr, en del af Kolbäck n:r 1 i Arboga socken, för 500 kr., hvarigenom försäljningssumman för all under femårsperioden afyttrad kronoegendom uppgår till ett belopp af 201,988 kr. 26 öre.

b) *Skatteegendomar.* Sedan Eders Kungl. Maj:t genom förordning den 11 september 1885 tillåtit, att ränta å skattefrälsehemman finge i visst fall för statsverkets räkning inlösas, om vederbörlig anmälan derom gjordes inom ett år från nämnda dag, hvilken tidpunkt genom särskilda nådiga kungörelser framflyttats till utgången af år 1896, hafva, till följd af i behörig ordning gjorda anmälningar, skattefrälseräntorna från följande hemman blifvit under femårsperioden af statsverket inlösta emot nedan antecknade lösesummor, hvarefter hemmanen blifvit till skatte omförda, nämligen:

Hemmanets namn och nummer.	Mantal.	Härad.	Socken.	Lösesummans belopp. Kronor.
Vreta n:r 1	1	Våla.	Öster-Våla.	10,633-25
" n:r 2	$\frac{7}{2}$	"	"	
" n:r 3	1	"	"	
Nyby n:r 1.	1	Siende.	Kärrobo.	6,020-25
Törneby n:r 1	$\frac{1}{4}$	"	"	1,562-50
Narla n:r 1	$\frac{7}{16}$	Snefringe.	Munktorp.	5,327-00
Summa	4 $\frac{3}{4}$	—	—	23,543-00

Oaktadt dessa $4\frac{61}{96}$ mantal tillförts skattehemmanen, har till följd af ofvannämnda omföringar en minskning i summan af förmedlade mantalet å skattehemmanen likväl uppstått med $3\frac{373}{1440}$ mantal, hvarigenom denna summa, som vid femårsperiodens början utgjorde $1,910\frac{1421}{1440}$ mantal, vid dess slut nedgått till $1,907\frac{131}{180}$ mantal.

c) *Frälseegendomar.* Vid femårsperiodens början utgjorde frälsehemmanen i länet $431\frac{269}{1440}$ mantal. Denna klass af egendomar har under senast gängna fem år tillförts $5\frac{11}{96}$ mantal. Ökningen beror derpå, att dels $2\frac{7}{16}$ mantal af Kungsörs södra kungsladugård efter försäljning för bildande af Kungsörs köping hitförts från kungs- och kungsladugårdar, dels omföring skett af försälda kronoegendomar, nämligen från boställen $\frac{1}{2}$ mantal Siggesta n:r 4 i Simtuna socken och från hemman de ofvan förtecknade $4\frac{3}{4}$ mantal samt $2\frac{1}{8}$ mantal af Kungl. Akademien i Uppsala försälda, ofvan angifna hemman, hvaremot afförts de under rubriken *skatteegendomar specificerade* $4\frac{61}{96}$ mantal, från hvilka statsverket inlöst skattefrälseräntorna, äfvensom $\frac{1}{16}$ mantal Norr Ekedal n:r 2, som för statsverket blifvit inköpt.

Beträffande fastigheternas å landsbygden *taxeringsvärde* hafva väsentliga höjningar egt rum såväl å jordbruks- som annan fastighet. Under det att tabellen för år 1895 upptager en summa taxeringsvärde å jordbruksfastighet af 77,911,100 kronor, hvaraf 3,743,000 kronor voro fria från bevillning, upptager tabellen för år 1900 ett sammanlagdt taxeringsvärde å jordbruksfastighet, hvarför bevillning erlägges, af 76,296,500 kronor samt dessutom å bevillningsfri fastighet ett belopp af 4,305,900 kronor. Taxeringsvärdet å annan fastighet har stigit från 17,341,500 kronor, deraf bevillningsfria 5,553,600 kronor, till 22,112,564 kronor, af hvilket belopp dock bevillning utgöres endast för 15,726,000 kronor, under det att 6,386,564 kronor är det å kyrkor, bönehus och andra dylika byggnader satta värde. Totalförhöjningen af taxeringsvärdet å samtliga fastigheter å landsbygden utgör 10,432,364 kronor.

Jemväl taxeringsvärdet å fastigheterna i städerna har under femårsperioden undergått förhöjning och uppgår vid slutet af år 1900 till 31,517,200 kronor emot 24,440,800 kronor år 1895, hvadan höjningen utgör 7,076,400 kronor.

Hvad angår de olika städerna, har förhöjning egt rum å jordvärdet i Vesterås stad med 76,600 kronor, i Arboga stad med 22,000 kronor och i Sala stad med 6,500 kronor, under det att minskning skett i Köpings stad med 6,600 kronor, hvarjemte taxeringsvärdet å annan fastighet höjts i Vesterås med 4,288,700 kronor, i Arboga med 1,002,000 kronor, i Köping med 736,300 kronor och i Sala med 950,900 kronor.

För *egendomar af fideikommissnatur* år 1900 redogöres i bilagda **tabell 4** och för *egendomar, som samma år tillhörde inhemska aktiebolag*, i bilagda **tabell 5**. I afseende på fideikommissegendomarna finner sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande böra erinra, att icke kronans jordebok och i allmänhet ej heller taxeringslängderna lemna någon upplysning derom, hvarför tabellen är grundad på enskilda uppgifter.

Några *egendomar, tillhörande främmande makters undersåtar*, finnas, efter hvad uppgifvet blifvit, icke inom länet.

Under femårsperioden hafva *jordafsöndringar* af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande blifvit fastställda till nedan upptagna antal, nämligen:

År.	Vesterås fögderi.	Kungsörs fögderi.	Bergslags fögderi.	Salbergs-Väsby fögderi.	Summa.
1896	4	15	—	—	19
1897	9	19	1	—	29
1898	42	23	15	28	108
1899	19	27	15	30	91
1900	49	13	19	31	112
Summa	123	97	50	89	359

hvarjemte på grund af kungl. förordningen angående hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 augusti 1881 afgjorts fem ärenden angående *mantals bestämmande* å fränskilda delar af hemmans område, deraf två under år 1896, ett under år 1897 och två under år 1898.

Någon *skattläggning* har under perioden icke förekommit, men genom särskilda utslag, som blifvit Kammarkollegii pröfning underställda, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnat om *roteriug* rörande här nedan angifna hemman och lägenheter, nämligen:

- År 1896: Klemetsbo, en lägenhet i Bergs socken;
- 1897: Siggesta n:r 4, $\frac{1}{2}$ mantal, i Simtuna socken, Lista n:r 1, $\frac{1}{2}$ mantal, i Hubbo socken, Berga n:r 3, $\frac{1}{2}$ mantal, i Badelunda socken;
- 1898: Åby n:r 5, 1 mantal, i Öster-Våla socken, Stäcklinge n:r 5, $\frac{1}{2}$ mantal, i Himmetsa socken, Dyen, en äng, i Arboga socken;
- 1899: Hessele n:r 3, $\frac{1}{2}$ mantal, i Munktorps socken;
- 1900: Stora Hernevi n:r 4, $\frac{1}{2}$ mantal, i Hernevi socken, Vänga n:r 3, $\frac{1}{2}$ mantal, i Simtuna socken, Kolbäck n:r 1, $\frac{1}{4}$ mantal, i Arboga socken, Frössvi n:r 5, $\frac{1}{2}$ mantal, i Kolbäcks socken.

Vid 1900 års slut voro för statsverkets räkning *utarrenderade* 111 under Kungl. Domänstyrelsens förvaltning stående *egendomar*, af hvilka dock Strömsholms hingstdepot uppbär arrendet af 10.

Understöd af allmänna medel till utflyttning i följd af *laga skiften* har under perioden beviljats med 712 kronor 50 öre.

I afseende på *uppbörden af allmänna medel* får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, med hänvisning beträffande kronomedel till de redogörelser, som innefattas uti Riksdagens revisorers berättelser om af dem verkställd granskning af statsverkets styrelse och förvaltning, meddela, att tillsammans med krono-uppbörden för nedan upptagna år debiterats *vägs katt* och *landstings katt* till belopp, som följer:

År.	Vägs katt. Kr.	Landstings katt. Kr.
1896	90,589-75	29,916-51
1897	88,089-13	57,444-47
1898	94,130-42	53,788-84
1899	102,487-60	38,182-22
1900	124,157-75	57,656-58
Summa	499,454-65	236,988-62

6. Politi.

Beträffande *städernas domstolar och polisväsende* är att märka, att Eders Kungl. Maj:t genom särskilda nådiga bref dels den 12 februari 1897 meddelat föreskrift angående magistratens i Arboga befattning med och inkomst af bouppteckningar och arfskiften, dels den 30 september 1898 fastställt ny ordning för borgmästareval i Vesterås, dels den 17 november 1899 gifvit bestämmelser i fråga om förändrad organisation af rådstufvurätten och magistraten i Köping och dels den 29 september 1900 stadfäst ny lönestat för stadsfiskalen i Vesterås.

Detta sistnämnda ärende står i nära samband med den förändrade ordning för brand- och polisväsendet i *Vesterås*, hvilken under perioden genomförts. Staden har nämligen antagit systemet af fast brand- och poliskår, bestående af 17 brand- och poliskonstaplar under befäl af brandchef, stadsfiskal, vice brandchef eller brandsergeant och brandkorpral. Manskapet är indeladt till patrullering i staden såväl dag som natt. För en kostnad af omkring 131,000 kronor har uppförts en för polis- och brandväsendet gemensam byggnad, innehållande redskapsrum och stall, logement och köksafdelning med matrum för manskapet, polisvaktkontor, tjensterum för stadsfiskal och underbefäl, arrestrum, äfvensom bostadslägenheter för ofvannämnda befäls personer. Kostnaden för polis- och brandväsendet uppgick år 1900 till 37,776 kronor 53 öre.

Genom nådigt bref den 6 augusti 1897 har Vesterås stads planlagda område blifvit något utvidgadt derigenom, att till planens vestliga del inlagts mindre områden från byggnadsföreningen Vasas jordområde, lägenheten Gufstafsberg och Oxbacksvreten. I sammanhang dermed hafva några förändringar fastställts i afseende å regleringen af gator och byggnadsquarter.

Gatuunderhållet har numera aflyftats från de enskilda gårdsegarne och öfvertagits af staden, som därför år 1900 vidkändes en utgift af öfver 16,000 kronor.

Byggnadsverksamheten, för såvidt rörer boningshus, har knappast motsvarat behovet. Väl har värdet af byggnader ökat från 8,704,000 kronor år 1895 till 12,993,000 kronor år 1900; men af ökningen komma cirka 2,000,000 kronor på de för industrien uppförda byggnader. Hit höra bland annat Nordiska metallaktiebolagets högst betydande verkstäder och arbetarebostäder, hvarom ofvan talats under rubrik Fabriker, samt en år 1900 på stadens område uppförd modern masugn af storartade dimensioner, hvars pådragning egt rum hösten samma år, enligt Kungl. Kommerskollegii bref den 27 november 1900. Bevillningsbeloppet för Vesterås stad utgjorde år 1865 11,025 kronor, år 1895 21,337 och år 1900 33,667 kronor.

Inom *Arboga stad* har under perioden fullbordats det i förra berättelsen antydningssvis omnämnda, betydande arbetet med vatten- och afloppsledning för staden, hvarom stadsfullmäktige den 7 juli 1896 fattade beslut. Vattnet utgöres af grundvatten, som från borrhål i marken strax söder om ån med elektricitet som drifkraft pumpas upp till en i klippan å den s. k. Djäkneklinten utsprängd serviseservoir. Vattnet är af god beskaffenhet, och mängden deraf anses tillfyllestgörande. För att vid eldsvåda fullt tillräcklig vattentillgång skall finnas,

har i sammanhang med vattenledningen anordnats en större eldsläckningspump, hvilken från Arboga å pressar vattnet direkt in i ledningen. Kostnaden för vatten- och afloppsledningen, af stadsfullmäktige år 1896 beräknad till 250,000 kronor, har enligt uppgift stannat vid 195,074 kronor 75 öre.

I sammanhang med vattenledningen löstes äfven en annan, för samhället synnerligen maktpåliggande fråga, hvilken under en lång följd af år stått på dagordningen, nämligen anläggandet af en andra bro inom staden öfver Arbogaån. Till utförande af detta arbete erhöll staden af statsmedel ett understöd af 10,000 kronor, på sätt förut i berättelsen är nämnt. Under utredningen för brobyggnaden trängde sig äfven fram den tanken att i sammanhang dermed tillgodogöra staden vattenkraften i Arbogaån. Efter vederbörlig undersökning anlades derpå i sammanhang med bron en dammbyggnad tvärs öfver ån, och det sålunda ordnade fallet tillgodogöres genom en å södra åstranden uppförd kraftstation, beräknad för 200 hästkrafter, dock med ganska stora vexlingar, beroende företrädesvis på vattenståndet i ån nedanför dammbyggnaden. Den sålunda vunna kraften användes till pumpning af vatten för vattenledningens behof samt till drift af elektrisk belysning och enskilda näringsidkares motorer. Kostnaden för bro- och dammbyggnaden samt kraftstationen har uppgått till 238,553 kronor 15 öre.

Äfven stadens eldsläckningsväsende har under perioden ordnats genom införande af en delvis aflönad fast brandkår, som hvarje afton finnes samlad. För ändamålet har ock uppförts en brandstationsbyggnad i två våningar, inrymmande vaktrum och redskapsrum med logement och bostad för en brandmästare. Kostnaden därför utgör nära 38,000 kronor.

Af den i berättelsen för åren 1881—1885 under Kameralförhållanden närmare omnämnda donationsjorden, benämnd Herråkersjorden, har nu en större del eller omkring 35 lotter (af inalles 84 st.) öfvergått, jemlikt nådiga brefvet den 30 augusti 1864, från borgerskapet till stadens disposition.

Sala stads i förra berättelsen anmärkta process angående återvinning till kommunen af den utaf Sala bergslag och dess intressenter innehafda, till staden ursprungligen donerade skog och utmark har under perioden utsträckts till samtliga innehafvare af sådan jord; och kom staden vid periodens slut derigenom i besittning af hela den ifrågavarande donationsjorden, omkring 10,000 tunnland. Ännu är skogen å denna mark dålig, till följd hvaraf densamma icke lemna större afkomst, än som för närvarande åtgår till skogens vård och till nödig kultur för återväxt, hvilket allt besörjes af en särskild skogsförvaltning med jägmästares biträde. Men för kommande släkten, hvilka allenast genom hörsagor få kännedom om den splittring och tvedrägt, som denna på rättslig väg genomförda »reduktion» i många fall knappast kunde undgå att åstadkomma, varder kommunens förvärf af dess under tidernas lopp fränhända egendom tvifvelsutän till stor åtnad.

Från staden *Köping* finnes att anteckna en för samhället synnerligen betydelsefull, om än kostbar anläggning.

Staden inköpte nämligen år 1897 Strö och Ekeby qvarnar vid Hedströmmen i Köpings och Bro socknar på ett afstånd af 4,300 meter från stadsgränsen i syfte att der inrätta ett elektricitetsverk för beredande åt samhället af belysning och kraft. Enligt upprättadt förslag skulle efter dammens ombyggnad och höjande samt anläggning af en 100 meter lång kanal fallhöjden blifva 5⁶⁵ meter och verket byggas för tillgodogörande af 12 kbm. vatten i sekunden, motsvarande vid denna fallhöjd 600 effektiva hästkrafter. Arbetena begynte i juli 1898, och våren 1900 var verket i full gång. Det omfattar vattenverk för fyra turbiner med elektriska generatorer, beräknade, att börja med, för 300 hästkrafter. Dammens längd öfver strömmen är 43 meter, och är densamma liksom kanaldammen bygd af granit i cement och jern. Ledningen till staden är af blank koppartråd på trästolpar. Från sekundärstationen i staden, med inledning af den högspända elektriska strömmen medelst jordkabel från stadsgränsen, omformas för belysningsändamål den 3-fasiga strömmen till likriktad vaxelström, hvarjemte jemväl för smärre kraftbehof en del af den inledda strömmen nedtransformeras. En särskild ledning i jordkabel med transformator på 200 hästkrafter förmedlar elektrisk kraft till Köpings mekaniska verkstad, och afses dermed jemväl att vid vattenbrist eller andra missöden få kraft till stadens belysning från verkstadens ångverk, som då tjenar till reservmaskineri.

Anläggningskostnaden uppgifves, inklusive inköp af qvarnarna och fallet, utgöra omkring 377,500 kronor. Den senaste budgeten för verket visar en behållning till ränta och amortering af 19,500 kronor.

I öfrigt bör anmärkas, att Köpings stads- och landsförsamlingar under perioden för en kostnad af 33,000 kronor anlagt ny begravningsplats med grafkapell samt att inom staden uppförts af Karmansbo aktiebolag en till 300,000 kronor bevillnings-taxerad modern masugn.

För förstärkt *polisbevakning å landet* har länets andel i det för detta ändamål anvisade statsanslaget årligen tagits i anspråk och, ehuru densamma de senare åren något förhöjts, knappast förslagit för de alltmere stegrade behofven. Det har således inträffat, att Länsstyrelsen kunnat lemna endast omkring 60 % af hvad som enligt Riksdagens vilkor vid anslagets beviljande bort tillkomma kommuner eller enskilde, hvilka aflönat sådan polisbevakning. — Betydliga kostnader hafva ock uppkommit för polisbevakning under de på fyra skilda håll pågående jernvägsbyggnaderna, hvilka kostnader dock helt och hållet måst af banbyggnadsmedel bestridas. Två extra länsmän hafva anlitats att med biträde af poliskonstaplar upprätthålla ordningen bland jernvägsarbetarne.

I förra berättelsen redogjordes för innehållet af nådiga brefvet den 29 maj 1893 angående rätt för visst område vid *Kungsör* att bilda köping under vissa vilkor, som borde vara inom tio år fullgjorda. Dit hörde, att de i området ingående delar af hemman eller lägenheter skulle, der så icke redan hade skett, äsättas mantal eller på annat behörigt sätt för alltid af-söndras från de hemman eller lägenheter, hvartill de hörde, vid äfventyr att ifrågavarande rätt skulle komma att förfalla. Vål hafva under perioden anstalter träffats för fullgörande af de sålunda föreskrifna vilkor, och arbetet lär vid periodens slut varit i det närmaste afslutadt, men dock ej i det skick att frågan kunde hos Eders Kungl. Maj:t anmälas.

Sedan Eders Kungl. Maj:t, med föranledande af lagen den 27 maj 1898 angående tillägg till förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, i nådigt bref den 24 april 1899 fastställt vissa hufvudgrunder att gälla för tillämpning inom *Heby* och *Norbergs municipalsamhällen* af ordningsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer i stället för de bestämmelser, som utfärdats för Heby stationssamhälle den 22 november 1887 och för Norbergs bysamhälle den 30 augusti 1889, äfvensom uppdragit åt Länsstyrelsen att med tillämpning af nämnda hufvudgrunder utfärda erforderliga bestämmelser, har Länsstyrelsen genom särskilda resolutioner den 19 augusti 1899 meddelat nya ordningsföreskrifter för de begge municipalsamhällena.

Hvad särskildt Heby samhälle beträffar, har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 21 augusti 1896 bestämt, hvilka delar af dess område skulle vid bebyggande hänföras till ny och gammal stadsdel.

Någon utveckling, värd att här omnämnas, har icke varit utmärkande för någotdera af de ifrågavarande municipalsamhällena.

Undervisningsanstalter. *Folkundervisningen* var vid slutet af år 1900 ordnad vid 178 folkskolor, deraf 4 flyttande, 32 mindre folkskolor, deraf 2 flyttande, och 213 småskolor, deraf 5 flyttande.

Tillika undervisades på 177 ställen i slöjd, och funnos skolträdgårdar anlagda på 99 platser. Antalet egna skolhus uppgick till närmare 300, hvartill kommo 33 förhyrda skollokaler. Statens bidrag till länets folkskoleväsende utgjorde under åren 1896—1900, oberäknadt inspektionskostnader, 811,229 kr. 4 öre, eller i medeltal för år 162,245 kr. 81 öre emot 130,661 kr. 13 öre åren 1891—1895 och 118,503 kr. 64 öre åren 1886—1890. År 1850 undervisades vid 81 fasta och 30 flyttande folkskolor. I öfrigt återopas hvad i nästföregående berättelse är i detta ämne yttradt.

Vestmanlands läns folkhögskola vid Tärna har verkat i samma riktning som förut. En betydande utveckling har blifvit en följd utaf såväl statens som Landstingets förhöjda anslag. Af statsmedel kunna nu erhållas 3,000 kronor åt den första årskursen, 2,000 kronor åt den andra (landbruksafdelningen) samt 1,800 kronor åt den qvinliga lärokursen, tillhopa 6,800 kronor emot förut 3,900 kronor. Landstingets anslag är nu 4,800 kronor emot förut 3,300 kronor. Undervisningsväsendet har härigenom fullkomnats med en andra årskurs i likhet med de s. k. landtmannaskolorna. Medeltalet manliga och qvinliga elever under perioden har varit 66 årligen. För erhållande af en gymnastiklokal har en fond börjat samlas.

För utbildning af *småskollärarinnor* har Landstinget, på sätt i senaste två berättelser är nämndt, i Vesterås anordnat ett *seminarium*. Redan sedan flere år var denna inrättning i behof af ökad utrymme och lämpligare anordningar för undervisningen, och Landstinget beslöt därför år 1900 att för en beräknad kostnad af 40,000 kronor i Vesterås uppföra en tidsenlig byggnad för detta ändamål. Byggnadsföretaget är nu i väsentliga delar fullbordadt.

Om *slöjdskolan* och *tekniska skolan* i Vesterås får Länsstyrelsen, med återopande af hvad i senare berättelser derom yttrats, meddela, att verksamheten fortgår efter enahanda plan

som förut. Skolan åtnjuter anslag från staten, Landstinget, Hushållningssällskapet, Vesterås stad samt Zimmermanska fonden, å hvilkens afkastning skolan grundats, till sammanlagdt belopp af 10,000 å 12,000 kronor årligen. Nämnda fond, hvars behållning år 1895 utgjorde 184,000 kronor, hade år 1900 vuxit till 219,300 kronor. Ännu har densamma icke tagits i anspråk för nybyggnad af läroverkskus. Antalet elever utgjorde vid slutet af år 1900 i centralslöjdskolan 65 och i tekniska skolan 196. Fortfarande gifvas hvart annat år sommarslöjddkurser för folkskollärare och lärarinnor från länet; antalet deltagare i senaste kursen var 34, deraf 23 i qvinliga och 11 i manliga afdelningen.

Enligt senast afgifna redogörelser för de *allmänna läroverken* i Vesterås, Arboga och Sala samt *pedagogien* i Köping utgjorde antalet lärjungar höstterminen 1900: i Vesterås 266, i Arboga 55, i Sala 67 och i Köping 65.

Undervisningen å reallinien vid läroverket i Vesterås, hvilken före läsåret 1899—1900 fortgått allenast till och med sju klassen, blef enligt nådiga brefvet den 19 maj 1899 utsträckt till och med den sjunde. Såsom följd närmast häraf uppstod fråga om vidgadt utrymme för undervisningens bedrivande, hvilken fråga vid periodens slut berodde på stadsfullmäktige i staden. Förändringen kräver ock ökade lärarekrafter, enligt kollegii utlåtande två lektorer och en adjunkt.

I samtliga länets städer underhållas *elementarskolor för flickor*; men dessa undervisningsanstalter dragas med ekonomiska svårigheter. Vål utgå anslag till dem från såväl stad och Landstinget som staten, men af lätt insedda skäl blifva de kommunala bidragen, som i så hög grad tagas i anspråk för folkskoleundervisningen, ganska minimala, när det gäller den högre flickundervisningen. Denna målsmän vänta därför, att staten skall än mera hägna undervisningen åt de bildade klassernas döttrar.

I Vesterås stad beslöto stadsfullmäktige den 21 juni 1900, att staden skulle på sin bekostnad uppföra ett flickskolehus af sten på östra slutningen af Mariaberget, hvilken byggnad, nu under uppförande, skall vara färdig sommaren 1902.

Rörande dessa läroverks organisation och ekonomi hafva uppgifter lemnats, hvilka äro sammanförda i denna öfversigt:

Stad.	Antal				Anslag			
	klasser,		elever.	lärare o. lärarinnor.	af staden.	af Landstinget.	af staten.	eljest.
	förberedande.	elementar.						
Vesterås	3	8	166	18	2,000	1,000	3,000	—
Arboga	3	7	64	11	500	600	1,500	515
Köping	3	7	60	10	600	600	1,200	400
Sala	2	6	62	9	750	600	1,250	1,000

Äfven det folkbildningsarbete, som i vår tid bedrivs förmedelst *arbetareinstitutet* och *föreläsningföreningar*, har inom Vestmanlands län begynt och redan nått den utveckling, att en redogörelse för uppkomsten och fortgången af detta arbete här lärt böra lemnas.

Det är inom länets landsting man finner initiativet till de sträfvanden, hvilka på detta arbetsfält lagts i dagen. Redan till 1891 års landsting ingafs af numera aflidne borgmästaren i

Arboga Rudolf Bosæus samt landstingsmannen Gust. Petersson i Sorby en framställning om anslag för år 1892 »till anordnande inom länet af populära föredrag för arbetare, särskildt i sociala och ekonomiska frågor». Några ord ur motionens inledning må här återgifvas. »Icke minst inom Vestmanlands län pågå mycket betydelsefulla rörelser bland kroppsarbetare, men en allvarlig granskning öfvertygar lätt derom, att dessa rörelser i många fall bestämmas af synnerligen dunkla föreställningar. Vid behandlingen af de frågor, kring hvilka de röra sig, kunna de, hvilka kritiska förmåga är föga eller alls intet utvecklade, mycket lätt låta förvilla sig, hvarför det synes vara af vigt, att dessa frågor inför arbetarne, hvilka de närmast röra, erhålla en grundlig och lugn utredning.» Här af framgår, att ursprungliga systemålet var att åt kroppsarbetarne förskaffa den upplysning i sociala och ekonomiska frågor, hvilken vore nödvändig för att tillåta dem pröfva och bedöma halten af de läror, som i vår tid predikas för dem.

Landstinget anvisade visserligen blott 750 kronor för år 1892 såsom understöd för »ett försök» i den af motionärerna antydda riktningen, men af de redogörelser, hvilka sedermera inkommo från dem, hvilka hade hand om anslaget, stärktes uppfattningen af det välgörande i företaget, och anslaget har sedermera ökat samt utgår numera med 2,000 kronor årligen. Åren 1892—1895 kunna betraktas såsom ett försöksstadium. Från och med år 1896 går man, på grund af vunnen erfarenhet, mera plaumessigt till väga. Intresset är väckt, och från arbetarne sjelfva göras framställningar om föredrag. Under åren 1892—1900 förfogade Landstingets komiterade för ändamålet öfver 12,500 kronor och föranstaltade om 405 föredrag på skilda orter.

Vid sidan och såsom en följd af Landstingets åtgärder uti nu ifrågavarande hänseende hafva föreläsningföreningar och arbetareinstitut bildats på åtskilliga platser med understöd från landstingsanslaget. Man anser dock vid periodens slut, att föreningarna vunnit den tryggade ställning, att de kunna verka utan Landstingets stöd, så framt statsmedelsanslagen icke inskränkas, hvilket dock är fara värdt, enär anspråken på så många håll vuxit. Samtliga dessa institut och föreningar hafva bildats under perioden, nämligen föreläsningförening i Köping år 1897, i Kungsör och Sala år 1898, i Arboga år 1900 samt institut i Norberg år 1897 och i Vesterås år 1900. Såsom föreläsninglokaler användas folkskolehus, arbetareföreningarnas samlingsrum, goodtemplarsalar och äfven kyrkor.

Föredragens art är naturligen mycket vexlande, men man iakttaga öfverallt, att politiska och religiösa stridsfrågor äro uteslutna. För att gifva en föreställning om de ämnen, som behandlas, väljer Länsstyrelsen redogörelsen för Norbergs arbetareinstitut läsåret 1900—1901, hvilken upptager:

Geografi och folkbeskrifning: Minnen från forna svenska länder; Från Sveriges nordanbygd; Färöarna; Island; Det nutida Italien; Ishafsminnen; På cykel och hästrygg genom Islandsbygd.

Kulturhistoria: Judarne efter Kristi tid; David Livingstone, Afrikas vägfarande; Parisutställningen 1900; Fortidsmänniskors tro om lifvet efter detta.

Konsthistoria: Byggnadskonstens mästerverk.

Naturkunskap: Menniskans ursprung; Menniskans andliga natur; Lifvet och döden; Djurens själslif; Färgernas betydelse inom djur- och växtriket; Jernet; Astronomi.

Oberäknadt de genom landstingskomiterade föranstaltade föredragen, hvarom ofvan nämnts, hafva sådana hållits:

i Köping åren 1897—1900	62 föredrag
» Kungsör » 1898—1900	61 »
» Sala » 1899—1900	46 »
» Arboga år 1900	14 »
» Vesterås »	34 »
» Norberg »	28 »

Allt större åhörare skaror strömma till, trots att här och der en, om än obetydlig, afgift upptages, såsom t. ex. i Norberg, der för terminskort betalas 50 öre och för tillfälligt inträde 5 öre. Åhörarna tillhöra skilda samhällsklasser och räknades i Norberg sista läsåret till 3,390 personer, i medeltal 131 personer vid hvarje föredrag.

Det vill synas, som om mycket godt vore att vänta af ifrågavarande folkbildningsarbete, så framåt det fortfarande vinner erforderligt understöd af det allmänna och förblir städt under en insigtsfull, praktisk ledning.

Sjukvårdsanstalter och sjukvård. För den civila läkarevården är länet indeladt i tre provinsial- och fem extra provinsialläkaredistrikt, af hvilka senare två äro i åtnjutande af statsbidrag. Genom nådigt bref den 21 februari 1896 har föreskrifvits, att dittillsvarande apoteksinrättningen i Väla distrikt skulle flyttas till Heby stationssamhälle, der provinsialläkaren i Heby distrikt är stationerad, hvaremot i närheten af extra provinsialläkarestationen i Öster-Väla skulle intill utgången af år 1900 anordnas ett medikamentsförråd.

Med hänsyn till de mången gång öfverstigliga hinder, som möta provinsialläkaren vid *epidemisjukvården* å landsbygden derigenom, att man ej kan isolera de insjuknade och efter sjukdomens upphörande saknar de personer, som fordras för verkställande af desinfektion, har Vestmanlands läns landsting, på förslag af förste provinsialläkaren, år 1890 beslutit en anordning, som är af den framstående vikt, att en redogörelse derfor här bör lemnas. Landstinget har nämligen beslutit:

att under åren 1902—1905 på sin bekostnad uppföra och med nödiga inventarier ordna åtta »för vård af smittosamma sjukdomar» afsedda sjukstugor i Norberg, Heby, Öster-Väla, Skinskatteberg, Simtuna, Kolbäck, Vester-Fernebo och Ramnäs, beräknade för 12 sjuksängar i Norberg och i Ramnäs, för 8 i Heby och Kolbäck samt för 6 sängar i hvar och en af de öfriga; att för 20 år aftala med städerna Vesterås, Sala och Köping om reserverande å deras epidemisjukhus af för landtbefolkningen

tillgängliga 15 platser i Vesterås och 25 i hvardera af de öfriga städerna;

att bekosta fri vård och underhåll åt de sjuke under vistelsen å sjukvårdsinrättningen;

att för hvarje sjukstuga tillsätta en styrelse, som har att efter fastställd ritning uppföra byggnaden, leda och handhafva inrättningens angelägenheter samt redovisa inför en särskild, af Landstinget utsedd nämnd; samt

att kostnaden för företaget, beräknad till 233,456 kronor, inklusive betingad afgift till städerna, skall, jemlikt 47 § i landstingsförordningen, drabba endast länets landsbygd.

Med denna anordning, som hittills läser vara den första i sitt slag i riket, anses denna viktiga del af sjukvården vara för en god tid framåt nöjaktigt ordnad inom länet. En hvar, som gjort sig någorlunda förtrogen med förhållandena på landsbygden, bör lätt inse, att inrättandet af ett epidemisjukhus inom hvarje landskommun är en utopi. Och vid sådant förhållande läser man böra glädjas åt en så praktisk åtgärd, som den länets landsting vidtagit. Det bör tilläggas, att Landstinget sedan flere år aflönar särskildt skolade sköterskor, hvilka stå till provinsialläkarnes förfogande vid epidemisjukvården å landet; och kommer naturligen en sådan sköterska att verka vid hvart och ett af de nya sjukhusen i mån af behof.

De i förra berättelsen anmärkta, af 1895 års landsting beslutade byggnader vid vissa af länets lasarett äro under perioden fullbordade. Om verksamheten vid *länslasarett* samt vid det af enskild person grundade s. k. *Heijkenskiöldska sjukhuset* i Arboga har Länsstyrelsen att meddela nedanstående *tabeller Ö och Aa*.

Kreditanstalter. Länsstyrelsen hänvisar till den redogörelse för dessas verksamhet, hvilken förekommer här ofvan i sammanhang med behandlingen af den ekonomiska ställningen bland länets invånare, och har allenast att i underdånighet erinra, att Aktiebolaget Örebro handelsbank under perioden öppnat ett kontor i Köping, likasom Mälareprovinsernas enskilda bank öppnat rörelse vid Vestanfors. Inspektionen af länets sparbanker har icke gifvit anledning till några väsentliga anmärkningar.

Till anstalter af ifrågavarande art har plägat räknas *Vestmanlands regementes knektelegomedelskassa*, som icke oväsentligt förmedlar fastighetskrediten i länet och den 31 december 1900

Tab. Ö. Medeltalsberäkning för länslasarett i Vestmanlands län, åren 1896—1900.

	Antal vårdade patienter.	Antal underhållsdagar.	Medeltal underhållsdagar för hvarje patient.	Kostnad för hvarje underhållsdag. Öre.	Kostnad för mat-hållning per dag. Öre.	Sjukvårdskostnad per år. Kr.
Vesterås lasarett. . .	783	20,253	25.75	123	34.14	28,468
» kurhus . . .	87	2,537	29.38	123	34.14	
Köpings lasarett. . .	518	15,287	29.40	150	44.42	23,008
Sala » . . .	428	12,772	29.82	136	42.77	17,387
Norbergs » . . .	407	10,245	25.08	153	56.56	15,661
Vesterås upptagningsanstalt för sinnessjuka . . .	46	3,414	73.32	157	34.14	5,031

K. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1896—1900. Vestmanlands län.

Tab. Aa. Heijkenskiöldska sjukhuset i Arboga, åren 1896—1900.

År.	Antal vårdade.	Antal underhållsdagar för år.	Medeltal af underhållsdagar för hvarje sjuk.	Medelkostnad för hvarje underhållsdag. Kr.	Sjukhusets		Antal operationer.	Döde i % af vårdade.
					inkomster. ¹⁾ Kr.	utgifter. Kr.		
1896 .	111	1,555	14.0	1.93	3,276.85	3,153.57	116	1.8
1897 .	96	1,347	14.0	2.04	2,832.52	2,898.78	129	3.1
1898 .	115	1,443	12.5	2.19	3,563.43	3,816.19	110	3.5
1899 .	96	1,507	15.7	2.24	3,804.21	3,536.23	85	3.0
1900 .	98	1,580	16.1	2.42	3,857.43	4,073.68	97	3.0

¹⁾ Enskild donation af år 1870 täcker brist i inkomster.

förvaltade ett kapitalbelopp af 1,142,693³³ kr. emot 1,002,923³⁶ kr. år 1895 och 880,054⁰³ kr. år 1890.

Om *Vesterås pantaktiebänk* har aflemnats denna redogörelse:

År.	Utlemnade lån.		Inbetalda lån.		Utestående lån den 31/12.		Medelbelopp för lån. Kr.
	Antal.	Belopp. Kr.	Antal.	Belopp. Kr.	Antal.	Belopp. Kr.	
1896	10,344	73,021-00	10,460	74,128-95	2,426	19,348-33	7-05
1897	9,958	64,888-40	10,098	67,369-60	2,286	16,867-13	6-51
1898	10,375	67,491-40	10,356	67,543-35	2,298	16,374-90	6-50
1899	11,561	81,656-25	11,282	77,025-90	2,577	21,005-25	6-66
1900	12,531	88,471-50	12,375	88,162-75	2,732	21,308-00	7-06

Försäkringsanstalter. Civildepartementets publikation »Försäkringsväsendet i riket» lemna årligen specifik redogörelse för dessa inrättningar, hvadan här allenast torde böra inberättas beloppet af de vid slutet af år 1900 gällande risker, som voro för:

Vestmanlands läns brandstodsbolag	96,782,240 kr.
» » nya brandstodsbolag	65,973,300 »
» » hästförsäkringsbolag	1,151,090 »
» » hagelskadebolag	1,062,700 »
Åkerbo härads brandstodsbolag	16,645,090 »
Kungsörs fogderis hästförsäkringsbolag	90,243 »

Landstinget främjar med anslag insättningar i ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm i så måtto, att de personer, hvilka i skilda kommuner verka såsom insättarnes ombud, erhålla betalning för postafgifter samt ett mindre arvode för sitt besvär. Förmedelst den för denna försäkringsgren förut nyttjade tabellform redogöres här nedan för resultatet af ombudens verksamhet.

År.	Insättares antal.	Insättningar för lifränta.	Insättningar för kapital.	Summa. Kr.
		Kr.	Kr.	
1896	490	6,425	6,234	12,659
1897	450	8,611	5,220	13,831
1898	499	8,317	2,424	10,741
1899	448	5,341	2,776	8,117
1900	286	5,438	2,249	7,687
Summa för åren 1896—1900 .	2,173	34,132	18,903	53,035
» » » 1891—1895 .	2,750	62,307	25,573	87,880
» » » 1886—1890 .	3,934	51,882	34,940	86,822

Försäkringsanstalten i Norberg, med uppgift att lemna sjuk- och nödhjelp samt pension och begravningshjelp åt dem, som till anstalten göra insättningar enligt reglementet, har om sin ställning lemnat denna redogörelse:

År.	Antal medlemmar vid årets slut.	Behållning vid årets början.	Inkomster under året.	Utgifter under året.	Behållning vid årets slut.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1896	767	25,731-05	11,869-65	10,428-07	27,172-63
1897	855	27,172-63	11,524-19	9,485-44	29,211-38
1898	858	29,211-38	11,819-77	8,883-87	32,147-28
1899	905	32,147-28	12,635-75	11,215-52	33,567-51
1900	955	33,567-51	15,639-93	12,720-96	36,486-48

Välgörenhetsstiftelser. För *fromma stiftelser* redovisas i den vid denna underdåniga berättelse fogade tabell 7. Föreskriften, att det skall åligga redogörarna för fromma och välgörenhetsstiftelser att hvart femte år utarbete en för offentligheten afsedd tabell öfver stiftelsens ställning, är tvifvelsutan ett synnerligen verksamt medel i syfte att betrygga fondernas orubbade skick. Med den öfriga kontrollen torde på ett och annat ställe vara föga bevändt. Länsstyrelsen har uti underdånigt utlåtande af den 28 oktober 1898 haft tillfälle att uttala sig i detta ämne. Här må tilläggas, att stadsfullmäktige i Vesterås år 1899 lätit till trycket befordra en för offentligheten författad, 148 sidor stark redogörelse för fromma stiftelser och välgörenhetsinrättningar i Vesterås, som innehåller alfabetiskt register öfver stiftelserna, öfversigtlig framställning af stiftelsernas ändamål och omfattning m. m. samt aftryck af stiftelseurkunder med flere tillgängliga handlingar.

De enligt nådiga brevet den 22 februari 1878 till Länsstyrelsens förfogande ställda medel ur *Malmö barnhusfond* uppgingo vid periodens början till 8,016 kronor 11 öre. Endast ett mindre anslag utgick årligen vid nämnda tid, så att fonden vid 1899 års början hade vuxit till 10,144 kronor 29 öre. Men som Landstinget år 1898 beslöt att anvisa erforderliga medel för ett tidsenligt ordnande af Landstingets idiotanstalt vid Sofielund, i enlighet med ett upprättadt kostnadsförslag, slutande å 38,700 kronor, lät Länsstyrelsen af de å ränteriet förvaltade medel ur Malmö barnhusfond anordna åt Landstinget ett understöd för ifrågavarande företag af 10,000 kronor.

Till följd af en så betydande utgift inestod å ifrågavarande räkning den 31 december 1900 en behållning af allenast 1,302 kronor 77 öre.

Förutom vården å Sofielund af *medellösa, sinnesslöa barn* understödjer Landstinget jemväl vård och uppfostran af *vanartiga och obotligt sjuka barn* äfvensom vård af *öfveråriga döfstumma*. Omfattningen af Landstingets utgifter för dessa ändamål inhemtas af dess år 1900 fastställda budget:

förelagsanslag för blinda, sinnesslöa och vanartiga barn samt för öfveråriga döfstumma	2,500 kr.
förelagsanslag för barns intagande å Eugeniahemmet	500 »
förelagsanslag för elevafgifter vid idiotanstalten å Sofielund	5,500 »
anslag för reparationer derstädes	800 »
Landstingets andel i Manillainstitutets budget	7,556 »
	Summa 16,856 kr.

Jägmästaren Seved G. Tigerhielm meddelade vid sockenstämma med Öster-Våla församling den 11 april 1813, att han i anledning af segern vid Dennewitz ville till församlingens spannmålsmagasin aflemna såsom gåfva 50 tunnor säd, med vilkor att räntan af berörda spannmål, som borde af magasinshöreståndarne enligt magasinordningen förvaltas, skulle användas till understöd åt personer tillhörande församlingens bevaringsmanskap, »då de genom krigshändelse kunde blifva oförmögna att sig försörja». Tigerhielm ökade framdeles donationen genom ett ytterligare mindre spannmålsanslag, och spannmålen utlånades mot ränta in natura enligt magasinordningen. Omsider omsattes spannmålsfonden i penningar, hvilka genom klok och samvetsgrann förvaltning — under de senare 40 åren ombesörjd af numera afidne godsegaren C. Th. Tottie å Lindsbro — tillväxte så, att fonden vid 1894 års slut utgjorde 40,047 kronor 44 öre. Genom nådigt bref den 16 september 1897 tacktes Eders Kungl. Maj:t på

ansökan af Öster-Våla kommun medgifva, att hela fonden finge, till dess egen säkerhet, vid 1897 års slut öfverlemnas till förvaltning af direktionen för Kungl. Vestmanlands regementes knektelegomedelskassa, äfvensom att af fondens afkastning finge under en tid af 25 år från och med år 1898, såvida fonden ej dessförinnan komme att tagas i anspråk för sitt egentliga ändamål, till Öster-Våla socken såsom bidrag till dess kommunala utgifter af direktionen utbetalas så mycket, som motsvarade hälften af hvarje års ränteinkomst, dock ej under något år mera än 1,000 kronor. Tillika stadgades, att fonden skulle under benämning *Tigerhiemska invalidfonden för beväringmän* särskildt bokföras och förräntas samt i öfrigt förvaltas efter samma grunder, som för knektelegomedelskassan vore eller blefve af Eders Kungl. Maj:t bestämda; och ville Eders Kungl. Maj:t på särskildt derom

gjord framställning taga under öfvervägande frågan, om och i hvad mån socknen kunde efter utgången af ofvanberörda tid vidare få tillgodonjuta förmånen att för något sitt särskilda ändamål uppbära en del af fondens behållna årsinkomst.

Af de i föregående berättelser särskildt nämnda välgörenhetsanstalter i städerna har *Vesterås barnhem* under perioden åt sig uppfört en nybyggnad på välbelägen tomt, hvarest åt anstalten bereds tidsenliga lokaler.

Enligt senast offentliggjorda statistik underhåller länet sina *fattiga* vid 57 fattighus med utrymme för 781 personer, vid 127 mindre fattigstugor med utrymme för 526 personer samt vid 11 fattiggårdar för 870 personer och 1 arbetshus för 70 personer. Sedan förra berättelsen afgafs, hade fattighusens antal minskats med 7 och fattiggårdarnas ökats med 2.

Vesterås slott i landskansliet och landskontoret den 31 december 1901.

CLAËS WERSÄLL.

Herman Uddén.

Th. Fernquist.

Tab. 1.

FOLKMÄNGDEN I VESTMANLANDS LÄN ÅREN 1896—1900.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	
	Kyrkoskrifna folkmängden (enligt prästerskapets uppgifter den 31 december).			Mantalskrifna folkmängden (enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år).											
				Hela mantalskrifna folkmängden.			Deraf fria från mantalspenningar.								
							Värfvadtmanskaf.		Af särskilda orsaker befriade.		Underåriga.		Summa (fria från mantalspenningar).		
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Man-kön.	Qvin-kön.	Man-kön.	Qvin-kön.	Man-kön.	Qvin-kön.	Summa.	
Landsbygden år	1896	58,910	59,984	118,894	58,797	59,998	118,795	—	3,088	5,931	23,796	23,314	26,884	29,245	56,129
	1897	58,861	59,850	118,711	58,806	60,205	119,011	—	3,036	5,916	23,890	23,491	26,926	29,407	56,333
	1898	59,289	60,065	119,354	58,995	60,604	119,599	—	3,020	5,857	24,029	23,693	27,049	29,550	56,599
	1899	59,580	60,057	119,637	59,278	59,959	119,237	—	2,920	5,694	24,143	23,405	27,063	29,099	56,162
	1900	59,746	60,022	119,768	59,554	59,970	119,524	—	2,857	5,581	24,285	23,425	27,142	29,006	56,148
Vesterås stad år	1896	4,188	5,226	9,414	4,243	5,160	9,403	—	314	682	1,669	1,666	1,983	2,348	4,331
	1897	4,427	5,427	9,854	4,500	5,378	9,878	—	308	705	1,727	1,730	2,035	2,435	4,470
	1898	4,720	5,671	10,391	4,842	5,513	10,355	—	258	582	1,837	1,766	2,095	2,348	4,443
	1899	5,197	6,041	11,238	5,313	5,902	11,215	—	218	568	1,945	1,925	2,163	2,493	4,656
	1900	5,676	6,323	11,999	5,917	6,463	12,380	—	138	457	2,133	2,165	2,271	2,622	4,893
Sala stad år	1896	2,765	3,162	5,927	2,734	3,147	5,881	—	111	236	1,136	1,123	1,247	1,359	2,606
	1897	2,846	3,238	6,084	2,746	3,140	5,886	—	102	221	1,117	1,109	1,219	1,330	2,549
	1898	2,936	3,317	6,253	2,832	3,226	6,058	—	121	245	1,138	1,162	1,259	1,407	2,666
	1899	3,036	3,411	6,447	2,929	3,402	6,331	—	116	348	1,183	1,176	1,299	1,524	2,823
	1900	3,107	3,486	6,593	3,023	3,392	6,415	—	108	238	1,190	1,183	1,298	1,421	2,719
Arboga stad år	1896	2,429	2,711	5,140	2,414	2,745	5,159	—	72	156	964	941	1,036	1,097	2,133
	1897	2,480	2,718	5,198	2,457	2,735	5,192	—	76	163	980	924	1,056	1,087	2,143
	1898	2,501	2,766	5,267	2,500	2,805	5,305	—	75	163	1,009	961	1,084	1,124	2,208
	1899	2,442	2,745	5,187	2,438	2,771	5,209	—	74	163	960	934	1,034	1,097	2,131
	1900	2,436	2,818	5,254	2,430	2,838	5,268	—	80	161	958	963	1,038	1,124	2,162
Köpings stad år	1896	2,113	2,291	4,404	2,027	2,328	4,355	—	72	218	850	836	922	1,054	1,976
	1897	2,200	2,349	4,549	2,131	2,376	4,507	—	92	231	861	855	953	1,086	2,039
	1898	2,235	2,391	4,626	2,162	2,427	4,589	—	90	235	874	857	964	1,092	2,056
	1899	2,285	2,433	4,718	2,191	2,449	4,640	—	89	241	869	834	958	1,075	2,033
	1900	2,200	2,457	4,657	2,201	2,457	4,658	—	108	262	841	854	949	1,116	2,065
Hela länet år	1896	70,405	73,374	143,779	70,215	73,378	143,593	—	3,657	7,223	28,415	27,880	32,072	35,103	67,175
	1897	70,814	73,582	144,396	70,640	73,834	144,474	—	3,614	7,236	28,575	28,109	32,189	35,345	67,534
	1898	71,681	74,210	145,891	71,331	74,575	145,906	—	3,564	7,082	28,887	28,439	32,451	35,521	67,972
	1899	72,540	74,687	147,227	72,149	74,483	146,632	—	3,417	7,014	29,100	28,274	32,517	35,288	67,805
	1900	73,165	75,106	148,271	73,125	75,120	148,245	—	3,291	6,699	29,407	28,590	32,698	35,289	67,987

Tab. 2.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I VESTMANLANDS LÄN ÅREN 1896—1900.

a) Längd af allmänna vägar och kostnad för deras underhåll år 1900.

1.	2.		3.				4.			5.	6.	7.	8.	9.		10.			11.			12.			13.	14.	15.	16.	17.
	Väghållningsdistrikt.	Väglängd.		Vägfyrkar.				Uppskattad kostnad för vägenderhåll in natura (den tid mark är bar).	Vägs-katt pr vägfyrk.					Väggassans inkomster.			Väggassans utgifter.			Väggassans behållning vid årets slut.									
		Landsväg (med broar).	Bygdsväg (med broar).	Å jordbruksfastighet		Å allmänningsskogar, frälseränta samt annan fastighet.			Å inkomst.					Å vägfyrkar enligt kol. 4.	Å vägfyrkar enligt kol. 5-7.	Vägs-katt. ¹⁾	Af statsmedel. ²⁾	Öfriga inkomster.	Förvaltningskostnader.		Ersättning till snöplog lagen.	Öfriga utgifter. ²⁾							
Kilom.	Kilom.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Kronor.	Öre.	Öre.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.			
Suefringe h:ds	104 150	155 000	118,410	520	6,564	25,055	9,199 91	7 14	12,396 39	—	575 05	345 55	10,618 50	290 03	5,865 84														
Tuhundra	14 974	77 400	38,891	137	1,143	552	10,572 85	8 33	3,720 30	—	65 63	588 50	2,820 00	426 01	1,318 70														
Siende	39 325	56 744	44,780	129	687	1,891	6,401 00	9 22	4,917 10	—	—	250 00	2,137 50	1,757 15	771 85														
Ytter-Tjurbo	11 999	48 206	28,873	—	183	338	6,706 31	15 30	4,983 05	—	—	293 00	1,954 46	3,775 94	269 72														
Skinskattebergs	31 060	81 022	46,196	222	2,063	4,811	6,912 90	13 27	7,913 03	—	2,704 36	653 24	4,114 80	2,216 17	3,639 93														
Åkerbo	79 584	203 925	136,978	4,149	7,725	14,648	23,092 45	2 17	6,553 28	—	65 00	315 00	8,000 10	2,203 15	5,037 77														
Norbergs	81 407	53 131	57,686	239	11,437	34,313	13,488 77	— 21	9,430 00	—	1,044 00	311 00	4,068 00	197 00	27,571 00														
Norbro	75 046	72 475	66,119	332	125	7,085	14,797 30	28 49	22,133 48	—	3,500 00	1,050 00	14,691 59	9,891 88	2,620 20														
Vagnsbro	63 637	21 297	32,916	—	742	635	5,933 60	26 26	2,179 86	—	20 00	150 00	2,389 44	395 00	1,256 82														
Simtuna	87 957	132 677	85,598	—	—	5,157	10,337 00	10 11	9,821 09	—	11,747 08	1,145 04	8,238 46	11,100 49	1,132 51														
Torstuna	22 538	80 965	35,676	1,002	1,084	1,022	3,663 35	9 19	3,601 36	322 67	450 00	250 00	3,584 34	378 00	290 50														
Öfver-Tjurbo	62 633	80 778	63,980	474	1,671	—	6,216 00	10 19	6,583 55	—	173 95	295 71	5,072 14	1,206 13	3,632 88														
Våla	108 794	48 629	50,883	1,701	1,101	933	8,818 25	16 10	6,064 60	—	2,500 00	429 42	7,053 10	671 87	410 21														
Summa å landet	783 104	1,112 249	806,986	8,905	34,525	96,460	126,139 69	— —	100,297 09	322 67	22,845 07	6,076 46	74,742 43	34,507 82	52,697 49														
I städerna	65 513	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—														

b) Väganläggningar och kostnad derför under åren 1896—1900.

18.	19.		20.		21.		22.		23.		24.		25.		26.		27.		28.	
	Längd af under åren 1896—1900				Kostnad för under åren 1896—1900															
	fulländade och afsynade nya vägar.		omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.		fulländade och afsynade nya vägar.								omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.							
	Af statsmedel.	Af väggassors medel.	Af andra medel.	Summa.	Af statsmedel.	Af väggassors medel.	Af andra medel.	Summa.	Af statsmedel.	Af väggassors medel.	Af andra medel.	Summa.	Af statsmedel.	Af väggassors medel.	Af andra medel.	Summa.				
Kilometer.	Kilometer.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.					
Landsvägar . . .	—	2 000	—	—	—	—	—	5,600 00	6,219 40	8,138 00	19,957 40									
Bygdsvägar . . .	58 318	77 400	88,701 96	2,076 85	56,632 88	147,411 69	2,900 00	—	4,845 49	7,745 49										
Summa	58 318	79 400	88,701 96	2,076 85	56,632 88	147,411 69	8,500 00	6,219 40	12,983 49	27,702 89										

c) Skjutsanstalter och skjutslega vid 1900 års slut.

29.	30.		31.		32.		33.	
	Gästgifverier				Skjutsstationer			
	med		utan		med		utan	
	entreprenad.				entreprenad.			
Antal.		Antal.		Antal.		Antal.		
Med entreprenadbidrag 1 70 kr.	17	—	12	—	—	—	—	
Utan , 1 60 ,	1	—	—	—	—	—	—	
Summa skjutsanstalter	18	—	12	—	—	—	—	
deraf: vid landsvägar	16	—	10	—	—	—	—	
i städer	2	—	2	—	—	—	—	
Anstalter för endast sjöskjuts	—	—	—	—	—	—	—	

d) Vid skjutsning utgångna hästar åren 1896—1900.

34.	35.		36.		37.		38.		39.	
	År.				I kungs- och krono-skjuts.					
	Vid gästgifverier		Vid skjutsstationer		Vid gästgifverier		Vid skjutsstationer			
	med		utan		med		utan			
entreprenad.				entreprenad.						
Antal.		Antal.		Antal.		Antal.				
1896	56	4,142	—	2,653	—	—	—			
1897	61	4,531	—	2,701	—	—	—			
1898	69	6,487	—	3,291	—	—	—			
1899	70	8,438	—	3,262	—	—	—			
1900	63	6,016	—	3,787	—	—	—			
Summa hästar	319	29,614	—	15,694	—	—	—			

Ann. 1) Här ingår äfven bidrag af vägfyrkar enligt kol. 5. — 2) Här ingår ej statsbidraget till vägenderhållet in natura. — 3) Brist.

Tab. 3.

HEMMAN OCH LÄGENHETER SAMT STADSJORDAR M. M. I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1900.

I. Landsbygden.

1.	2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.		9.		10.		11.	
	Kronoegendomar.										Skatteegendomar.		Frälseegendomar.		S u m m a.					
	Under allmän disposition.					Under enskild disposition.														
		Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.	Antal.	Mantal.			
Hemman och lägenheter upptagna i jordeboken.																				
Kungs- och kungsladugårdar samt säterier		21	49 $\frac{1}{6}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	49 $\frac{1}{6}$			
Boställen: hemman		135	103 $\frac{1}{2}$	—	—	6	—	—	—	6	1 $\frac{3}{2}$	—	—	—	—	142	104 $\frac{1}{2}$			
lägenheter		55	—	—	—	4	—	—	—	4	—	—	—	—	—	59	—			
Säterier och ladugårdar		—	—	—	—	41	—	—	—	38	—	—	—	—	—	128	137 $\frac{1}{2}$			
Rå- och rörs (insockne) hemman		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	18 $\frac{1}{2}$			
Hemman		227	180 $\frac{8}{10}$	4	2 $\frac{3}{8}$	2,668	—	—	—	1,907 $\frac{3}{8}$	—	—	—	—	684	436 $\frac{1}{2}$	3,583	2,526 $\frac{1}{4}$		
Jordlägenheter		69	—	98	—	287	—	—	—	—	—	—	—	—	162	—	616	—		
Fiskerier		1	—	2	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—		
Verk och inrättningar		—	—	1	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—		
Summa antal och nuvarande mantal		508	333 $\frac{9}{10}$	105	2 $\frac{3}{8}$	3,020	—	—	—	1,946 $\frac{4}{8}$	—	—	—	—	975	554 $\frac{1}{20}$	4,608	2,837 $\frac{5}{8}$		
Oförmedladt mantal		—	363 $\frac{3}{8}$	—	3 $\frac{1}{8}$	—	—	—	—	2,024 $\frac{8}{20}$	—	—	—	—	—	—	—	2,985 $\frac{3}{8}$		

12.	13.	14.	15.			
				Antal.	Taxeringsvärde (i kronor) hvarför bevilning	
					erlägges.	icke erlägges.
<i>Brukingsdelar och i jordeboken ej upptagna torp.</i>						
Brukingsdelar, hvarti hemman äro fördelade						
Jordtorp, ej upptagna i jordeboken						
Ryttare-, soldat- och båtsmanstorp, d:o						
<i>Jordbruksfastighet och annan fastighet.</i>						
Jordbruksfastighet						
Annan fastighet:						
Hus och tomter i köpingar och dermed jemförliga orter:						
i området för Kungsörs blifvande köping						
i Heby municipalsamhälle						
i Norbergs						
Lägenheter i öfrigt, hvilkas hufvudsakliga värde utgöres af åbyggnaden						
Kyrkor och bönehus						
Andra offentliga byggnader						
Frälseräntor						
Summa annan fastighet (än jordbruksfastighet)		—	15,726,000	6,386,564		

II. Städerna.

16.	17.	18.	19.	20.	21.	22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31.											
						T a x e r i n g s v ä r d e (i k r o n o r).											
						J o r d a r					A n n a n f a s t i g h e t.					S u m m a (annan fastighet)	
						Tomter.		Land- rier, jord- lotter eller andra bruknings- delar.	Boningshus.		Hus och tomter		Kyrkor och bönehus		Andra offentliga byggnader		hvarför bevilning
Be- bygda.	Obe- bygda.	Ny- bygda 1896—1900.	Befint- liga 1900.	hvarför bevilning	hvarför bevilning	hvarför bevilning	hvarför bevilning		erlägges.	icke erlägges.	erlägges.	icke erlägges.					
Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	Antal.	erlägges.	icke erlägges.	erlägges.	icke erlägges.	erlägges.	icke erlägges.	erlägges.	icke erlägges.	erlägges.	icke erlägges.			
Vesterås	481	68	297	141	884	632,700	27,700	11,584,500	195,300	24,400	6,200	123,200	1,059,500	11,732,100	1,261,000		
Arboga	279	64	274	—	577	592,900	2,900	4,346,300	74,900	7,800	124,300	—	328,200	4,354,100	527,400		
Köping	212	76	512	20	477	434,300	—	4,571,500	5,600	7,500	187,100	60,000	308,100	4,639,000	500,800		
Sala	242	37	491	88	317	1,744,600	5,300	4,607,200	9,200	13,400	137,700	—	294,900	4,620,600	441,800		
Summa	1,214	245	1,574	249	2,255	3,404,500	35,900	25,109,500	285,000	53,100	455,300	183,200	1,990,700	25,345,800	2,731,000		
						3,440,400		25,394,500		508,400		2,173,900		28,076,800			

Tab. 4.

EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1900.

1. Fideikommissnehafvarens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. 8. M a n t a l.					9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrätt- ningar (fastigheter i städer).	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	F r ä l s e.		Summa.			jordbruks- fastighet.	å annan fastig- het (utom frälseränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
H. S. Tham	Ståholm	Munktorp. Odensvi.	—	2 10820	3	8 69791	—	—	272,300	—	800	308,100	
C. F. von Hermansson	Ferna	Gunnilbq. Hed. Skinskatteberg. Munktorp. Ramnäs. Vester-Våla. Vestanfors. Köpings stad.	—	4 70417 0 81250 1 68750 — 0 33333 — 2 97500 —	0 25000 — — — — — — —	3 03750 — 1 31250 1 — 0 75000 — —	—	6	673,300 41,000 113,800 62,300 21,700 38,500 131,600 1,700	133,200 — — — — — — 3,500	1,200 — — — — — — —		1,221,800
C. Ridderstolpe	Fiholm	Rytterne. Säby.	—	1 03333	3 87500	10 25000	—	—	309,800	—	16,400	378,900	
C. L. von Post	Vikhus	Rytterne.	—	—	5 25000	1	—	—	162,800	—	—	162,800	
C. D. von Schinkel	Tidö	› Vesterås—Barkarö.	—	—	4	1 75000	—	—	278,500	—	—	458,100	
F. V. Cronstedt	Fullerö	› Lundby.	—	—	—	11 66667	—	2	179,600	—	—		
G. E. Lewenhaupt	Gäddeholm	Irsta. Badelunda. Kärbo.	—	1 75000	2 25000	11 12500	—	—	190,400	—	—	280,100	
J. L. von Post	Hagbyholm	Irsta.	—	—	—	0 50000	—	—	89,700	—	—	450,100	
G. M. Hamilton	Hedensberg	Tillberga. Hubbo. Björksta. Tortuna. Sevalla. Tärna.	—	2	7	4 25000 1 62500 — 3 25000 1 —	—	2	315,800 15,900 104,400 80,500	14,000 — — —	— — — —		
A. Piper	Ängsö	Ängsö. Björksta. Sevalla. Kungsåra.	—	—	—	2 50000	—	3	253,000 53,400 59,200 42,600 64,000 2,500	— — 4,500 — — —	2,100 2,600 — — 8,500 —	492,400	
H. Falkenberg	Vesterås qvarnar	St Ilians ö. del.	—	—	7 75000	10 87500	—	37	375,800	—	—	580,300	
Claüs Gabr. Timm	Engelsberg	Vester-Våla. Karbenning. Nörberg. Fröshult.	—	1 25600 0 12500 0 06250 —	— — — —	3 12500 1 — —	—	1 1 —	62,700 23,100 109,700	1,000 8,000 —	— — —		
Axel Leonard Vallin	Åby	Öster-Våla.	—	—	—	—	—	27	75,000	—	—	75,000	
			—	1 25600	—	0 25000	—	—	114,500	17,000	—	182,000	
			—	0 12500	—	0 75000	—	1	44,700	—	—		
			—	0 06250	—	—	—	—	3,000	—	—	8,000	
			—	—	—	—	—	—	—	—	2,800		
			—	1	—	—	—	1	8,000	—	—	8,000	

Tab. 4.

Vestmanlands län.

39

Tab. 4. (Forts.) EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1900.

1. Fideikommissinnehafvarens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. 8. M a n t a l.					9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrätt- ningar (fastigheter i städer).	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)					
			Krono.	Skatte.	Fr ä l s e.		Summa.			å jord- bruks- fastighet.	å annan fastig- het (utom frälseränta).	å frälse- ränta.	Summa.		
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.									
Fru Alida Julia Liljebjörn	Tisby	Simtuna.	—	2	—	3	5 50000	1	—	84,900	—	—	98,200		
		Torstuna.	—	—	—	0 50000				—	—	13,300		—	—
Carl Cronhielm	Flostå	Altuna.	—	0 50000	2	2 50000	5 50000	—	1	88,600	2,100	—	100,600		
		Tärna.	—	—	—	—				1	—	1,500		—	—
		Vittinge.	—	—	—	0 50000				—	—	8,400		—	—
L.S.B. Benzeltiernav. Engeström	Refvelsta	Altuna.	—	3	2 50000	5 50000	17	2	—	192,700	—	—	356,400		
		Fröshult.	—	—	—	6				—	—	90,000		—	—
		Vesterås stad.	—	—	—	—				—	—	73,700		—	—
Carl Nauckhoff	Källsta (under Hackstafidei- kommiss i Uppsala län)	Österunda.	—	—	—	1	1	—	—	28,000	—	—	28,000		
		Summa	—	33 59753	46 37500	117 30833	197 28086	50	17	4,966,400	258,300	36,600	5,261,300		

Tab. 5.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1900.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. 8. M a n t a l.					9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i man- tal satt jord.	10. Antal verk och inrättning- ar (fa- stigheter i städer).	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)					
			Krono.	Skatte.	Fr ä l s e.		Summa.			å jord- bruks- fastighet.	å annan fastig- het (utom frälseränta).	å frälse- ränta.	Summa.		
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.									
Sörqvarns fabriks aktiebolag	Sör-Tunbo m. fl.	Kolbäck.	—	0 25000	—	—	0 71866	2	1	6,000	77,500	—	130,200		
		Svedvi.	—	0 46866	—	—				—	1	24,200		22,500	—
Ramnäs bruks aktiebolag	Ramnäs och Seglingsbergs bruk	Ramnäs.	—	2 83463	—	1 78263	9 95079	8	6	1,123,900	164,000	—	1,596,300		
		Sura.	—	0 59722	2	1 63215				4	1	230,400		7,000	—
		Kila.	—	0 47916	—	0 62500				—	—	71,000		—	—
Ramnäs aktiebolag och Larsbo-Norns aktiebolag	Ramnäs valsverk	Ramnäs.	—	—	—	—	—	1	—	100,000	—	100,000			
Surahammars bruks aktiebolag	Surahammar	Sura.	—	1 11111	3	7 49285	15 57696	15	5	610,400	435,200	—	1,216,700		
		Ramnäs.	—	0 32500	—	—				2	—	20,000		—	—
		Berg.	—	3 25000	—	—				2	—	133,300		—	—
		Kolbäck.	—	0 12500	—	—				1	—	5,800		—	—
		Skultuna.	—	0 09300	—	—				—	—	3,000		—	—
Karbenning.	—	0 18000	—	—	—	—	—	—	9,000	—	—				

Hallstahammars aktiebolag	Hallstahammar	Svedvi.	—	1·83333	—	—	5	5	103,900	220,000	—	
		Berg.	—	5·75000	—	—	—	1	183,800	2,000	—	
		Säby.	—	—	—	—	1	—	500	—	—	
		Kolbäck.	—	2·15453	—	—	1	2	69,000	58,200	—	637,400
Bultfabriksaktiebolaget	Bultfabriken	»	—	—	—	0·01634	—	1	400	20,000	—	
		Svedvi.	—	0·25797	—	—	—	1	6,800	255,000	—	282,200
Mölntorps aktiebolag	Mölntorp	Säby.	—	0·31250	—	2·12500	—	2	80,800	94,000	—	
		Kolbäck.	—	0·93750	—	—	—	2	19,500	50,000	—	
		Rytterne.	—	0·75000	—	—	—	1	19,900	—	—	264,200
Virso aktiebolag	Virso	Ramnäs.	—	—	—	3·40625	—	3	623,600	23,700	—	652,300
Aktiebolaget Dingtuna mejeri	Dingtuna mejeri	Dingtuna.	—	—	—	—	—	1	—	30,000	—	30,000
Strömsholms nya kanalbolag	Skansen	Kolbäck.	—	—	—	1	—	2	13,500	—	—	13,500
Norsa träförädlingsaktiebolag	Norsa	Munktorp.	—	0·85000	—	—	—	1	24,800	15,000	—	
		Säterbo.	—	0·24306	—	—	—	—	21,900	—	—	61,700
Hallstahammars arbetares handelsaktiebolag	Frössvi	Kolbäck.	—	0·00261	—	—	—	—	2,000	—	—	2,000
Trångfors kraftaktiebolag	Trångfors	Svedvi.	—	—	—	—	—	1	—	250,000	—	250,000
Riddarhytte aktiebolag	Riddarhyttan	Gunnilbo.	—	1·18750	—	0·25000	—	—	165,000	—	—	
		Hed.	—	1·04167	—	—	—	—	80,900	—	—	
		Skinskatteberg.	—	9·77292	—	—	—	1	597,800	261,000	—	
		Malma.	—	1·50000	—	—	—	1	87,400	124,500	—	
		Odensvi.	—	6·75000	—	1·37500	—	1	391,600	—	—	
		Vestra Skedvi.	—	0·25000	—	—	—	—	21,000	—	—	1,729,200
Uttersbergs bruks aktiebolag	Uttersberg	Hed.	—	0·02083	—	—	—	4	20,000	163,000	—	
		Skinskatteberg.	—	0·22222	—	0·22727	—	1	25,200	6,000	—	214,200
Karmansbo aktiebolag	Karmansbo	Gunnilbo.	—	1·27083	—	—	—	—	127,000	—	—	
		Hed.	—	2·36406	—	0·25000	—	1	250,100	27,000	—	
		Bro.	—	0·50000	—	—	—	—	33,000	—	—	
		Vestra Skedvi.	—	2·25000	—	—	—	1	235,000	60,000	—	
		Köpings stad.	—	—	—	—	—	1	1,200	332,600	—	1,065,900
Kolsvå jernverks aktiebolag	Kolsvå	Bro.	—	7·37500	—	1	—	1	370,500	320,000	—	
		Malma.	—	0·50000	—	—	—	6	30,700	247,000	—	
		Köpings stad.	—	—	—	—	—	1	—	500	—	968,700
Klosters aktiebolag	Skilån	Skinskatteberg.	—	—	—	—	—	1	—	3,000	—	3,000
Aronsbergs handelsaktiebolag	Aronsberg	»	—	—	—	—	—	1	—	2,500	—	2,500
Grindberga aktiebolag	Grindberga tändrörsfabrik	Arboga socken.	—	—	—	—	—	1	—	1,000	—	1,000
Hjelmare kanal- o. slussverksaktiebol.	Hellby m. fl.	Säterbo.	2·25000	3	—	—	5·25000	1	152,800	56,000	—	208,800
Kungsörs bleckkärlsfabriksaktiebolag	—	Kung Karl.	—	—	—	—	—	1	—	18,000	—	18,000
Medåkers mejeriaktiebolag	Byringe mejeri	Medåker.	—	—	—	—	—	1	600	10,000	—	10,600
Svanå bruks aktiebolag	Axholm m. fl.	Fläckebo.	—	0·50000	5	8	—	—	486,500	—	—	
	Almunda m. fl.	Haraker.	—	6·58300	2·75000	0·25000	—	4	503,000	105,000	—	
	Olsbenning	Karbenning.	—	0·25000	—	—	—	—	14,400	—	—	
	Nyhyttan m. fl.	Norberg.	—	6·71800	—	0·50000	30·55100	12	487,700	164,000	—	1,760,600
Skultuna handelsaktiebolag	Karlberg och Qvarnbacka	Skultuna.	—	—	—	—	—	2	—	10,600	—	10,600
Skultuna aktiebolag	Berga m. fl.	»	—	15·58300	1	4·25000	—	1	760,300	523,000	—	
	Slagårda	Lillhäråd.	—	2	—	—	22·83300	—	194,000	—	—	1,477,300

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1900.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättnin- gar (fa- stigheter i städer).	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	Fr ä l s e.					Summa.	å jord- bruks- fastighet.	å annan fastig- het (utom frälseränta).	å frälse- ränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.								
Högfors och Persbo aktiebolag . . .	Högfors m. fl.	Karbenning.	—	2 260 000	0 500 000	2 750 000	—	4	310,800	80,000	—	784,000		
	Lifsdal m. fl.	Norberg.	—	2 777 700	—	—	1	2	122,500	15,000	—			
	Hallstensboda	Vester-Fernebo.	—	4 470 000	—	3 500 000	—	—	255,200	—	500			
Aktiebolaget Morberget	Kallmora	Norberg.	—	0 135 500	—	—	—	6	8,500	46,000	—	54,500		
Kolningbergs grufveaktiebolag . . .	Norbergsby m. m.	»	—	0 144 400	—	—	—	4	8,600	55,000	—	63,600		
Norbergs—Risbergs grufveaktiebolag	»	»	—	0 015 500	—	—	—	9	1,000	30,000	—	31,000		
Aktiebolaget Norbergs mekaniska verkstad	»	»	—	0 009 900	—	—	—	1	700	28,000	—	28,700		
Bergslagens bryggeriaktiebolag . . .	Davidssbo bryggeri	»	—	—	—	—	—	1	—	30,000	—	30,000		
Granrotsgrufve aktiebolag	Näshagen m. m.	»	—	—	—	—	—	5	—	17,300	—	17,300		
Gröndals grufveaktiebolag	—	»	—	—	—	—	—	4	—	17,000	—	17,000		
Storgrufve aktiebolag	Klackberg	»	—	—	—	—	—	3	—	12,000	—	12,000		
Tremännings grufveaktiebolag	Tremänning	»	—	—	—	—	—	1	—	9,500	—	9,500		
Norbergs vestra grufveaktiebolag . . .	Östanmossa m. fl.	»	—	0 016 000	—	—	—	3	800	6,700	—	7,500		
Norbergs jernhandels aktiebolag . . .	Norbergsby	»	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	5,000		
Fagersta bruks aktiebolag	Fagersta m. fl.	Vestanfors.	—	6 854 400	—	0 500 000	—	28	458,800	2,125,400	—	3,164,100		
	Bodarne m. fl.	Vester-Våla.	—	0 326 000	—	—	—	—	33,400	—	—			
	Fliken m. fl.	Norberg.	—	6 651 100	—	—	—	4	493,600	52,900	—			
Engelsbergs oljefabriks aktiebolag . .	Engelsbergs oljefabrik	Vester-Våla.	—	—	—	—	—	1	—	56,000	—	56,000		
» mejeriaktiebolag	» mejeri	»	—	—	—	—	—	1	—	2,000	—	2,000		
» bryggeriaktiebolag	» bryggeri	»	—	—	—	—	—	1	—	6,500	—	6,500		
Aktiebolaget Engelsbergs fiskodlings- anstalt	» fiskodling	»	—	—	—	—	—	1	—	3,000	—	3,000		
Stora Kopparbergs bergslags aktie- bolag	Klockarbo m. m.	Vester-Fernebo.	—	0 625 000	—	—	—	1	33,700	5,000	—	94,700		
	Östa	Nora.	—	0 250 000	—	—	—	1	11,200	—	—			
	Läckenbo	Möklinta.	—	0 309 52	—	—	—	—	15,000	—	—			
	Ekedal Norr o. Sör	Enåker.	—	0 555 55	—	—	—	—	29,800	—	—			
Ljusne—Voxna aktiebolag	Bäckgrufvan	Vestanfors.	—	—	—	—	—	1	—	2,000	—	2,000		
Stortägts grufveaktiebolag	Semla	»	—	—	—	—	—	1	—	47,300	—	47,300		
Allmänna bryggeriaktiebolaget	Aspenning	»	—	—	—	—	—	1	—	9,000	—	9,000		
Svenska grafitaktiebolaget	»	»	—	—	—	—	—	1	—	43,400	—	43,400		
Gysinge aktiebolag	Ö. Bennbäck	Möklinta.	—	2 333 33	—	—	—	—	246,600	—	—	808,400		
	Aspnäs m. m.	Öster-Våla.	—	1 416 66	2	6 500 000	—	4	351,400	8,000	—			
	Baggbo m. m.	Nora.	—	3 468 43	—	2 625 000	—	6	192,400	10,000	—			
Söderfors bruks aktiebolag	Baggbo m. m.	»	—	—	—	3 250 000	—	3	95,500	—	—	181,000		
	Horskog m. m.	Öster-Våla.	—	0 375 000	—	—	—	47	59,900	—	—			
	Lilla Hallarbo m. m.	Möklinta.	—	0 619 79	—	—	—	—	25,600	—	—			

Kopparberg-Avesta aktiebolag . . .	Springgrufvan	Sala socken.	—	—	—	—	—	1	—	15,000	—	15,000	
Korsnäs sågverks aktiebolag	Granberga m. m.	Huddunge.	—	1 12500	—	—	1 12500	—	1	43,200	1,600	44,800	
Aktiebolaget Vesterås landbruksmaskiner	Morgongåfva	Vittinge.	—	—	—	—	—	1	—	175,000	—	175,000	
C. M. Vibergs aktiebolag	Österby	Kumla.	—	—	—	—	—	1	—	45,000	—	45,000	
P. Vahlmans snickerifabriks aktiebolag i Gefle	Åsbo Norr och Sör	Nora.	—	0 75000	—	—	0 75000	—	—	22,700	—	22,700	
Moheda aktiebolag i Tierp	Ginka m. m.	Öster-Våla.	—	0 97196	—	—	0 97196	1	—	16,600	—	16,600	
Vesterås pantaktiebank	Vestra qv. 66 o. 67	Vesterås stad.	—	—	—	—	—	—	1	—	36,500	36,500	
Tobaksfabriksaktiebolaget A. T. Sundin & Co	» 147	»	—	—	—	—	—	—	1	—	77,500	77,500	
Byggnadsaktiebolaget Vestmannia	Södra qv. 108	»	—	—	—	—	—	—	1	—	264,400	264,400	
Metallaktiebolaget Mälaren	» 113, 114	»	—	—	—	—	—	—	1	—	27,800	27,800	
Stockholm—Vesterås—Bergslagens nya jernvägsaktiebolag	» 140	»	—	—	—	—	—	—	1	—	16,000	16,000	
Vesterås gaslysningsaktiebolag	» 144	»	—	—	—	—	—	—	1	—	38,500	38,500	
» varmbadhus aktiebolag	Nya stadsplan 7	»	—	—	—	—	—	—	1	—	25,000	25,000	
Allmänna svenska elektriska aktiebolaget	Numa I m. fl.	»	—	—	—	—	—	12	7	25,300	1,112,000	1,137,300	
Vesterås nya drittelfabriks aktiebolag	Nore I	»	—	—	—	—	—	—	1	—	43,000	43,000	
Svenska ammunitionsfabriksaktiebolaget	» IV o. V	»	—	—	—	—	—	—	1	—	43,000	43,000	
Vesterås masugns aktiebolag	Karlsberg	»	—	—	—	—	—	—	1	—	31,800	31,800	
» bryggeriaktiebolag	Bryggeriet	»	—	—	—	—	—	4	2	1,500	113,600	115,100	
» nya bryggeriaktiebolag	Nya bryggeriet	»	—	—	—	—	—	—	1	—	221,500	221,500	
Nordiska metallaktiebolaget	Emaus	»	—	—	—	—	—	10	1	59,200	1,050,000	1,109,200	
Vesterås ullspinneri- och ångfärgeriaktiebolag	Aroslund	»	—	—	—	—	—	—	1	—	20,000	20,000	
Aktiebolaget Arboga mekaniska verkstad	Arboga gjuteri m. m.	Arboga stad.	—	—	—	—	—	9	10	24,400	388,200	—	
Arboga elektriska belysningsaktiebolag	Arboga kraftstation	Arboga socken.	—	0 25000	—	1	1 25000	—	2	47,000	48,000	507,600	
Byggnadsaktiebolaget Örnen	Gården nr 63 i Vestra qv. Norr	Arboga stad.	—	—	—	—	—	—	—	—	4,200	4,200	
Arboga bryggeriaktiebolag	Andelar i skiftena nr V, VI o. VII i Vestra ladubacksgärdet	»	—	—	—	—	—	—	1	—	156,200	156,200	
Köpings bryggeriaktiebolag	Köpings bryggeri m. m.	»	—	—	—	—	—	1	1	1,000	109,000	110,000	
Köpings mekaniska verkstads aktiebolag	Köpings mekaniska verkstad m. m.	Köpings stad.	—	—	—	—	—	1	1	1,600	89,800	91,400	
Köping—Uttersbergs jernvägsaktiebolag	Gamla jernväshotellet m. m.	»	—	—	—	—	—	—	1	—	8,900	454,800	463,700
Köpings tekniska fabriks aktiebolag	Träoljefabriken	»	—	—	—	—	—	—	1	—	11,100	11,100	
Aktiebolaget nya bryggeriet	Nya bryggeriet	Sala stad.	—	—	—	—	—	—	1	—	7,200	7,200	
Sala ullspinneri- och ångfärgeriaktiebolag	Ullspinneriet	»	—	—	—	—	—	1	1	3,200	70,600	73,800	
Sala ångbryggeriaktiebolag	Ångbryggeriet	»	—	—	—	—	—	1	1	2,500	40,000	42,500	
		»	—	—	—	—	—	1	1	3,600	252,000	255,600	

Tab. 5. (Forts.) EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1900.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. M a n t a l.					8. Summa.	9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	11. Taxeringsvärdet (i kronor)			
			4. Krono.	5. Skatte.	6. F r ä l s e.		7. Summa.				11. å jordbruksfastighet.	12. å annan fastighet (utom frälseränta).	13. å frälseränta.	14. Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.								
Aktiebolaget Salberget	Sala grufva	Sala stad.	—	—	—	—	—	2	1	34,400	352,500	—	386,900	
Sala ångsågs och mekaniska snickerifabriks aktiebolag, Åkerman & Broberg	Snickerifabriken	»	—	—	—	—	—	1	1	20,000	56,100	—	76,100	
Sala maskinfabriks aktiebolag	Maskinfabriken	»	—	—	—	—	—	1	1	3,000	40,000	—	43,000	
» tegelbruksaktiebolag	Tegelbruket	»	—	—	—	—	—	1	1	16,500	64,000	—	80,500	
Silfverextraktionsaktiebolaget	Hyttan	»	—	—	—	—	—	—	1	—	29,700	—	29,700	
Sala—Gysinge—Gesle jernvägsaktiebolag	Jernvägsqv. 239—240	»	—	—	—	—	—	—	1	—	19,000	—	19,000	
Sala byggnadsaktiebolag	» 273, 274, 278	»	—	—	—	—	—	—	1	—	21,700	—	21,700	
		Summa	225000	12915155	1625000	5430749	20195904	164	245	11,537,700	12,552,100	500	24,090,300	

Tab. 6.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAKTERS UNDERSÅTAR, I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1900.

(Sådana funnos då ej inom länet.)

Tab. 7.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER, SJUKKASSOR OCH DERMED JEMFÖRLIGA INRÄTTNINGAR I VESTMANLANDS LÄN ÅR 1900.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde.)	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. till nedanstående antal personer.	6. af nedanstående hela belopp. Kronor.	7. Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade vid årets slut. Kronor.	8. Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärkingar.
A. Å lundsbygden.									
a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. <i>pauvres honteux</i> och dylikt.									
Cronstedtska donationsfonden n:r 2.	Understöd åt 4 i behof varande personer.	Grefve W. A. Cronstedt och hans grefvinna.	1873 4/7	4	50	1,000	—	Kommunalnämnden i Vesterås-Barkarö.	
Anders Frenells fond.	D:o åt 2 fattiga personer eller 2 oäkta födda, föräldralösa barn.	Anders Frenell, pedagog.	1840 30/6	2	60	1,000	—	D:o i Dingtuna.	
Anna Danielssons d:o.	D:o åt 2 fattiga personer i Dingtuna.	Anna Andersson, nämndemansenska.	1841 29/10	2	30	500	—	D:o D:o.	

Engstedtska donationsfonden.	Understöd åt behöfvande icke fattighjon.	J. Engstedt, rusthållarenka.	1849 ²⁷ / ₁	8	33	600	—	Kommunalnämnden i Badelunda.
Fredrik Holmins och Louise von Heijnes julgåfvefond. Gyllenstiernska fonden.	Utdelning af julgåfvor till 3 behöfvande personer.	Fredrik Holmin, hofauditör.	1872 ¹⁸ / ₁₂	3	38	750	—	Do i Irsta.
Fredrik Holmins och Louise von Heijnes julgåfvefond. Johanssonska fonden.	Understöd åt fattige under Frösåker.	Friherrinnan Antoinette Gyllenstierna.	1839 ¹² / ₁₁	5	50	1,000	—	Pastor i Kärrbo.
Drufveska d:o.	D:o d:o.	Fredrik Holmin, hofauditör, och hans fru.	1872 ¹⁸ / ₁₂	3	38	750	—	Kommunalnämnden i d:o.
Vegnerska d:o.	D:o åt d:o under Nyby.	Lars Johansson, nämndeman.	1869 ²² / ₁₂	—	—	844	844	D:o d:o. ¹⁾
Lagrelli donationsfond.	D:o åt fattige.	P. Drufva, landshöfding.	1757 ⁴ / ₇	3	9	105	—	Pastor och kyrkovårdarne i i Tillberga.
Hedengrenska fonden.	D:o åt fattiga soldatenkor.	Daniel Vegner, fältväbel.	1807	2	3	52	—	Förvaltaren af sockenmagasinet i Kolbäck.
Liljenstolpeska d:o.	Räntan fördelas bland 10 behöfvande personer, tillhörande Kolbäcks enskilda fattigrote.	A. Lagrelius, mjölnare.	1883 ³⁰ / ₆	10	500	10,000	—	Kommunalnämnden i Kolbäck.
Iveriska d:o.	Understöd åt fattige inom Borgåsunds fattigrote.	S. Hedengren, faktor.	1829	2	3	50	—	Föreståndaren för Borgåsunds fattigrote.
C. Gustafssons fond.	D:o åt fattige.	G. Liljenstolpe, öfverste.	1850 ¹ / ₅	—	15	300	—	Kommunalnämnden i Kolbäck. ²⁾
Reuterholmska fattiginrättningen.	D:o åt en behöfvande vid Sörstafors.	D. Iverus, kronofogde.	1857 ²¹ / ₁₀	1	8	150	—	D:o d:o.
Norderlingska fonden.	Bidrag till Kolbäcks fattigkassa.	C. Gustafsson, hemmansägare.	1871	—	75	1,500	—	D:o d:o. ²⁾
Gyllenbaalska d:o.	Understöd åt 2 medellösa personer.	Friherrinnan Dygdig Maria Reuterholm.	1803 ²⁸ / ₈	2	50	1,890	900	D:o i Rytterne.
Oxenstiernska d:o.	D:o åt 1 behöfvande person.	Lovisa Norderling, enkefru.	1852—53	1	5	100	—	D:o d:o.
von Stegenhagenska d:o.	D:o d:o.	C. F. Gyllenhaal, friherre.	1854 ¹ / ₈	1	30	600	—	D:o d:o.
von Ungeska d:o.	D:o åt 12 fattiga enkor eller jungfrur.	Grefvinnan E. De la Gardie, f. Oxenstierna.	1721 ²⁰ / ₇	12	320	3)	—	Innehafvaren af Vikhus fideikommiss.
Elfcrona stiftelsen.	D:o till fattiga under Mølntorps gård.	F. von Stegenhagen, landshöfding.	1816 ³⁰ / ₅	1	8	150	—	Pastor i Köping.
Okänd gifvares fond.	D:o åt fattige, företrädesvis under Mølntorp.	Helena von Unge.	Okändt.	2	20	500	—	Kommunalnämnden i Säby.
Skultuna bruks donation.	D:o åt fattige i Säby socken.	J. Elfcrona, öfverste.	1749 ⁹ / ₁₁	—	50	1,186	—	Kyrkorådet i d:o.
von Wolkerska fonden.	D:o åt de mest behöfvande fattige.	Okändt.	1791 ¹ / ₅	1	2	33	—	Kommunalnämnden i Lillhärad.
Friherrinnan Jeannette Tersmedens donationsfond.	D:o åt fattige.	Skultuna bruk.	1815 ³⁰ / ₁₁	1	7	4)	—	D:o d:o. ⁴⁾
Dandenellska enkepensionsfonden.	D:o åt 2 behöfvande enkor, en vid Ramnäs och en vid Virsbo bruk.	Anna Margareta von Wolker, friherrinna.	1763 ¹ / ₄	2	25	500	—	D:o i Ramnäs.
Lars Danielssons donation.	D:o åt 10 fattiga enkor vid Ramnäs bruk.	F. W. Tersmeden, friherre.	1872 ²² / ₁₁	10	100	2,000	—	Ramnäs bruks aktiebolag.
Wallinska fonden.	D:o åt 2 d:o d:o.	S. Daudenell, bruksinspektör.	1846 ¹⁴ / ₉	2	25	500	—	D:o d:o.
Lars Hanssons donation.	Till förmån för fattigkassan.	L. Danielsson, kyrkovård.	1844	—	19	375	—	Fattigvårdstyrelsen i Svedvi.
Littmarkska donationen.	D:o d:o.	E. Wallin, handlande.	1846	—	38	750	—	D:o d:o.
Hedda Sofia Janssons donation.	Understöd åt 3 fattiga medlemmar af Svedvi församling.	Lars Hansson, rusthållare.	1848	—	13	250	—	D:o d:o.
Johan Gustafssons, C. J. Johanssons och hans hustrus donationsfond.	D:o åt fattige i d:o, som ej åtnjuta fattigvård.	P. R. Littmark, komminister.	1870 ⁹ / ₂	3	25	500	—	Kyrkorådet i d:o.
Johanna Gustafssons fond.	Utdelning åt Tortuna sockens fattighjon.	H. Janssons i Vallby enka.	1865 ²⁸ / ₃	5	100	2,000	—	D:o d:o.
Malminka fonden.	Understöd åt 5 äldre fattighjon.	J. Gustafsson, hemmansägare.	1868	9	15	300	—	Kommunalnämnden i Tortuna.
P. O. Johanssons testamentsfond.	Fattiga personers understöd.	Johanna Gustafsson, enka.	1880 ²² / ₄	5	25	605	—	D:o d:o.
Groenska donationen.	Understöd åt 3 behöfvande personer.	G. Malmin, prost.	1816 ²⁸ / ₈	4	15	300	—	D:o i Sevalla.
Brukspatron A. Zethelii fond.	Underhåll åt fattige vid Lisjö.	P. O. Johansson, hemmansägare.	1887 ⁵ / ₁₂	3	15	300	—	D:o d:o.
Källbergska fonden.	Understöd åt fattige vid Surahammars bruk.	A. H. Groen, bergsråd.	1839 ²⁸ / ₅	—	213	3,550	—	Kyrko- och skolrådet i Sura.
Enkefru Törnbloms donationsfond.	D:o åt fattige till jul.	A. Zethelius, brukspatron.	1859 ¹⁹ / ₁₂	—	250	5,000	—	Surahammars bruksegare.
Vägmästaren Gustafssons fond.	D:o åt 10 behöfvande, ej fattighjon.	—	—	6	3	50	—	Kommunalnämnden i Badelunda.
Vilhelminafonden.	D:o åt fattige inom Borgåsunds fattigrote.	Kristina Törnblom, enka.	1890 ²¹ / ₁	10	200	4,000	—	D:o d:o.
Jan Gustafssons, C. J. Johanssons och hans hustrus donationsfond.	D:o till fattige under Springsta gård.	C. A. Gustafsson, vägmästare.	1892 ¹⁷ / ₄	3	50	1,000	—	D:o i Kolbäck.
Törngrenska fonden.	D:o åt fattige i Tortuna socken.	A. E. Lubr, godsegare.	1869 ²² / ₁	3	60	2,605	—	Innehafvaren af Springsta gård.
Barklindska donationsfonden.	D:o åt 4 fattighjon.	Jan Gustafsson, C. J. Johansson och h. h.	1900 ²¹ / ₇	9	15	300	—	Kommunalnämnden i Tortuna.
	D:o åt 2 behöfvande personer.	Fredrika Törngren, fru.	1860 ²¹ / ₂	4	100	2,000	—	D:o i Kolbäck.
		Ulrika Gustafva Barklind, enkefru.	1891 ¹⁰ / ₅	2	50	1,000	—	D:o i Vesterås-Barkarö.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.		7.	8.	9.	10.
				Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900				
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
Godeniska fonden.	Understöd åt fattige i Björskogs socken.	J. E. Godenius, prost.	1850 ²⁴ / ₆	—	76	1,500	—	Kommunalnämnden i Björskog.	2)
Svinhufvuds donationsfond.	D:o d:o	Eva Svinhufvud.	1834 ²³ / ₉	—	38	750	—	D:o d:o	2)
Per Perssons gåfvomedel.	D:o åt fattige inom Nordvägs och Körtinge rotar.	Per Persson, hemmansegare.	1868 ²⁶ / ₃	10	58	1,150	—	D:o i Himmeta.	
Malmströmska donationen.	D:o åt de fattige i Himmeta.	C. G. Malmström, komminister.	1882 ¹⁰ / ₉	32	96	1,910	—	D:o d:o.	
Kr. Kat. Nilsdotter's minne.	D:o d:o.	Kr. Kat. Nilsdotter, hemmansegaredotter.	1873 ⁴ / ₁₂	32	5	100	—	D:o d:o.	
Hisingiska fonden.	D:o åt 2 fattiga enkör i Kungs-Barkarö.	Per Hising, hemmansegare.	1859 ³ / ₇	2	25	500	—	Pastor och kommunalnämnden i Kungs-Barkarö.	
W. Stahres donationsfond.	D:o åt de fattige i Kungs-Barkarö äfvensom till beklädning af fattiga barn derstädes.	W. Stahre, godsegare.	1890 ⁹ / ₄	39	216	10,000	—	Kommunalnämnden i d:o.	
Strö understödsfond.	D:o åt fattige under Strö egendom.	C. A. Reutererona, f. d. löjtnant.	1892 ²¹ / ₆	5	50	1,000	—	D:o i Köping.	
M. Barkéns testamentsfond.	D:o åt 1 eller 2 behöfvande i Malma.	M. Barkén, kyrkoherde.	1866 ³ / ₂	2	9	200	—	D:o i Malma.	
Qvarnströmska fonden.	D:o åt fattige i Medåker.	Kristina Qvarnström, byggmästareenka.	1801 ⁷ / ₁	5	34	672	—	D:o i Medåker.	
Per Anderssonska gåfvomedlen.	D:o d:o.	Per Andersson, nämndeman.	1861 ⁵ / ₅	2	25	500	—	D:o d:o.	
Liljeströmska donationen.	D:o åt fattige i Säterbo.	J. N. D. Liljeström, kapten.	Okändt.	—	135	2,250	—	D:o i Säterbo.	
Ferna smeders fattigkassa.	D:o åt gamla smedsenkör vid Ferna.	J. Ramsell, bruksegare.	1797	—	75	3)	—	Bergmästareembetet.	5)
Lindqvistska donationsfonden.	D:o till äldre behöfvande tjänare vid Ferna.	Lars Lindqvist, betjent.	1822 ⁷ / ₅	1	15	300	—	Kommunalnämnden i Gunnilbo.	
Ramsellska testamentet.	Till Gunnilbo sockens »fattigstuguhjon».	J. Ramsell, bruksegare.	1789 ²⁰ / ₁₂	—	42	6)	—	D:o d:o.	6)
Wahlqvistska donationsfonden.	Att understödja efterlevande släktningar.	J. Wahlqvist, kyrkoherde.	1870	1	20	400	—	D:o i Hed.	
Malmgrenska d:o.	Understöd åt fattiga tjänare.	E. V. Malmgren, prost.	1885 ¹⁷ / ₁₀	1	15	300	—	Kyrko- och skolråd i d:o.	
Mademoiselle Gustafva Nermans donation.	Till Skinskattebergs sockens fattige.	Gustafva Nerman, lärarinna.	Okändt.	—	15	300	—	Kommunalnämnden i Skinskatteberg.	2)
Magasinsfonden.	D:o d:o.	—	—	—	220	4,400	—	D:o d:o.	7)
Fattigkassan.	D:o d:o.	—	—	—	318	6,350	—	D:o d:o.	8)
Ingeniör Ahlströmers underhållsfond.	Understöd åt arbetare vid Riddarhyttan.	J. Ahlströmer, grufvingeniör.	1882 ¹⁰ / ₆	32	501	2,500	—	Riddarhytte bruk.	
Strömbergerska donationsfonden.	D:o åt de fattige i Björskog.	C. Th. Strömberger, kapten.	1871 ¹¹ / ₉	—	104	2,000	—	Kommunalnämnden i Björskog.	2)
Josefina Schultzbergs fond.	D:o åt en fattig tjänarinna.	C. Sörman, prost.	1879 ²⁷ / ₁₀	1	10	300	—	Kyrkorådet i Gunnilbo.	
Malménska fonden.	D:o åt en behöfvande i Fläckebo.	P. A. Malmén, kyrkoherde.	1750 ²⁹ / ₁₁	1	12	240	—	Kommunalnämnden i Fläckebo.	
Posseska donationsfonden.	D:o åt fattige inom Harakers, Fläckebo, Norbergs, Badelunda och Irsta socknar.	Grefvinnan Maria Hedvig Posse, född Posse.	1819 ¹⁶ / ₁₂	8	400	10,100	—	Disponenten å Svanå och pastor i Haraker.	
Forsströmska donationen.	Att understödja Harakers sockens fattige, med företräde för dem under Kättsta och Hummelsta egendommar.	J. E. Forsström, egendomsägare.	1860 ²⁹ / ₇	8	75	1,500	—	Pastor i Haraker och egarne af Kättsta och Hummelsta.	
Prosten Per Gezelii donationsfond.	Räntan utdelas årligen före jul till fattige i Haraker.	Per Gezelius, prost.	1868 ²⁹ / ₁₂	4	15	300	—	Fattigvårdsstyrelsen i Haraker.	
Brukspatron Anders Hebbes d:o.	Understöd åt fattige i Vester-Fernebo.	Anders Hebbe, brukspatron.	1824 ¹⁴ / ₁	16	75	1,500	—	Pastor och kyrkoråd i Vester-Fernebo.	
D:o d:o.	D:o åt fattiga arbetare och enkör.	Densamme.	1824 ¹⁴ / ₁	22	1,227	15,000	—	Kommunalnämnden i Norberg.	
Hebbeska donationen.	D:o åt fattige vid Engelsbergs bruk.	D:o.	1824 ¹⁴ / ₁	8	75	1,500	—	Kyrkorådet i Vester-Våla.	
Greta Ömans donationsfond.	D:o åt fattige i Vester-Fernebo.	Greta Öman, enka.	1850 ¹⁵ / ₃	25	150	3,000	—	Pastor och kyrkoråd i Vester-Fernebo.	
Mallminska donationsfonden.	D:o d:o.	G. S. Mallmin, prost.	1824 ⁶ / ₅	10	85	1,230	—	Kommunalnämnden i d:o.	
Mindre Hebbeska d:o.	D:o åt fattige i Norberg.	A. Hebbe, brukspatron.	1824 ¹⁴ / ₁	43	88	1,500	—	Kyrkorådet i Norberg.	
D:o d:o.	D:o åt fattige i Karbenning.	Densamme.	1821 ²⁸ / ₄	17	74	1,500	—	D:o i Karbenning.	
Kristina Mattsdotter's donation.	D:o d:o.	Kristina Mattsdotter, bergsmansenka.	1880 ² / ₁₀	19	100	2,000	—	Kommunalnämnden i d:o.	
Per Erik Norströms i Fliken testamentsfond.	D:o åt fattige, som äro kända för ett anständigt och godt uppförande.	Per Erik Norström, bergsman.	1884 ²⁴ / ₁	1	15	520	—	D:o i Norberg.	
Söderhjelmiska fonden.	D:o åt fattiga enkör vid Engelsbergs bruk.	L. N. Söderhjelm, öfverstelöjtnant.	1757 ¹⁷ / ₁₀	4	32	9)	—	9)	9)

Vestanföra församlingens fattiges fond. Beata Skårdins donation.	Utdelning vid juletid af räntan till 20 fattige. Räntan utdelas till fattige i Skultuna socken.	Petter Perssons i Meling enka. Beata Skårdin, bondedotter.	1885 ²² / ₁₂ 1870 ¹ / ₁₀	20 —	100 24	2,000 656	— —	Fattigvårdsstyrelsen i Vestanföra. Kommunalnämnden i Skultuna.	2)
Leijonflychtska fonden.	Räntan utdelas till en behöfvande under Brottberga.	Nils Leijonflycht, godsegare.	1839 ²⁰ / ₁₂	1	7	172	—	Pastor och kyrkoråd i Skerike samt egaren af Brottberga.	
C. T. Almergs fond.	Understöd åt 2 fruntimmer.	Laura Almerg, fröken.	1881 ¹² / ₆	1	20	2,588	—	Kommunalnämnden i Norberg.	
Anders Janssons donationsfond.	Räntan användes till bekostande af läkarevård och medicin åt fattige i Karbenning.	Anders Jansson, nämndeman.	1899 ²⁸ / ₆	—	100	2,000	—	D:o i Karbenning.	
Adlerwaldska fonden n:r 2. Romfartuna sockens magasinssond.	Understöd åt Skultuna sockens fattige. Att i missväxtår tillhandahålla socknens hemmansegare nödigt utsäde och äfven brödsäd. Räntan af fonden användes numera för fattigvården.	C. Adlerwald, bergsråd. Okänt.	1749 —	— —	— 400	103 10,000	— —	Kyrkorådet i Skultuna. Kommunalnämnden i Romfartuna.	
Tigerhjelmiska fattigvårdsfond. Thyressonska fonden. Schönbergiska d:o.	Understöd till fattighjon i Oster-Våla. D:o d:o. D:o åt fattige under Aspås säteri i d:o.	S. G. Tigerhjelm, hofjägmästare. O. Thyresson, kyrkoherde. A. Schönberg, hofjägmästare, m. fl.	1780 ³⁰ / ₁ 1808 ²⁴ / ₂ 1859 ³ / ₅	22 4 10	54 16 36	1,070 320 720	— — —	På kommunalstämma vald förvaltare. D:o d:o. D:o d:o.	
Klosterättlingens stiftelse.	D:o åt behöfvande personer inom Öster-Våla socken, som ej åtnjuta fattigunderstöd.	Per Ersson, f. d. hemmansegare.	1896 ¹ / ₆	2	45	1,000	—	Kommunalnämnden i Öster-Våla.	
Tuneliuska fonden. Olssonska d:o i Kila socken.	D:o åt fattige i Sala socken. D:o åt fattige, då kapitalet stigit till 2,300 kronor.	L. Tunelius, prost. Johan Olsson, hemmansegare.	1843 ¹⁰ / ₈ 1856 ¹⁹ / ₆	10 —	25 —	500 1,030	— —	D:o i Sala. Pastor och kyrkovårdarne i Kila.	
Hofbergiska fonden.	D:o åt fattige i Kumla.	C. E. Hofberg, hemmansegare.	1888 ⁴ / ₁₁	25	39	1,100	—	Kommunalnämnden i Kumla.	
Ljungblomska d:o.	D:o åt 2 fattige i Simtuna.	J. Ljungblom och hans hustru.	1859 ²³ / ₁₂	1	75	1,500	—	Pastor och kyrkorådet i Kumla.	
Laura Mellanders donationsfond. Creutzka donationsfonden.	D:o åt fattige i d:o. D:o åt fattige i Altuna.	Laura Mellander, enka. Friherre Lorentz Creutz.	1885 ²⁰ / ₈ 1678 ²⁴ / ₈	— —	— —	1,661 2,640	— —	Kommunalnämnden i Simtuna. Pastor och kyrkovårdar i Altuna.	10)
Magasinsfonden.	D:o åt fattige i Huddunge.	Olof Johansson, hemmansegare.	1797 ¹⁵ / ₁	—	60	1,203	—	Fattigvårdsstyrelsen i Huddunge.	
<i>b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.</i>									
Cronstedtska donationsfonden n:r 1.	Dels insättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalten för barn, födda vid Fullerö, Almö och Holm, dels premier åt skolbarn.	Grefve W. A. Cronstedt och hans grefvinna.	1873 ⁶ / ₄	43	50	1,000	—	Kommunalnämnden i Vesterås-Barkarö.	
Ada Maria Karolina Petterssons skolkassefond.	Premier åt fattiga skolbarn.	J. Pettersson, rusthållare.	1874 ¹⁵ / ₁	—	—	62	—	Skolrådet i Dingtuna.	11)
Jungfru Johanna Redins fond. Adlerwaldska fonden.	Utdelning åt fattiga skolbarn. Barnundervisningens befrämjande.	Johanna Redin, hushållerska. C. J. Adlerwald, brukspatron.	1868 ²⁰ / ₁₂ 1828 ³⁰ / ₇	10 —	49 38	1,000 750	— —	D:o i Lundby. D:o i Lillhärad.	
Fattiga skolbarnsunderhållsfond. Irata folkskolas premiekassa.	Beredande af sund föda åt skolbarnen under läseterminen. Belöningar åt flitiga skolbarn.	Norberg, doktor, C. F. Cronstedt m. fl. C. R. von Post, kaptän.	1833 ³ / ₁₂ 1844 ²¹ / ₁₂	34 3	97 7	2,300 200	— —	Domkapitlet i Vesterås och skolrådet i Irsta. Skolrådet i Irsta.	
Per Gezelii stipendiifond. Norbergiska donationsfonden. Axelssonska fonden. Reuterstams fond. Lundbergiska fonden.	Beklädnad af fattiga skolbarn. Barnundervisningens befrämjande. Understöd åt fattiga skolbarn. D:o d:o. Uppfostringshjelp åt fattiga barn.	P. Gezelius, prost. S. Norberg, öfverdirektör. E. Axelsson, prost. A. Reuterstam, stallmästare. J. V. Lundberg och hans hustru.	1868 ²⁹ / ₁₂ 1820 ²⁰ / ₇ 1774 1790 1828 ⁹ / ₁	3 — 11 60 5	20 — 70 20 75	500 22,696 1,400 400 1,500	— 5,500 — — —	D:o d:o. D:o i Hubbo. Kyrkorådet i Kolbäck. D:o d:o. Fattigvårdsstyrelsen i d:o.	12)
Ljungdalska d:o. Folkskolebarnkassans fond. Iveri—Hurtigs d:o.	Understöd åt fattiga skolbarn. D:o d:o. Premier åt fattiga skolbarn.	B. Ljungdahl, ingenjör. C. F. Häggman, prost. Christina Andersdotter Hurtig, J. F. och J. D. Iverus.	1856 ²⁹ / ₈ 1847 1836 ²⁰ / ₅	1 — 1	8 44 9	150 703 174	— — —	Kommunalnämnden i d:o. Skolrådet i d:o. D:o i Munktorp.	
1886 års gåfvofond. Munktorps församlingsskolmagasinsfond. Wiksells donation. Mauzelii fond. Fonden till brukspatron Fabian Tersmedens minne. Groenska donationen. D:o d:o. von Rosensteinska d:o. P. R. Tersmedens donation.	Folkundervisningens befrämjande. Understöd åt fattiga skolbarn. Förbättring af ordinarie skolmästarens inkomster. Fattiga barns undervisning. Uppmuntran åt skolbarn vid Seglingsbergs folkskola. Till upprätthållande af skola i Lisjö. Understöd och premier åt skolbarn. D:o d:o. Beredande af undervisningsanstalt för barn inom Sura socken.	Kyrkostämman i Munktorp. Munktorps socken m. fl. J. Wiksell, prost. J. Mauzelius, rektor. C. G. Rogberg, bruksförvaltare. A. H. Groen, bergsråd. Densamme. von Rosenstein, arkiater. P. R. Tersmeden, öfverste.	1866 ²⁷ / ₅ 1759 ²⁹ / ₁₀ 1799 ² / ₆ 1834 ¹⁵ / ₁ 1877 1839 ²⁸ / ₅ — 1764 o. 1774 1840 ² / ₅	6 7 4 11 2 — — —	29 43 3 75 8 — — —	580 855 83 1,500 150 4,430 1,780 1,655 3,000	— — — — — — — — —	D:o d:o. D:o d:o. Pastor och kyrkoråd i d:o. Skolrådet i d:o. D:o i Ramnäs. Kyrko- och skolrådet i Sura. D:o d:o. D:o d:o. Pastor och skolråd i d:o.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.		7.	8.	9.	10.
				Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900				
Stiftelsens namn	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
Prostinnan Johanssons donation.	Beklädnad af fattiga skolbarn.	C. G. Johansson, enkeprostinna.	1894 ²⁴ / ₁₀	68	419	5,000	—	Kyrko- och skolrådet i Svedvi.	
Norbergiska fonden.	Till förmån för skolkassan.	E. Norberg, häradsdomare.	1833	—	75	1,500	—	Skolrådet i d:o.	
Wallinska d:o.	D:o d:o.	E. Wallin, handlande.	1834 ⁵ / ₉	—	38	750	—	D:o d:o.	
D:o d:o.	D:o d:o.	Densamme.	1834 ²⁴ / ₁₀	—	16	318	—	D:o d:o.	
Daniel Larssons donation.	D:o d:o.	Daniel Larsson i Nibble.	1836 ¹ / ₅	—	4	75	—	D:o d:o.	
Walleriska donationen.	D:o d:o.	E. Waller, brukspatron.	1835 ¹⁷ / ₆	—	75	1,500	—	D:o d:o.	
Littmarkska d:o.	D:o d:o.	P. R. Littmark, komminister.	1870 ⁹ / ₃	—	25	500	—	D:o d:o.	
Hedda Sofia Janssons donation.	Till premier och böcker åt skolbarn.	H. S. Jansson, enka.	1865 ²⁸ / ₃	—	20	400	—	D:o d:o.	
Bergqvistska fonden.	Bidrag till skolväsendet.	Johan Bergqvist, skräddare.	1791 ²⁹ / ₁₉	—	—	805	—	D:o i Berg.	
Fattigbarnkassan.	Understöd åt fattiga skolbarn.	Björksta församling.	1868 ²³ / ₃	27	185	4,870	—	Pastor och kyrkorådet i Björksta.	
Lönbomska fonden.	D:o d:o.	K. R. Lönbom, kronofogde.	—	7	29	583	—	Kommunalnämnden i d:o.	13)
Oxenstiernska d:o.	Bidrag till en skollärares aflöning.	Frih. S. G. Oxenstierna, hofmarskalk.	—	—	43	851	—	D:o d:o.	
Nordforssonska magasinsskolan.	D:o till underhåll af lärare och understöd åt fattiga skolbarn.	J. Nordforsson, kyrkoherde.	1809 ¹ / ₁₂	27	110	2,458	—	Skolrådet i Tortuna.	14)
Sara Norlings fond.	Premier åt skolbarn.	Sara Norling, jungfru.	1864 ²⁹ / ₈	20	5	100	—	D:o d:o.	
S. J. Löfbergs donationsfond.	Vinterbeklädnad åt fattiga skolbarn.	S. J. Löfberg, lektor.	1886 ³⁰ / ₉	13	361	6,000	—	D:o d:o.	
Engströmska donationsfond.	Fattiga skolbarns beklädnad och andra af kommunen beslutade nyttiga ändamål.	A. Engström, veterinär.	1884 ²⁷ / ₃	—	—	2,838	—	Kommunalnämnden i d:o.	15)
J. G. Wahlströms donationsfond.	Premier åt skolbarn.	J. G. Wahlström, kyrkoherde.	—	1	2	52	—	Skolrådet i Lundby.	
Medel till fattiga skolbarns beklädnad.	Beklädnad af fattiga skolbarn.	Okänt.	1887	—	—	374	—	Fattigvårdsstyrelsen i Dingtuna.	
Lars Johanssons donationsfond.	Böcker och kläder åt fattiga skolbarn.	L. Johansson, hemmansägare.	1866 ²⁵ / ₁	6	50	1,147	—	Kyrkorådet i Sevala.	
P. O. Johanssons d:o.	Till biblar åt nattvardsbarn.	P. O. Johansson, hemmansägare.	1882 ⁸ / ₈	13	5	100	—	D:o d:o.	
Prosten P. S. Rinmans donation.	Fattiga skolbarns underhåll.	P. A. Rinman, prost.	1833 ² / ₁₁	1	15	300	—	Pastor i Engsä.	
Fröken Sofie Pipers d:o.	Klädnad åt fattiga nattvards flickor.	Sofie Piper, fröken.	1853 ²⁰ / ₆	2	23	317	—	D:o d:o.	
Öjerska slöjdskolofonden.	Underhåll af socknens slöjdskolor för gossar.	Gustaf Öjjer, statskommisarie.	1854 ⁷ / ₇	—	800	16,000	—	Skolrådet i Rytterne.	
Engströmska donationen.	Bidrag till folkskollärares aflöning.	A. Engström, hofdestillator.	Okänt.	—	38	750	—	Pastor och skolråd i Ångsä.	
Hellströms skolbarnsfond.	Underhåll till skolbarn.	L. P. Hellström, kapten.	1880 ¹⁶ / ₄	1	15	300	—	Kommunalnämnden i Kolbäck.	
Kungsåra extra fattigförsörjningsfond.	Fattiga barns undervisning i kristendom och tillfällig hjälp åt nödlidande enkor.	Anna Andersdotter, enka.	1839 ²⁸ / ₁₁	5	64	1,496	—	Pastor och kyrkoråd i Kungsåra.	
Törngrenska donationsfond.	Dels till löneförhöjning åt lärare och beklädnad af fattiga skolbarn, dels åt 4 välfredjade fattighjon.	Fredrika Törngren, enkefru.	1860 ²¹ / ₃	18	170	5,000	—	Skolråd och kommunalnämnd i Kolbäck.	
Lagrelis beklädnadsfond.	Fattiga skolbarns beklädnad.	A. Lagrelius, byggmästare.	1883 ³⁰ / ₆	24	455	10,000	—	Kommunalnämnden i d:o.	
Iveri arfvings fond.	Belöning åt skolbarn.	Kronofogden Iverus arfvingar.	1877 ²⁴ / ₆	2	50	1,770	—	Pastor i d:o.	
Jädra skolprestboställes arrendemedelsfond.	Barnaundervisningens befrämjande.	Kungl. Maj:t.	1896 ²⁴ / ₄	—	—	1,790	—	Skolrådet i Hubbo.	
Casparssonska premiefonden.	Inköp af undervisningsmateriel och premier åt litiga skolbarn.	H. F. Casparsson, kapten.	—	7	70	5,000	—	D:o i Dingtuna.	
Jäderblomska fonden.	D:o af läroböcker och understöd åt fattiga skolbarn.	J. F. Jäderblom och hans hustru.	1899 ² / ₆	13	97	3,105	—	Kyrko- och skolrådet i Badelunda.	
Melinska donationsfond.	Understöd åt fattiga skolbarn.	Sara Sofia Melin, enkefru.	1869 ¹² / ₃	5	49	1,000	—	Pastor i Medåker.	
B. G. von Hauswolffs donationsfond.	Fastigheten »skall begagnas till skola och skolmästareboställe»: afkomsten af kontanta medlen skall användas till föda, kläder, böcker och skrifter till fattiga barn i Odensvi.	B. G. von Hauswolff, löjtnant.	1844 ¹ / ₅	—	—	48,700	5,700	En direktion, sammansatt enligt testators föreskrift.	16)
Dansonska fonden.	Till böcker åt fattiga nattvardsbarn.	C. F. Dansson, pergamentsmakare.	1874 ¹⁰ / ₂	15	20	400	—	Pastorsembetet i Säterbo.	
Carlssonska d:o.	Till mat åt fattiga skolbarn.	A. Carlsson, godsägare.	1855 ¹⁷ / ₁₁	26	75	1,500	—	Skolrådet i Torpa	

Gumeliska fonden.	Till underhåll af fattiga skolbarn vid hemmanen Högsta, Vester-Säby och Vester-Ekeby.	B. G. Gumelius, godsegare.	1854 ²² / ₁₁	41	75	1,500	—	Pastor i Torpa och gårdar- nas egare.	
Bosviska d:o. Sköldebrandska donationen.	Understöd åt fattiga skolbarn i Köpings socken. Räntan tillfaller ett genom naturfel eller sjuklighet van- lottadt barn.	P. E. Bosrens, possessionat. Julia Sköldebrand, fröken.	1838 ²⁰ / ₁₁ 1884 ²² / ₃	25 1	40 5	827 200	— —	D:o i Köping. Kommunalnämnden i Kö- pings socken.	
Besparade pastoraliefonden.	Skollärares aflöning.	—	1763	—	—	121	—	För närvarande skolrådet i Gunnilbo.	17)
Christierninska testamentet. Fru Schwans flickskola.	Räntan anslagen till skollärare vid Ferna. Undervisning i husslöjd åt flickor vid Karmansbo.	Christiernin, brukspatron. Fru Augusta Eleonora Schwan, född Schön.	— 1866 ¹ / ₃	—	— 110	163 6,391	— —	D:o d:o. Karmansbo aktiebolag.	18) 19)
Yojjeska fonden.	Till skollärare och fattiga skolbarn.	Engelsmannen W. Yojje.	1713 ³ / ₃	25	200	2,597	—	Pastor och den förnämste i Björskog.	
Cedereretz testamente.	Åt fattiga studerande och skollärarne.	J. Cedereretz, landshöf- ding.	1712	2	90	5,256	—	Pastor och kyrkovårdarne i d:o.	
Strömbergiska fonden. Felenii fond. Bjurlingska donationsfonden.	Till förmån för fattiga skolbarn. Premier till skolbarn. Till förbättrande af skollärares i Kungsör lön.	C. T. Strömberger, kapten. W. Felenius, kapten. T. G. Bjurling, advokat- fiskal.	1873 1869 ⁶ / ₃ 1797 ¹³ / ₁₂	4 48 1	87 24 75	1,683 500 1,500	— — —	Kyrkorådet i d:o. Pastor och skolråd i Bro. Skolrådet i Kung Karl.	
Okänd gifvarinnas fond. Eklundska fonden. Anderssonska donationen.	Premier till skolbarn i Kungsör. Till förmån för folkskolan i Vestra Skedvi. Att bekläda fattiga skolbarn i Gunnilbo.	— I. P. Eklund, inspektör. A. Andersson, hemmans- egare.	— 1892 ²⁰ / ₁ 1874 ²⁶ / ₃ 1873 ³⁰ / ₁₁	4 — 2	5 5 25	100 100 500	— — —	D:o d:o. D:o i Vester-Skedvi. En tillsatt nämnd.	
Bobergiska d:o. Hisingiska d:o.	Understöd åt fattiga skolbarn. Lönebidrag till skolläraren i Skinskattebergs s. k. fattig- skola samt till inköp af böcker m. m.	O. G. Boberg, handlande. V. Hising, brukspatron.	{ 1866 ¹⁹ / ₆ 1880 ² / ₅ 1779 ¹² / ₄ 1839 ²⁰ / ₄ 1861 ⁷ / ₈	6	40 42	1,575 20)	— —	Skolrådet i Hed. D:o i Skinskatteberg.	20)
Heijkensköldska d:o.	Till slöjdundervisning i Skinskatteberg.	W. Heijkensköld, kommen- dörkapten.	1861 ⁷ / ₈	—	155	3,104	—	D:o d:o.	
Anna Bäckströms donations- fond. Söderhjemska donationsfon- den.	Att lemna hjälp för ett fattigt och värlöst barns upp- fostran. Att befrämja barnundervisningen.	Anna Bäckström, småskol- lärarinna. L. P. Söderhjelms bergsråd.	1877 ¹ / ₂ 1774 ¹⁹ / ₆	— —	— 25	574 500	— —	Kommunalnämnden i Nor- berg. Skolrådet i Vester-Våla.	21)
Matts Erssons donation.	Understöd åt fattiga skolbarn.	Matts Ersson, hemmans- egare.	1865 ¹⁹ / ₈	—	25	500	—	Pastor och skolråd i Vester- Fernebo.	21)
L. G. Holms d:o.	D:o d:o.	L. G. Holm, hemmans- egare.	1870 ²² / ₆	—	25	500	—	D:o d:o.	21)
Jan Mattssons d:o.	Beklädnad af fattiga skolbarn.	Jan Mattsson, hemmans- egare.	1878 ⁹ / ₉	12	75	1,500	—	Kommunalnämnden i d:o.	
Landtvärnskassan. Grothska fonden. Prosten Per Gezelii dona- tionsfond.	Räntan ingår till skolkassan. Att aflöna en skollärare i Norberg. Beklädnad af fattiga skolbarn.	— F. Groth, skollärare. Per Gezelius, prost.	— 1817 ⁹ / ₂ 1868 ²⁹ / ₁₃	— 3	36 60 25	900 1,500 500	— — —	Skolrådet i Norberg. D:o d:o. D:o i Haraker.	21)
Lagman P. Wallers premie- fond. Prosten Törnbloms dona- tion.	Uppmuntran till ordentlig skolgång. Till böcker åt fattiga nattvardsbarn.	P. Waller, ombudsman. A. Törnblom, prost.	1883 ⁷ / ₃ 1822 ²⁰ / ₅	15 —	255 6	6,000 150	— —	D:o i Romfartuna. Kommunalnämnden i Skul- tuna.	
Törnanderska fonden.	Räntan ingår till skolkassan.	C. M. Törnander, kommi- nister.	1871 ⁶ / ₇	—	40	1,000	—	Skolrådet i Romfartuna.	
S. M. Bobergs donationsfond.	Att lemna understöd åt Norbergs jultomtar.	S. M. Boberg, snickare.	1899 ¹⁴ / ₉	—	32	500	—	Kommunalnämnden i Nor- berg.	
C. J. Brandbergs d:o.	Understöd åt fattiga skolbarn.	C. J. Brandberg, kommini- ster.	1872 ²⁹ / ₇	5	26	1,254	—	Skolrådet i Sala socken.	22)
Per Anderssonska fonden.	Till beklädnad och skolmateriel åt fattiga skolbarn.	Per Andersson, hemmans- egare.	1886 ²⁹ / ₁₂	5	25	500	—	Pastor i Kila.	
Weslicnska d:o.	Beklädnad af fattiga skolbarn.	Olof Weslicn, postinspek- tör.	1781 ¹ / ₁₁	10	16	1,824	—	Skolrådet i Kumla.	
Olssonska d:o. Anna Elisabeth Jansdotters fond. O. Jönssons beklädnads- fond.	D:o d:o. D:o d:o. D:o d:o.	A. Olsson, hemmansegare. A. E. Jansson, enka. O. Jönsson, hemmansegare.	1872 ¹³ / ₉ 1881 ²⁴ / ₁₀ 1861 ¹⁴ / ₅	4 12 26	40 56 125	1,398 1,076 3,000	— — —	D:o d:o. Kommunalnämnden i Norr- by. Skolrådet i Nora.	
A. Anderssons d:o.	D:o d:o.	A. Andersson, hemmans- egare.	1885 ² / ₃	4	18	550	—	D:o i Hernevi.	
Forssellska fonden. Joh. Mattssonska d:o.	D:o d:o. Understöd åt fattiga skolbarn.	J. E. Forssell, prost. Joh. Mattsson, hemmans- egare.	1877 ¹⁸ / ₆ 1868 ²¹ / ₃ —	12 1 8	57 23 92	1,042 604 1,610	— — —	D:o i Torstuna. D:o i Harbo. Föreningens styrelse.	
Altuna sockens jultomtföre- ning. Olof Janssonska fonden.	Beklädnad af fattiga skolbarn. Löneförhöjning åt skolläraren i kyrkskolan i Öster-Våla.	— Olof Jansson, rusthållare.	1882 ²⁵ / ₃ 1824 ²⁴ / ₉	8 1	92 12	1,610 240	— —	— På kommunalstämma vald förvaltare.	
Wikströmska d:o. Conradiska donationsfon- den. Frödinska fonden.	Premier till fattiga skolbarn. Inköp af skolböcker för skolorna i Hvittinge socken. Premier åt fattiga skolbarn.	C. Wikström, grosshandl. Maria Conradi, enkefru. J. Frödin, handlande.	1880 ¹⁴ / ₁₀ 1833 ²⁹ / ₈ 1845 ⁵ / ₃ 1859 ²¹ / ₈	— 16 20	— 26 14	105 525 300	— — —	Skolrådet i Vester-Löfsta. D:o i Hvittinge. D:o i Fröshult.	1)

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Anna Olsdotters fond. Anders Janssons d:o.	Understöd åt fattiga skolbarn. D:o d:o.	Anna Olsdotter, enka. Anders Jansson, hemmans- egare.	1882 ³ / ₄ —	1 1	5 6	100 150	— —	Skolrådet i Möklinta. D:o d:o.	
Skröderska stipendiefonden. Maria och Per Törngrens donationsfond.	Premier åt flitiga skolbarn. D:o d:o.	J. G. Skröder, konstmästare. P. Törngren, handlande.	1864 ⁴ / ₁₁ 1883 ⁹ / ₁₀	6 36	10 150	200 3,000	— —	D:o i Hernevi. En styrelse.	
C. G. Petterssons fond.	Till skolväsendets förbättrande.	C. G. Pettersson, hemmans- egare.	1898 ¹³ / ₂	—	475	10,378	—	Skolrådet i Kumla.	23)
Karlénska premiefonden.	Premier till skickliga skolbarn.	C. Karlén, f. d. kronoläns- man, och hans hustru.	1852 ² / ₁	10	15	300	—	D:o i Simtuna.	
A. Bergenstråles premiefond. Sandbergaka fonden.	Belöningar åt fattiga skolbarn. Fattiga skolbarns beklädning.	A. Bergenstråle, kapten. A. G. Sandberg, hemmans- egare.	1855 ¹⁴ / ₁₀ 1874 ¹² / ₆	5 2	8 13	150 333	— —	D:o d:o. D:o i Harbo.	
Weidemanska flickskolefou- den.	»Grundfond för en flickskoleinrättning i Harbo socken.»	A. J. Weideman, kyrko- herde.	1854 ¹² / ₁₁	—	—	732	—	Pastor i d:o.	24)
Vester-Fernebo församlings bibelfond.	Utdelning af nya testamenten eller biblar åt församlingens alla nattvardsbarn, sedan fonden uppnått det belopp, att räntan räcker till härför.	—	—	—	—	865	—	Pastor och kyrkorådet i Vester-Fernebo.	25)
<i>c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.</i>									
Prosten Johanssons dona- tion.	Underhåll af sockenbiblioteket.	C. A. Johansson, prost.	1861 ⁶ / ₈	—	50	1,000	—	Kyrkorådet i Svedvi.	
Komminister Roths fond.	D:o d:o.	A. Roth, komminister.	1877 ¹⁸ / ₇	—	12	250	—	Kommunalnämnden i Kol- bäck.	
Ramsellska stipendiet.	Att lemna understöd åt »2:ne i Bergsvetenskapen och Mechaniquen studerande ynglingar», tillhörande vissa grenar af Ramsellska släkten.	J. Ramsell, brukspatron, och hans fru.	1789 ²⁰ / ₁₂	—	—	26)	—	Stiftelsen förvaltas till ka- pitalet af Grefve C. F. von Hermanssons konkurs- förvaltning och till rän- torna af särskildt förord- nad testamentsexekutor.	26)
Edmanska donationen.	Att bilda gemensamt folkbibliotek för Harakers och Fläckebo socknar.	V. Edman, öfverstelöjtnant.	1858 ²⁸ / ₃	—	—	169	—	Förvaltningen vid Svanå bruk.	
Bohmska donationsfonden.	Bildande af en fond till uppmuntran åt hoppgifvaude yagling för fortsatta studier.	O. Bohm, kontraktsprost.	1894 ⁹ / ₆	—	—	126	—	Kyrko- och skolrådet i Till- berga.	
<i>d) Stiftelser för sjukvård.</i>									
Treschowska sjukkassan.	Understöd åt medellösa sjuke, företrädesvis under Tidö gods.	Enkefru Sofie Treschow, född Gripenstedt.	1890 ¹ / ₁₂	13	209	4,000	—	Kyrkoherden i Rytterne.	
Fattigkassafonden vid Jo- hannisdals brunns- och badinrättning.	Att med räntan bestrida kostnaden för medellöses från kringliggande kommuner brunnskur vid Johannisdal.	Okänt.	1889 ¹⁷ / ₇	6	185	3,500	—	Kommunalnämnden i Kö- pings socken.	
Doktor C. R. Senells hjälp- fond.	Att lemna understöd åt fattiga, från Norbergs lasarett utskrifna patienter.	C. R. Senell, provinsial- läkare.	1881 ⁹ / ₆	6	119	2,231	—	Norbergs lasarettens direktion.	
Johanna Petterssons fris- sängsfond.	Att bereda frisängsplatser åt behöfvande vid Norbergs lasarett.	Johanna Pettersson, bergs- mansdotter.	1872 ¹⁵ / ₉	19	602	11,793	—	D:o d:o.	
Norbergs lasarett d:o.	Att bereda friplats åt fattige inom Norbergs lasarett-distrikt.	Bergsbruksegare m. fl.	1864 ³ / ₅	6	90	1,593	—	D:o d:o.	
Anders Perssons i Fragg testamentsfond.	Att bereda frisängsplats åt tillfälligtvis genom sjukdom nödstälde.	And. Persson, bergsmansson.	1865 ¹⁵ / ₄	4	37	1,070	—	D:o d:o.	
Karin Anderssons testa- mente.	Att bereda frisängar åt fattige i Norberg.	Karin Andersson, enka.	1867 ¹¹ / ₁₀	4	32	506	—	Kommunalnämnden i Nor- berg.	
Norlenska sjukhjelpsfonden.	Läkare- och sjukhjelp åt fattige i Nora socken, då fon- den uppgår till 500 kr.	Aug. Norlén, skollärare.	1889 ²⁷ / ₆	—	—	342	—	Kyrkorådet i Nora.	
Öhrns sjukhjelpsfond. Sätra helsebrunn i Kila soc- ken.	Sjukhjelp åt fattiga sjuke i Harbo. »Att hjälpa våra fattiga och nödlidande kristendoms- sysskon och gagna det allmänna igenom de studerand- ens befordran till understöd och öfning.»	C. A. Öhrn, kyrkoherde. Anders Kalsenius, biskop i Vesterås.	1883 ¹¹ / ₁₂ 1748 ¹ / ₆	3 205	24 6,375	719 207,370	— 197,370	Kommunalnämnden i Harbo. En af Uppsala universitets konstitorium tillant sty- relse.	27)

K. A. Lindströms sjukhjulsfond.	Att lemna behöfvande medel till besök vid badort.	Tillberga kommun.	1899 ¹⁰ / ₃	1	5	794	—	Kommunalnämnden i Tillberga.	
Oskar Larssons donationsfond.	Understöd åt lungsjuktiga, mindre bemedlade personer i Vester-Löfsta.	Oskar Larsson, handlaude.	1897 ¹⁰ / ₄	4	500	10,000	—	D:o i Vester-Löfsta.	
<i>c) Sjuk- och begravningskassor.</i>									
Ramnäs och Seglingsbergs sjuk- och begravningsfond.	Sjuk- och begravningshjälp åt arbetare vid Ramnäs och Seglingsbergs bruk.	Ramnäs bruks aktiebolag.	1886 ¹ / ₁₁	102	2,103	7,936	—	Ramnäs bruks aktiebolag.	28)
Mölnatorps arbetares nya sjuk- och begravningskassa.	D:o åt delegarne.	Arbetare vid Mölnatorps fabriek.	1879 ¹ / ₁₀	20	413	1,960	—	Styrelse af fem personer.	29)
Surahammars arbetares d:o.	D:o d:o.	Bolaget och arbetarne.	1862	119	2,436	22,134	—	Styrelsen för kassan.	30)
Sörstafors arbetares d:o.	D:o d:o.	E. Unge, kapten.	1884 ³ / ₂	8	135	1,110	—	D:o d:o.	31)
Ramnäs valsverksarbetares sjuk- och nödhjulsfond.	Sjuk- och nödhjälp åt d:o.	Ramnäs valsverks intressenter.	1874 ¹ / ₇	49	716	8,783	—	D:o d:o.	32)
Sörqvarns arbetares sjuk-kassa.	Sjukhjälp åt d:o.	Sörqvarns arbetare.	1895 ²⁴ / ₂	25	373	1,336	—	D:o d:o.	
Irsta sockens d:o.	Sjuk- och begravningshjälp åt d:o.	Medlemmar af Irsta församling.	1895 ²⁵ / ₃	9	214	302	—	D:o d:o.	33)
Mölnatorpsarbetares sjuk- och begravningskassa »Enighet».	D:o d:o.	—	1898 ²⁹ / ₃	10	388	267	—	Chefen för Mölnatorps smidesfabrik.	34)
Gisslarbo arbetares sjuk-kassa.	Sjukhjälp åt d:o.	Bruksförvaltningen.	1877 ¹ / ₀	44	592	2,066	—	Bruksförvaltningen.	35)
Karmansbo arbetares sjukhjälskassa.	D:o d:o.	Karmansbo arbetare.	1890 ⁴ / ₆	33	797	1,412	—	Karmansbo aktiebolag.	36)
Kolsva arbetares sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjälp åt d:o.	Kolsva bruks arbetare.	1881 ¹ / ₁	54	1,278	774	—	Kolsva brukskontor.	37)
Uttersbergs arbetares d:o.	D:o d:o.	Uttersbergs d:o.	1883 ¹ / ₁₂	27	556	2,985	—	Kassans styrelse.	38)
Skinskattebergs bruks arbetares allmänna d:o.	D:o d:o.	Bruksarbetarne.	1888 ¹⁰ / ₁₂	90	1,137	3,887	—	D:o d:o.	39)
Grufarbetarnes sjuk- och nödhjuls-kassa.	D:o d:o.	Baggå bruksegare.	1886 ¹ / ₁	19	181	2,314	—	Baggå bruksförvaltning.	40)
Ferna hundramannaförening.	Sjukhjälp åt d:o.	P. A. Broström.	1890 ¹ / ₁₁	60	241	—	—	J. A. Hurtig.	41)
Sjuk- och begravningsfonden för Fagersta bruks underlydande.	Sjuk- och begravningshjälp åt d:o.	Fagersta bruks aktiebolag.	1877 ¹ / ₁₁	308	5,997	7,544	—	Fagersta bruks aktiebolag.	42)
Skultuna bruksarbetares sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o.	G. Hanström, bruksförvaltare, och E. Engström, komminister.	1867	46	1,485	2,599	—	En styrelse.	43)
Skultuna bruksarbetares nya understödsförening.	D:o samt understöd åt enkör och barn.	R. T. Björklund, ingenjör.	1885	129	1,740	12,474	—	D:o.	44)
Skultuna ettöresförenings sjuk- och begravningskassa.	D:o för arbetare inom Skultuna socken.	J. Lundin, bruksförvaltare.	1894 ¹¹ / ₃	202	2,645	687	—	D:o.	45)
Forshammars d:o.	Sjuk- och begravningshjälp.	Arbetare vid Thorshammars.	1878 ¹ / ₁	7	80	1,159	—	D:o.	46)
Försäkringsanstalten i Norberg.	Att till medlemmarne utdela sjukhjälp, nödhjälp, begravningshjälp och pension.	Hufvudsakligengrufarbetare.	1889 ²⁶ / ₉	544	8,471	22,050	—	D:o.	47)
Romfartuna sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjälp.	—	1898 ¹⁹ / ₃	22	419	25	—	D:o.	48)
Karbennings d:o.	D:o d:o.	—	1900 ¹ / ₅	—	—	100	—	D:o.	49)
Vester-Löfsta arbetareförenings sjuk-kassa.	D:o d:o.	Arbetare i socknen.	1882 ¹² / ₃	8	197	4,939	—	D:o.	50)
<i>f) Pensionsfonder.</i>									
Törnblomska pensionsfonden.	Åstadkommande af pensioner för afskedade småskollärarinnor i Badelunda.	Kristina Törnblom, enka.	1891 ³¹ / ₁	—	—	1,444	—	Skolrådet i Badelunda.	
Adelaidefonden.	Bildande af lifräntor åt fattiga barn.	S. Thelin, v. pastor.	1874	1	25	1,074	—	Kyrkorådet i d:o.	
Brita Kristina Engströms donationsfond.	Att bereda pension åt barnmorska i Harakers socken, som för sjukdom eller ålder måste taga afsked.	B. K. Engström, barnmorska.	1874 ²⁹ / ₁	—	—	3,656	—	Kommunalnämnden i Haraker.	
Anders Perssons i Fragg testamentsfond.	Att lemna pension åt 4 ålderstigna fattige inom Norbergs församling.	Auders Persson, bergsmansson.	1865 ¹⁵ / ₄	4	200	4,200	—	D:o i Norberg.	
Matts Anderssons enkas d:o.	Att bereda pension åt fattige inom Norbergs socken, företrädesvis grufarbetare.	Hemmansegaren Matts Anderssons enka.	1867 ¹¹ / ₁₀	19	975	19,500	—	D:o d:o.	
Vester-Löfsta husbondeförenings premiekassa.	Insättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt för minderåriga barn.	G. Källström, organist.	1875 ¹ / ₆	—	—	2,521	—	D:o i Vester-Löfsta.	51)

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning under år 1900		7. Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	8. Värde af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Pensionsfonden.	Utdelning af premier i Heds församlings folkskolor genom insättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt.	Heds f. d. sparbanks grundfond.	1885 ²⁶ / ₈	6	54	1,090	—	Kommunalnämnden i Hed.	
D:o för åldriga folkskollärare i Kila socken.	Framgår af dess namn.	Kila kommun.	1852 ⁸ / ₂	—	—	1,725	—	Pastor i Kila.	
<i>g) Pensionskassor.</i>									
Strömsholms stuteris pensionskassa.	Att bereda pensioner åt behöfvande, afskedade tjänstemän vid Strömsholms stuteri samt åt aflidna delegares enkor och oförsörjda barn.	Tjenstemän vid stuteriet.	1812 ²² / ₅	8	2,649	134,809	—	Direktionen för kassan.	52)
Arbetarnes d:o i Tärna s.n.	Att på ålderdomen bereda delegarne pension.	J. Forssell m. fl.	1891 ⁴ / ₄	1	50	7,267	—	En styrelse.	53)
<i>h) Andra stiftelser och inrättningar.</i>									
Kapten Hellströms donationsfond.	Till bibliotek, till skolbarnen och till gravens vård.	L. P. Hellström, kapten.	1884 ³¹ / ₁₉	—	—	2,157	—	Kyrko- och skolrådet i Kolbäck.	
Iveriska fonden n:r 2.	Utbildande af dugliga tjenare.	D. Iverus, kronofogde.	1877 ²⁴ / ₆	2	50	1,770	—	D:o d:o.	
Lars Perssons fond.	Till belöning för rådighet vid eldsolycka; eljest till beklädnad af skolbarn.	Lars Persson, hemmansägare.	1863 ¹⁴ / ₃	2	10	200	—	Kommunalnämnden i d:o.	
Kapten Hellströms tjänstehjonsfond.	Belöning åt tjenare för långvarig och trogen tjenst.	L. P. Hellström, kapten.	1887 ²⁹ / ₆	8	105	2,000	—	D:o d:o.	
Komminister Roths donationsfond.	Dels till kyrkans uppvärmning, dels till fattiga skolbarn och dels till sockenbiblioteket.	Roth, komminister.	1877 ¹⁸ / ₇	—	38	750	—	Pastor i d:o.	
Lars Danielssons donation.	Bidrag till kyrkans utgifter.	Lars Danielsson, kyrkovärd.	1844	—	19	375	—	Kyrkorådet i Svedvi.	
Wallinska fonden.	D:o d:o.	E. Wallin, handlande.	1846	—	75	1,500	—	D:o d:o.	
Hedda Sofia Janssons donation.	D:o d:o.	H. S. Jansson, enka.	1865 ²⁸ / ₃	—	28	550	—	D:o d:o.	
Sparreska graffonden.	Vård och underhåll af Sparreska grafhvalvet.	Okänt.	—	—	—	122	—	Pastor i Ängsö.	
Piperska d:o.	Vård af de Piperska grafvarna.	D:o.	—	1	10	200	—	D:o d:o.	
Littmarkska d:o.	Vård af komminister P. R. Littmarks graf.	P. R. Littmark, komminister.	1870 ⁹ / ₃	1	3	50	—	Kyrkorådet i Svedvi.	
Kungsåra ljuskassa.	Belysning af kyrkan julottan.	J. Karlsson, häradsdomare.	1855 ²⁴ / ₆	—	18	270	—	Pastor och kyrkvårdar i Kungsåra.	
E. Ericssons donation.	För ett tornurs uppsättande i Kolbäcks kyrka m. m.	E. Ericsson, godsegare.	1894 ²¹ / ₅	—	—	455	—	Kyrko- och skolrådet i Kolbäck.	
Casparssonska graffonden.	Underhåll af kapten H. F. Casparssons graf och i öfrigt efter fattigvårdsstyrelsens bepröfvande.	C. E. Casparsson, riksdagsman.	—	—	—	2,673	—	Fattigvårdsstyrelsen i Dingtuna.	
Lars Fredrik Johanssons graffond.	Underhåll af L. F. Johanssons graf.	A. Östlund, vaktmästare.	1899 ²⁷ / ₆	—	—	161	—	Kyrkorådet i Kungsåra.	
Björskogs skarpskyttekassa.	Till belöning och ammunition vid målskjutning.	C. Th. Strömberger, kapten.	1871 ¹¹ / ₉	20	58	1,000	—	Kommunalnämnden i Björskog.	
Nils Jonssons fond.	Till ljus i en af stiftaren till kyrkan skänkt ljuskrona.	Nils Jonsson, f. d. rusthållare.	1870 ²⁹ / ₁	—	—	169	—	Kyrkorådet i Arboga socken.	
Forsbergiska fonden.	Underhåll af kyrkans orgelverk och inköp af nytt sådant, då så erfordras.	P. Forsberg, f. d. rederiinspektör.	1889 ¹¹ / ₁₁	—	—	6,483	—	D:o d:o.	
Bergska donationsfonden.	Räntan skall användas till förmån för Romfartuna kyrka.	P. A. Berg, organist.	1863 ¹ / ₈	—	—	1,000	—	D:o i Romfartuna.	1)
Edmanska graffonden.	Underhåll af öfverstelöjtnant V. Edmans graf.	V. Edman, öfverstelöjtnant.	1866 ¹⁹ / ₅	1	20	400	—	D:o i Fläckebo.	
Lars Perssons i Fragg donation.	Att uppmuntra nykterheten genom att tilldela gratifikation åt brudgummar, som kunna styrka, att de i 3 år varit helyktra.	Lars Persson, häradsdomare.	1852 ²⁵ / ₅	2	50	1,000	—	D:o i Norberg.	
Bolanderska fonden.	Är öfverlemnad till Skultuna kyrka.	Kristina Bolander, enka.	1872	—	—	185	—	D:o i Skultuna.	
Adlerwaldska d:o.	Att bestrida brandstodsafgifter för allmänna byggnader i Skultuna.	C. J. Adlerwald, brukspatron.	1828 ³⁰ / ₇	—	—	3,939	—	D:o d:o.	
Palmstruchska donationsfonden.	Underhåll af Sparfvensfeldtska grafven vid Romfartuna kyrka. Öfverskottet af räntan tilldelas gamle och sjuka inom socknen.	U. Ch. Palmstruch, fröken.	1870 ²¹ / ₃	15	74	2,000	—	D:o i Romfartuna.	

A. Anderssons donationsfond.	Underhåll af stiftarens graf å Vestanfors kyrkogård och kyrkogårdens förskönande.	A. Andersson, f. d. mätare.	1899 $\frac{7}{1}$	—	—	200	—	Kyrkorådet i Vestanforn.	51)
Dalströmska donationsfonden.	Underhåll af A. G. Dalströms och hans hustrus gemensamma graf å Vestanfors kyrkogård.	A. S. Dalström, enka.	1898 $\frac{12}{8}$	1	3	305	—	D:o d:o.	
S. M. Bobergs grafdonation.	Underhåll af S. M. Bobergs familjegrav å Norbergs kyrkogård.	Den aflidnes släktingar.	1899 $\frac{14}{9}$	—	—	100	—	D:o d:o.	
Björkenstamska grafkassan.	Underhåll af Björkenstamska familjegraven å Vesterfernebo kyrkogård samt till kyrkans reparation eller förskönande.	Lagman Sven Björkenstams arvingar.	1855 $\frac{28}{9}$	—	—	857	—	Pastor och kyrkoråd i Vesterfernebo.	
»Fridhem».	Missionsverksamhet och »frivillig skola» inom Fröshults socken.	J. Frödin, handlande.	1865 $\frac{25}{10}$	—	461	12,601	5,000	Styrelsen för Fröshults sockens missionsförening.	
Reutereronska grafonden.	Underhåll af Reutereronska och von Postska grafvarna.	C. A. Reutererona, löjtnant.	1892 $\frac{21}{6}$	—	—	500	—	Kommunalnämnden i Köpings socken.	
		Summa	—	—	3,767	61,601	979,088	215,314	

B. I Vesterås stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.

P. Billschiers testamentsfond.	Understöd åt fattiga barn och enkör i Vesterås.	P. Billschier, landtmätare.	1785 $\frac{8}{4}$	—	5	150	—	Fattigvårdsstyrelsen.	54)
Hedda Hoffmans d:o.	D:o åt fattige i Vesterås.	H. Hoffman, mamsell.	—	—	20	500	—	D:o.	54)
Anders Nordlöfs d:o.	D:o d:o.	And. Nordlöf, skräddare.	—	—	2	75	—	D:o.	54)
Abraham Hülphers Abrahamssons d:o.	D:o d:o.	A. Hülphers Abrahamsson, bergmästare.	1781 $\frac{24}{2}$	—	60	1,500	—	D:o.	54)
Ulrika Godenii d:o.	D:o d:o.	U. Godenius, enkefru.	1850 $\frac{24}{6}$	—	60	1,500	—	D:o.	54)
Sofia Elisabeth Sjöbergs d:o.	D:o d:o.	S. E. Sjöberg, mamsell.	1863 $\frac{31}{8}$	—	160	4,000	—	D:o.	54)
Anna Sofia Sjöbergs d:o.	D:o d:o.	A. S. Sjöberg, enkefru.	1866 $\frac{21}{6}$	—	4	100	—	D:o.	54)
Alexander Mossbergs d:o.	D:o d:o.	A. Mossberg, regements-skrifvare.	1873 $\frac{19}{4}$	—	8	250	—	D:o.	54)
Billschierska testamentsfonden.	Faddergåfvor samt hjälp åt brandvaktseukör.	P. Billschier, landtmätare.	1785 $\frac{8}{4}$	1	10	275	—	Drättselkammaren.	55)
Gustaf Wahlbecks gåfva.	Hyreshjelp åt behöfvande handlande eller handtverkare eller deras barn under 16 år i Vesterås.	Lars Gustaf Wahlbeck, grosshandlare.	1880 $\frac{1}{12}$	3	108	3,000	—	D:o.	
A. T. Sundins donationsfond.	Understöd åt behöfvande af pauvres honteux eller medelklassen i Vesterås.	A. T. Sundin, fabrikör.	1881 $\frac{19}{5}$	10	1,500	30,000	—	D:o.	
D:o d:o.	D:o åt behöfvande af arbetsklassen i Vesterås.	Densamme.	1881 $\frac{19}{5}$	10	750	15,000	—	D:o.	
Dalmanska fonden.	Julgåfvor åt nödställda arbetare, deras enkör eller barn.	O. L. Dalman, fabrikör.	1874 $\frac{5}{9}$	6	300	6,000	—	Styrelsen för Vesterås borgerliga pensionsförening.	
Ålderdomshemmet i Vesterås.	För upprättande af ett hem för enkör och äldre ogifva fruntimmer inom Vesterås stad.	Wilhelmina Ericsson, enkefru, och Carin Moberg, enkefru.	1895 $\frac{26}{4}$ o. 1899 $\frac{8}{4}$	—	711	23,900	14,900	Stadsfullmäktige och drättselkammaren.	56)
Hülpherska fonden.	Understöd åt fattiga fruntimmer i Vesterås.	Abr. Hülphers, rådman.	1763 $\frac{20}{4}$	8	170	3,750	—	Domprosten, kyrkorådet och magistraten.	
Enkefru Sjöbergs gratifikationsfond.	D:o åt i nöd stadda enkör eller jungfrur i Vesterås.	A. S. Sjöberg, enkefru.	1866 $\frac{21}{6}$	2	94	1,375	1,375	Domkyrkokommissionen.	
Johanna Hallströms testamentsfond.	D:o åt 2 fattige i Vesterås.	J. Hallström, mamsell.	1878 $\frac{23}{7}$	2	85	2,500	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Fru Carolina Hygrells donationsfond.	Grundplåt till ett hem för ålderstigna personer, hvilka af grannlagenhetskänsla hindras att anlita medmänniskors hjälp.	Fru Carolina Hygrell och handl. Axel Hygrell.	1899 $\frac{1}{6}$	—	—	9,827	—	Stadsfullmäktige och drättselkammaren.	57)
Wahlbeckska välgörenhetsfonden.	Tillfälligt afhjelpande eller lindrande af nöd för fattiga kvinnor och barn samt möjliggörande af de senares skolgång.	L. G. Wahlbeck, grosshandlare.	1893 $\frac{5}{6}$	—	—	99,613	—	D:o d:o.	58)

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

Fabriks- och handtverksföreningens premiefond.	Premier åt folkskolebarn i Vesterås.	Föreningen vid sin upplösning.	1865	—	—	500	—	Skolrådet.	
Cronstedtska fonden.	Understöd för Irsta församlings folkskola.	Frih. C. F. Cronstedt.	—	—	75	1,536	—	Domkapitlet.	
Cruusiska donationen.	Beredande af undervisning åt fattiga skolbarn i Kärbo socken.	Hedvig Christina Cruus, fröken.	1727 $\frac{4}{10}$	12	225	59)	—	D:o.	59)
Nauclérska fonden.	Premier åt fattiga skolbarn i Vesterås.	Simon Nauclé, prost.	1750 $\frac{24}{9}$	2	5	83	—	Domprosten.	
Schenströmska barnhusfonden.	Understöd åt medlösa barn inom Vesterås stad samt Ramnäs och Sura socknar.	Magnus Schenström, brukspatron.	1775 $\frac{19}{8}$	54	1,890	73,562	200	En särskild direktion.	
Sofia Elisabeth Sjöbergs testamentsfond.	Bidrag till flickskolan i Vesterås.	S. E. Sjöberg, mamsell.	1863 $\frac{31}{8}$	—	25	500	—	Skolrådet.	
Ströms enkas donationsfond.	Bidrag åt behöfvande flickbarn i Vesterås folkskola.	Margareta Ström, enka.	1864 $\frac{23}{5}$	18	10	200	—	D:o.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning under år 1900		7. Stiftelsens storlek (fastighets- värden in- räknade) vid årets slut. Kronor.	8. Värde af fastig- heter, tillhöran- de stiftel- sen, vid årets slut. Kronor.	9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärkingar.
				till nedan- stående antal personer.	af nedan- stående hela belopp. Kronor.				
A. T. Sundins fond till minne af Sveriges och Norges 50-åriga förening. Vesterås gilles donationsfond. Nordgrens enkas d:o.	Beklädnad af fattiga skolbarn i Vesterås. D:o d:o. D:o d:o.	A. T. Sundin, fabrikör. Vesterås gilles donation. Byggnästaren Nordgrens euka.	1864 4/11 1866 26/5 1877 8/1	— — 36	286 36 80	5,000 1,000 2,200	— — —	Drätselkammaren och skolrådet. D:o d:o. Skolrådet.	
Anna Maria Scherdins d:o. Kristina Katharina Lindqvists d:o.	D:o d:o. D:o d:o.	A. M. Scherdin, enka. K. K. Lindqvist, jungfru.	1872 24/5 1878 10/11	36 36	22 190	500 4,000	— —	D:o. D:o.	
A. Engströms d:o.	Befordran af fattiga barns ordentliga skolgång genom beklädnad, bespisning eller på annat sätt. D:o D:o.	A. Engström, länsveterinär. O. Norelius, vågmästare.	1884 27/5 1870 7/2	— 117	421 1,191	10,000 30,000	— —	D:o och drätselkammaren. Drätselkammaren.	
Olof Norells testamentsfond. Vesterås barnhem.	Uppfostran af fattiga värnlösa eller vanvårdade flickor i Vesterås. D:o D:o.	En förening af fruntimmer. A. T. Sundin, fabrikör.	1875 1881 10/4	11 —	2,338 400	25,750 10,000	18,000 —	Särskild styrelse. Drätselkammaren.	
A. T. Sundins till barnhemmet i Vesterås donationsmedel.	Af räkntan skall först insättas 10 kronor uti ränte- och kapitalförsäkringsanstalt för hvarje uti hemmet intaget barn. Återstoden användes till bidrag för hemmets ändamålsenliga upprätthållande.	A. T. Sundin, fabrikör.	1881 10/4	—	400	10,000	—	Drätselkammaren.	
Curry Treffenbergers fond.	Uppfostringshjelp för den vid Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernväg anställda betjenings minderåriga barn.	Curry Treffenberg, landshöfding.	1876 6/13	—	72	2,000	—	D:o.	
A. T. Sundins premiefond. Vesterås barnkrubba.	Premier och insatser i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt för fattiga och flitiga skolbarn. Vård om inlemnade mindre barn af mödrar, som af arbete utomhus ej kunna samma barn tillse.	A. T. Sundin, fabrikör. En fruntimmersförening.	1881 12/5 1888 18/10	88 34	444 1,067	10,000 3,358	— —	Skolrådet. En särskild styrelse.	
<i>c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.</i>									
Franzeliska fonden.	Understöd åt studerande vid Vesterås gymnasium och trivinskola.	A. Franzelius, kyrkoherde.	1740 14/11	6	35	852	—	Domkapitlet.	
Nesseniska fonden.	D:o d:o vid Vesterås trivialskola.	E. Nessenius, collegascholre.	1748 25/8	8	40	836	—	D:o.	
Ahllöfska d:o.	D:o d:o vid Vesterås gymnasium.	P. Ahllöf, assessor.	1748 10/10	6	120	2,517	—	D:o.	
Herdmanska d:o.	D:o d:o.	G. Herdman, doktor.	1756 29/6	4	24	503	—	D:o.	
Sernsköldska d:o.	Understöd åt 2 studerande vid gymnasium och skolan i Vesterås.	A. Sernsköld, landshöfding.	1795 7/7	2	108	2,263	—	D:o.	
Gagnero-Stambergiska d:o.	Ett stipendium vid Vesterås gymnasium.	T. Gagnerus, prost, o. A. H. Stenberg, lektor.	1800 och 1806	1	16	340	—	D:o.	
Troillska d:o.	Understöd för 2 från Vesterås gymnasium till akademien aflyttande ynglingar.	F. U. von Troil, revisionssekreterare.	1809 7/3	2	70	1,506	—	D:o.	
Hallenstjernaska d:o.	D:o i penningar och böcker åt studerande vid Vesterås och Falu läroverk.	G. Hallenstjerna, regeringsråd.	1810 25/11	4	140	3,016	—	D:o.	
Brunmarkska d:o.	Stipendium vid Vesterås gymnasium.	G. Brunmark, doktor.	1814 15/6	1	4	75	—	D:o.	
Fahlerantziska d:o.	Understöd åt ynglingar, som beslita sig om teologiska studier.	A. Fahlerantz, prost, och hans fru.	1814 10/5	1	46	1,000	—	D:o.	
Wallinska d:o.	Stipendium vid Vesterås gymnasium	J. O. Wallin, erkebiskop, och hans fru.	1832 7/6	3	140	3,009	—	D:o.	
Manzeliska d:o.	D:o åt 2 studerande i Vesterås.	J. Manzelius, rector scholae.	1834 15/1	2	70	1,536	—	D:o.	
Janzeska stipendiefonden.	D:o och uppfostran åt barn till landsstatstjenstemän i Vestmanlands län.	Olof Janze, assessor, och hans fru.	1835 4/11	1	150	6,724	—	3 landstatstjenstemän.	
Bohmanska testamentsfonden.	D:o för meddellösa studerande, tillhörande Vesterås stad.	G. M. Bohman, v. pastor.	1850 21/7	4	900	28,391	—	Landshöfdingen, biskopen, domprosten och borgmästaren.	
Klerckerska stipendiefonden.	Stipendiefond vid högre allmänna läroverket i Vesterås.	Fredrik af Klercker, generalmajor.	1858 9/6	1	41	1,500	—	Läroverkskollegium.	
Hallanderska d:o.	D:o d:o.	A. R. Hallander, komminister.	1859 10/5	1	45	1,000	—	D:o.	
Björllingska d:o.	D:o d:o.	Lärjungar vid läroverket.	1862 21/11	1	67	1,300	—	D:o.	
Monabergska d:o.	D:o d:o.	Medlemmar af statsfullmäktige.	1865 7/1	1	25	1,000	—	D:o.	

Nohrborgska stipendiifonden	Understöd åt medellösa teologe studerande i Uppsala, tillhörande Vesterås stift.	G. F. Iverus, prost.	1865 ² / ₁	2	500	14,884	Domkapitlet	
Edmanska d:o.	Stipendiifond vid läroverket i Vesterås.	V. Edman, överstebljtnant.	1865 ² / ₁₂	4	208	4,000	Läroverkskollegium.	
Sundinska äldre d:o.	D:o d:o.	A. T. Sundin, fabrikör.	1881 ¹⁹ / ₅	11	267	10,000	D:o.	
Sundinska senare d:o.	D:o d:o.	Densamme.	1867 ² / ₁₁	1	100	5,000	D:o.	
Nereliska fonden.	Understöd åt en yngling vid d:o.	Johanna Redin, jungfru.	1868 ²⁰ / ₁₂	1	70	1,536	Domkapitlet.	
Obergska stipendiifonden.	Stipendiifond vid läroverket i Vesterås.	Elise Öberg, enkefru.	1876 ²¹ / ₁₀	1	28	1,000	Läroverkskollegium.	
Doktor Altins stipendiifond.	D:o d:o.	L. M. Altin, stadsläkare.	1877 ²⁰ / ₉	1	60	3,000	D:o.	
Conrad Fredbergs d:o.	D:o d:o.	C. Fredberg, auditör.	1880 ¹⁶ / ₅	1	51	1,000	D:o.	
Böttigerska stipendiifonden.	Stipendier åt 2 lärjungar vid d:o vid aflagd mogenhets-examen.	Fredrika Böttiger, wamsell.	1880 ¹ / ₁₀	2	190	4,070	Domkapitlet.	
Löfbergiska fonden.	Understöd åt 2 lärjungar på klassiska linien vid d:o, hvilka äro födda inom Vestmanland eller Dalarne.	J. S. Löfberg, lektor.	1881 ²⁷ / ₆	2	480	10,143	D:o.	
Herman Fredrik Casparssons stipendiifond.	Stipendiifond vid läroverket i Vesterås.	H. F. Casparsson.	1881 ² / ₄	—	—	10,000	Läroverkskollegium. ⁶¹⁾	
Karlsbrödernas d:o.	D:o d:o.	Sällskapet Karlsbröderna.	1881 ²⁰ / ₁	1	100	2,000	D:o.	
Aug. Forsbergs d:o.	D:o d:o.	Aug. Forsberg, fil. doktor.	1885 ² / ₅	1	90	2,000	D:o.	
Carolina Forsbergs d:o.	D:o d:o.	C. Forsberg, prostinna.	1887 ⁶ / ₇	1	100	2,000	D:o.	
Zimmermanska slöjdskolefonden.	Anordnande af en slöjdskola i Vesterås.	C. M. Zimmerman, brukspatron.	1865 ⁷ / ₇	—	3,100	219,290	44,750	Stadsfullmäktige och drättselkammaren.
Sundinska premiefonden.	Premier till behöfvande och förtjenta elever vid Vesterås slöjdskola.	A. T. Sundin, fabrikör.	1881 ¹⁹ / ₅	10	200	5,000	—	Styrelsen för slöjdskolan.
Sundinska stipendiifonden.	Fem premier till behöfvande och välförtjenta elever, företredesvis från Vesterås stad, vid Vesterås högre elementarläroverk för flickor.	Densamme.	1881 ¹⁹ / ₅	5	250	5,000	—	D:o för läroverket.
Nathalia Anderssons stipendiifond.	Stipendium till någon medellös och välförtjent flicka vid något af Vesterås läroverk.	N. Andersson, lärarinna.	1888 ¹⁵ / ₁₀	—	—	1,000	—	Drättselkammaren. ⁶¹⁾
Lektor Löfbergs testamentsfond.	Understöd åt en student af Vestmanlands-Dala nation i Uppsala.	J. S. Löfberg, lektor.	1890 ¹⁶ / ₅	—	—	13,991	—	Domkapitlet. ⁶²⁾
Ramsellska fonden.	Löneförökning åt rektor och kollega vid Köpings stadsskola.	J. Ramsell, brukspatron.	1800 ¹⁴ / ₂	1	35	673	—	D:o.
Hellsteniuska d:o.	Löneförhöjning åt collega scholæ i Arboga.	A. Hellstenius, rektor.	1790 ²⁰ / ₈	1	45	840	—	D:o.
Westmanska d:o.	D:o åt gymnasieadjunkten i Vesterås.	L. Westman, assessor.	1762 ² / ₁₂	1	90	1,737	—	D:o.
Stranghska d:o.	Lönebidrag för gymnasiebibliotekarien i Vesterås.	P. E. Strangh, professor.	—	1	7	150	—	D:o.

d) Stiftelser för sjukvård.

Jungfru Johanna Redins donationsfond.	En frisäng å Vesterås lasarett.	Johanna Redin, jungfru.	1868 ²⁰ / ₁₂	6	498	12,511	—	Lasarettensdirektionen.
Fröken Ulla Palmstruchs frisäng.	D:o d:o.	U. Ch. Palmstruch, fröken.	1875 ¹⁶ / ₄	7	173	9,004	—	D:o.
v. Knorringska frisängen.	D:o d:o åt obemedlade sjuke från Mälhammars gods eller från Björkstå eller eljest från Vestmanland.	Emelie v. Knorring, fröken.	1889 ²⁸ / ₉	9	182	6,138	—	D:o.
Ahlborgska d:o.	En frisäng å Vesterås lasarett.	Richard Ahlberg, v. härads-höfding.	1892 ² / ₅	4	113	5,769	—	D:o.
Doktor Fredrik Clarei frisängsfond.	D:o d:o.	Carl Boman, O. Fr. Wijkman m. fl.	1897 ¹⁴ / ₄	—	—	1,718	—	D:o.
Adolf Mobergs frisäng.	D:o d:o, afsedd i första rummet för någon sjuk från Gideonsberg eller Siggersberg.	Carin Moberg, enka.	1897 ¹⁵ / ₅	5	105	5,370	—	D:o.
Vesterås mekaniska verkstads aktiebolags sjuk- och begravningskassas frisängsfond.	D:o d:o, afsedd i första rummet för de personer, som varit anställda i bolagets tjänst, dernäst för andra mekaniska arbetare i Vesterås.	Vesterås mek. verkstads aktiebolags styrelse.	1899 ²⁷ / ₅	2	23	8,595	—	D:o.
Torngrenska fonden för koavalesecenter och obotligt sjuke.	Upprättande af ett särskildt hem för medellösa samhällsmedlemmar, som vid tillfrisknandet efter sjukdom äro i behof af någon tids vård, äfvensom för vård af obotligt sjuka.	J. W. Torngren, bankkassör.	1896 ¹⁹ / ₄	—	—	108,340	—	Stadsfullmäktige och drättselkammaren. ⁶²⁾

e) Sjuk- och begravningskassor.

Templarföreningens sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjelp.	Föreningen.	1891 ² / ₂	27	810	59	—	Styrelse af 7 delegare. ⁶⁴⁾
Allmänna svenska elektriska aktiebolagets tjänste- och arbetspersonals d:o.	D:o d:o.	Aktiebolaget.	1895 ² / ₄	203	5,292	13,096	—	D:o af 5 d:o. ⁶⁵⁾
Vesterås allmänna d:o.	D:o d:o.	30 arbetare.	1862 ²¹ / ₈	21	588	8,250	—	D:o af 5 d:o. ⁶⁶⁾
Vesterås Viktorieförenings d:o.	D:o d:o.	Handtverkare och arbetare.	1879 ¹¹ / ₇	50	1,171	687	—	D:o af 7 d:o. ⁶⁷⁾
Vesterås arbetareförenings sjuk- och begravningsfond.	D:o d:o.	Medlemmar af föreningen.	1876 ² / ₄	5	66	138	—	D:o af 5 d:o. ⁶⁸⁾

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning under år 1900		7. Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	8. Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Vesterås träarbetares sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjelp.	Träarbetarefackföreningen.	1892 ¹⁵ / ₃	7	75	317	—	Styrelse af 7 personer.	(69)
Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernvägs maskinafdelnings d:o.	D:o d:o.	Arbetspersonalen vid maskinafdelningen.	1897 ¹ / ₃	18	214	550	—	D:o af 5 d:o.	(70)
Vesterås handtverksförenings d:o.	D:o d:o.	Föreningen.	1897 ¹² / ₉	17	769	627	—	D:o af 5 d:o.	(71)
Vesterås sten- och grof- arbetares allmänna d:o.	D:o d:o.	Vesterås grof- arbetarefack- förening.	1899 ¹⁵ / ₆	9	307	212	126	D:o af 5 d:o.	(72)
Elektriska verkstadens ar- betares d:o.	D:o d:o.	Verkstadens arbetare.	1899 ⁹ / ₃	90	1,986	—	—	D:o af 7 d:o.	(73)
Vesterås kristliga sjukkas- seförening.	D:o d:o.	Åtskilliga arbetare.	1890 ⁴ / ₈	29	979	84	—	D:o af 7 d:o.	(74)
<i>f) Pensionsfonder.</i>									
Schenströmskaenkepensions- fonden.	Pension till fattiga enkör.	Gustafva Katarina Schen- ström, fru.	1777 ¹⁴ / ₆	11	543	8,333	—	Landshöfding, biskop och redogöraren.	
Barkarömedlen.	Understöd åt fattiga och behöfvande prestenkor i stiftet.	Kungl. Maj:t.	1637 och 1686	11	993	⁷⁵)	—	Kungl. Maj:ts Befallnings- hafvande och domka- pitlet.	(75)
Papegojvretsmedlen.	D:o d:o.	D:o.	1637 och 1686	2	51	⁷⁶)	—	Domkapitlet.	(76)
Domprostmedlen.	D:o d:o.	D:o.	1773 ¹ / ₃	14	62	1,325	—	D:o.	
Carlskiöldska fonden.	Fattiga enkors pensionering i Vesterås.	Karol. Eleon. Carlskiöld, landshöfdingdotter.	1785 ¹⁴ / ₁	8	160	3,610	—	Domkyrkokommissionen.	
Benzelstiernska d:o.	Understöd åt fattiga prestenkor i stiftet.	L. Benzelstierna, biskop, och hans fru.	1798 ²² / ₉	4	30	603	—	Domkapitlet.	
Prestkassan.	D:o åt behöfvande prester eller deras sterbhus.	Stiftets prester.	1804	5	740	17,699	—	D:o.	
Sagströmska pensionsfonden.	Pensionering af 1 underofficer och 8 korporaler eller soldater vid Vestmanlands regemente.	Olof Jansson Sagström, bonde.	1807 ²⁷ / ₁₁	9	99	2,460	—	Direktionen för regementets knektelegomedelskassa.	
Tigerhjelmskainvalidfonden.	Understöd för de af Öster-Våla sockens beväringssman- skap, som genom krigshändelser blifva orständsatta att sig försörja.	S. G. Tigerhjelms, hofjäg- mästare.	1813 ¹¹ / ₄	—	—	48,974	—	D:o d:o.	(77)
Näska pensionsfonden.	Pensionering af från Vestmanlands regemente afskedade underofficerare eller underofficerares enkör samt till afskedadt manskap eller deras enkör.	L. F. Näf, landskamrerare.	1810 ⁷ / ₁₂	46	1,437	67,251	45,250	Intendenten vid regementet och en särskild direktion.	
Engvallska d:o.	D:o af behöfvande inom borgerliga yrkena eller illite- rata tjenstemannaklassen i Vesterås.	Alb. Engvall, handlande.	1876 ¹⁴ / ₆	8	1,242	30,000	—	Drätselkammaren.	
Forsbergiska donationen.	Understöd åt prestenkor inom Vesterås stift.	A. Forsberg, prost, och hans fru.	1888 ¹⁸ / ₄ 1889 ⁵ / ₇	2	90	2,048	—	Domkapitlet.	
Småskollärarinnornas i Ve- sterås pensionsfond.	Pensionering af lärarinnor vid Vesterås stads småskolor.	Åtskilliga samhällsmedlem- mar.	1884 ⁸ / ₂	—	—	2,424	—	Skolrådet.	
Mobergska guldbröllopsfon- den.	Pensioner åt dels pauvres hontoux, dels behöfvande kvinnor af arbetsklassen i Vesterås.	Adolf Moberg, brukspatron, och hans fru.	1885 ² / ₆	7	750	15,000	—	Enkefru Karin Moberg.	
W. E. Svedelii fond.	Pensionering af fattiga prestenkor i Vesterås stift.	W. E. Svedelius, professor.	1888 ²⁸ / ₁	—	—	20,989	—	Domkapitlet.	(78)
Löfbergiska donationsfonden.	D:o af obemedlade älderstigna män och kvinnor i Vesterås.	J. S. Löfberg, lektor.	1888 ¹⁵ / ₃	20	2,000	53,000	—	Vesterås arbetareförening.	
Regina Möllers testaments- fond.	D:o af behöfvande personer i Vesterås.	R. Möller, mamsell.	1889 ³⁰ / ₅	5	231	5,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Altinska fonden.	D:o af gamla tjänarinnor i Vesterås.	Maria Hallström, fru.	1892 ¹ / ₁₂	1	144	4,000	—	Drätselkammaren.	
Casparssonska d:o.	D:o af sjuksköterskor vid Vesterås lasarett eller sjuk- hus.	H. T. Casparsson, kapten.	1893 ²⁶ / ₃	3	250	5,000	—	Lasarettsdirektionen.	
Jeannette af Klerckers pen- sionsfond.	D:o af enkör efter officerare med vederlikar vid Kungl. Vestmanlands regemente.	F. af Klercker, öfverste.	1855 ²⁶ / ₅	—	—	4,397	—	Intendenten vid regementet och en särskild direktion.	
Magistratens embets- och tjenstemäns reservfond.	D:o af magistratens i Vesterås embets- och tjenstemän eller deras enkör och barn.	Kungl. Maj:t.	1850 ¹¹ / ₁ 1868 ²¹ / ₃	—	—	26,032	—	Drätselkammaren.	
Langenbergska guldbröl- lopsfonden.	Understöd till sjukliga eller älderstigna medellösa per- soner i Vesterås.	F. Langenberg, brukspatron.	1856 ⁹ / ₁₂	9	600	15,000	—	Domkyrkokommissionen.	

Zimmermanska fonden.	Understöd åt testators släktingar eller andra behöfvande.	C. M. Zimmerman, brukspatron.	1865 ⁷ / ₄	12	900	20,759	—	Domkapitlet.
Karin Hellströms fond.	Pensionering af tjenstefolk i Vesterås.	Karin Hellström, jungfru.	1867 ²² / ₄	8	400	12,978	—	Domkyrkokommissionen.
Beata Vougts testamentsfond.	D:o af pauvres honteux i Vesterås.	B. L. Vougt, enkefru.	1865 ¹⁷ / ₆	6	490	10,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.
Anna Helena Almströms d:o.	D:o af fattiga borgarenskor eller barn af borgerliga föräldrar i Vesterås.	Anna Helena Almström, mamsell.	1873 ²⁴ / ₈	4	195	4,000	—	D:o.
Enkefru Brita Christina Bergmans donationsfond.	D:o af nödställda personer inom arbetsklassen i Vesterås.	B. C. Bergman, enka.	1895 ¹⁵ / ₁₂	—	584	11,000	—	Drätselkammaren.
<i>g) Pensionskassor.</i>								
Kungl. Vestmanlands regementets musikkårs enskilda pensionsstiftelse.	Pensionering af medlemmar af nämnda kår jemte deras enkor.	Musikkåren.	1836 ⁵ / ₁₂	6	1,150	40,125	—	Särskild direktiou.
Enkemedelskassan.	D:o af prestenkor och prestdöttrar.	Stiftets prester och läroverkslärare.	—	21	960	16,051	—	Domkapitlet.
Vesterås borgerliga pensionsförening.	D:o af fattiga delegare samt deras enkor och barn.	Åtskilliga borgare i Vesterås.	1845 ¹ / ₁₃	31	2,700	71,896	—	Styrelse af 7 delegare. ⁷⁹⁾
<i>h) Andra stiftelser och inrättningar.</i>								
Menlösska donationsfonden.	Årlig utdelning af 25 kronor till 2:de komministern i Vesterås och ränteöfverskottet till skolan i Vesterås.	Landskamrerskan Menlös.	1750	1	25	675	—	Skolrådet.
Rudbeckska fonden.	Uppförande af ett monument öfver biskop Johannes Rudbeck.	Deltagare i 1862 års prestmöte.	1862 ²⁰ / ₆	—	—	6,145	—	Domkapitlet.
A. T. Sundins donationsfond till minne af Sveriges och Norges 50-åriga förening.	Bidrag till Vesterås skarpskytteförenings utgifter.	A. T. Sundin, fabrikör.	1864 ⁴ / ₁₁	—	25	500	—	Drätselkammaren.
Vesterås praktiska hushållsskolefond.	Utbildande af tjänarinnor.	Landshöfdingskan Ebba Charpentier m. fl. fruntimmer.	1873 ²⁰ / ₄	—	—	18,431	—	Styrelse af 6 personer. ⁸⁰⁾
Treprocentsfonden.	Bidrag till stiftets adjunktlönekassa.	Stiftets prester och läroverkslärare.	—	—	—	16,152	—	Domkapitlet.
Subventionsfonden.	Behjertansvärda kyrkliga ändamål.	Lektor Fr. Arvedsson jemte några prester.	1892	—	—	399	—	D:o.
Sundinska donationsfonden för välgörande och allmännyttiga ändamål.	1:o Vård af obotligt sjuke m. m.: 2:o utdelning af ved till behöfvande, som icke hafva understöd af fattigvården: 3:o bidrag till nödiga och nyttiga inrättningars åstadkommande.	A. T. Sundin, fabrikör.	1881 ¹⁹ / ₅	—	11,194	175,000	60,000	Stadsfullmäktige och drätselkammaren.
Enkan Brita Christina Bergmans donationsfond för nattherberget i Vesterås.	För beredande af lämpligt arbete för personer, som få åtnjuta herbergets förmåner.	B. C. Bergman, enka.	1895 ¹⁵ / ₁₃	—	150	3,000	—	Drätselkammaren.
Summa			—	1,346	62,718	1,680,900	184,601	

C. I Sala stad.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.

Anna Lisa Salbergs testamentsfond.	Utdelning till fattighjon.	Anna Lisa Salberg, enka.	1868 ¹⁹ / ₁	3	25	500	—	Fattigvårdsstyrelsen.
Korsgårdskas fonden.	D:o till fattiga qvinnor.	Olaus Korsgård, bergsman.	1854 ¹³ / ₃	10	30	600	—	D:o.
Tunelli donationsfond.	D:o d:o och barn.	Lars Tunelius, prost.	1843 ¹⁰ / ₈	15	75	1,500	—	D:o.
Lindgrenska fonden.	D:o åt fattiga enkor.	Lindgren, direktörska.	1794	16	15	300	—	Kyrkorådet.
Le Moines fond nr 2.	D:o åt 3 d:o.	Le Moine, bergmästarinna.	Okändt.	3	8	150	—	D:o.
Kyllinge qvarn- och fattigkassa.	D:o åt arbetare och enkor vid Sala silfververk.	Konung Karl XI.	1682	84	3,160	62,258	—	Magistraten.
Klasonska fonden.	D:o åt enkor m. fl.	Gustafva Klason, enkefru.	1836 ²¹ / ₃	10	150	3,000	—	Kyrkorådet.
Andriette Elisabeth Fornstedts fond.	Understöd åt en fattig, ofärdig kvinna.	A. E. Fornstedt, fröken.	1893 ¹⁰ / ₁₀	1	150	3,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.
Makarne Björkmans fond.	Julgåfvor åt fattighjon.	E. Björkman, bergsman.	1896 ¹⁹ / ₂	40	50	1,262	—	D:o.

b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.

Fattiggården Nystrands julgransfond.	Julgåfvor åt på fattiggården intagna barn.	Amelie Rådbergs arvingar.	1900 ² / ₈	—	—	102	—	Fattigvårdsstyrelsen. ⁸¹⁾
Rektor J. G. Westmans fond.	Till kläder åt fattiga nattvårdsbarn.	J. G. Westman, rektor.	1898 ⁶ / ₆	6	24	500	—	Kyrkorådet.
Skröderska fonden.	Premier till flickor i slöjdskolan.	J. G. Skröder.	Okändt.	4	20	400	—	Skolrådet.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Gustaf Skröders stipendium.	Till mat åt fattiga skolbarn.	J. G. Skröder.	1859 14/1	60	300	10,444	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Barnuppfostningskassan.	Befrämjande af skolväsendet.	Obekant.	Okändt.	1	72	8,777	—	Kyrkorådet.	
Fruntimmersföreningens belöningsfond.	Premier åt flickor i slöjdskolan.	Fruntimmersföreningen.	1875 5/6	42	50	1,000	—	Skolorådet.	
Törnblomska fonden.	Stipendium åt ett fattigt skolbarn.	A. Törnblom, komminister.	1843 20/4	1	7	150	—	D:o.	
Ekstedtska d:o.	Premier åt gossar i folkskolan.	J. A. Ekstedt, rådman.	1864 1/8	6	50	1,000	—	D:o.	
Norgrenska d:o.	Understöd åt fattiga skolbarn.	A. Norgren, skomakare.	1841 27/4	25	50	1,000	—	Kyrkorådet.	
Holmbergiska testamentsfonden.	Uppfostringshjälp åt handlandes barn.	P. G. Holmberg, rådman.	1781 27/10	2	100	2,722	—	Magistraten.	
P. Norstedts barnhusfond.	Till hem för fattiga barn.	P. Norstedt, grosshandlare.	1898 27/6	—	—	44,066	6,000	Fattigvårdsstyrelsen.	81)
<i>c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.</i>									
Fernströmska stipendiefonden.	Stipendier vid Sala läroverk.	R. V. Fernström, kamrer.	1872 24/4	2	18	512	—	Läroverkskollegiet.	
Sala läroverks premie- och fattigkassa.	Premier och understöd åt lärjungar vid d:o.	Okändt.	1846 10/11	2	5	100	—	D:o.	
1884 års stipendiefond.	Stipendier vid d:o.	Okändt.	1884 7/8	1	18	512	—	D:o.	
1865 års d:o.	D:o d:o.	Stadsfullmäktige m. fl.	1867 21/8	1	100	2,050	—	Drätselkammaren.	
Berglundiska stipendiefonden.	D:o d:o.	C. Berglund, handlande.	1842 28/1	1	5	153	—	Rektorsembetet.	
Eklöfska fonden.	Till hyresbidrag åt 1 kollega och pensioner åt enkör.	Anna Eklöf, enka.	1815 26/10	7	100	2,000	—	Kyrkorådet.	
Rektor J. G. Westmans stipendiefond.	Stipendier vid Sala läroverk.	Maria Westman, enkefru.	1898 7/5	2	26	513	—	Läroverkskollegiet.	
<i>e) Sjuk- och begravningskassor.</i>									
Sala allmänna sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjälp.	F. Aminoff, löjtnant.	1875 25/5	15	633	2,206	—	En styrelse.	82)
Sala goodtemplars d:o.	D:o d:o.	Sala goodtemplare.	1882 1/1	7	242	1,281	—	D:o.	83)
Sala templars d:o.	D:o d:o.	Sala templare.	1892 1/1	8	120	750	—	D:o.	84)
Sala maskinfabriksarbetares d:o.	D:o d:o.	Sala maskinfabriks aktiebolag.	1859 1/9	26	791	301	—	D:o.	85)
<i>f) Pensionsfonder.</i>									
Sala handelskassas fond.	Pensioner till behöfvande inom handelsklassen.	R. T. Gullberg och C. P. Johansson.	1882 30/12	6	450	9,000	—	Kyrkorådet.	
Frössbergiska testamentsfonden.	D:o åt ogifta kvinnor.	Anna Stina Frössberg.	1878 28/3	2	78	1,550	—	D:o.	
Bergenstiernska fonden n:r 1.	D:o åt bergslagsarbetare.	A. E. Bergenstierna, bergmästare.	1834 5/12	6	270	8,877	—	D:o.	
D:o d:o n:r 2.	D:o d:o jemte underhåll af en graf.	Densamme.	1829 12/1	19	132	2,639	—	D:o.	
Åhlströmska pensionsfonden.	D:o till fruntimmer.	Rektorskan Åhlström.	1850 11/9	8	760	17,200	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Carolina Rosengrens gifvofond.	D:o åt fattiga yrkesidkare.	A. Rosengren, källarmästare.	1885 9/4	5	494	10,000	—	D:o.	
Makarne Holmgrens donationsfond.	D:o till fattiga fruntimmer och till uppmantraende af nykterhet.	J. Holmgren, civilingeniör.	1879 29/6	—	—	87,007	—	D:o.	86)
Karduansmakareembetets ländas fond.	D:o till enkör eller döttrar efter karduansmakare eller garfvare.	E. Östgren, garfvare.	1862 8/5	2	50	1,000	—	D:o.	
Jakob Holmgrens donationsfond.	D:o åt fattiga fruntimmer.	J. Holmgren, bergsverdie.	1878 28/1	3	600	18,226	—	D:o.	
Johanna Lundgrens d:o.	D:o d:o.	C. J. Lundgren, handlande.	1890 3/12	4	200	5,618	—	D:o.	
Anna Greta Sahlströms fond.	Pension åt en kvinna.	Anna Greta Sahlström, enka.	1889 15/11	1	30	603	—	D:o.	
Hilda Svederi d:o.	Pensioner åt fattiga fruntimmer.	Nils Svederus, doktor.	1891 1/2	—	—	12,000	—	D:o.	87)

Enkefru Johanna von Knorrings donationsfond.	Pensioner åt fattiga fruntimmer.	Johanna v. Knorring, enkefru.	1880 ⁹ / ₇	8	399	8,000	—	Drätselkammaren.
Stenkvistiska gåvofonden.	D:o d:o.	C. P. Stenkvist, rådmän.	1876 ⁶ / ₆	4	110	2,200	—	Kyrkorådet.
Alfred Göhles donation.	D:o till enkor efter affärsmän i Sala.	A. Göhle, handlande.	1897 ²⁸ / ₁	—	—	5,000	—	Drätselkammaren.
Makarne Löfgrens silverbröllopsfond.	D:o åt fattiga fruntimmer.	C. J. A. Löfgren, handlande, och hans hustru.	1897 ⁷ / ₁₁	2	263	5,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.
Makarne Bergmans fond.	D:o åt äldre handverkare eller arbetare eller deras enkor.	A. F. Bergman, snickare.	1895 ¹⁵ / ₁₂	8	400	9,126	—	D:o.
Dr. P. Wallsterssons lifrättefond.	Beredande af lifräntor åt barn.	P. E. Wallstersson, fil. doktor.	1895 ¹⁴ / ₃	25	250	5,000	—	D:o.
Berggrenska fonden.	Pensioner åt handverkarens enkor.	B. Engkvist, postvaktmästare.	1889 ¹⁹ / ₆	2	93	2,136	—	D:o.
Dr. P. Wallsterssons donationsfond.	Pension till en behöfvande man eller qvinna.	P. E. Wallstersson, fil. doktor.	1895 ¹⁴ / ₃	1	250	5,000	—	D:o.

g) Pensionskassor.

Sala fabriks- och handtverksförening.	Pensioner till föreningens medlemmar, deras enkor och minderåriga barn.	Handtverksidkare i Sala.	1873 ² / ₈	9	434	9,717	—	En styrelse.
---------------------------------------	---	--------------------------	----------------------------------	---	-----	-------	---	--------------

h) Andra stiftelser och inrättningar.

Le Moines fond n:r 1.	Till komministern i Sala.	Le Moine, bergmästarinna.	Okänt.	1	13	250	—	Kyrkorådet.
		Summa	—	517	11,670	378,258	6,000	

D. I Köping.

a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.

Alanders fond.	Till 4 ålderstigna pauvres honteux.	O. R. Alander, kapten.	1804 ⁷ / ₃	4	24	400	—	Fattigvårdsstyrelsen.
Ahlströmers d:o.	Ej angifvet.	Ahlströmer, friherre.	1884	—	2	50	—	D:o.
Anonyma gåvofonden.	D:o.	Anonym.	1884	—	3	60	—	D:o.
Bergmans fond.	D:o.	Ryttmästaren J. Bergmans enka.	1751 ⁴ / ₁₂	—	10	167	—	D:o.
Borgerskapets d:o.	D:o.	Stadens borgerskap.	1799	—	2	33	—	D:o.
Branders brand- och reparationskassa.	Till mindre bemedlade till hjälp vid reparationer af byggnader.	O. Brander, rådmän.	1787 ² / ₄	—	—	4,770	—	D:o.
Branders tomtfond.	Till behöfvande, välfrejdad enka.	Constance Dahlson, enka.	1851 ⁶ / ₁₁	1	109	2,000	—	D:o.
Branders Östanäsjord.	Till husfattiga, sängliggande borgare eller deras enkor.	O. Brander, rådmän.	1787 ² / ₄	4	114	2,021	2,021	D:o.
Brovallii fond.	Ej angifvet.	Anna Brovallius, prostinna.	Omkr. 1787	—	1	25	—	D:o.
Brogrens d:o.	D:o.	Brogren, åkare.	Omkr. 1850	—	5	112	—	D:o.
Fagerbergs d:o.	D:o.	Fagerberg, gårdsegare.	—	—	31	525	—	D:o.
Brostedts d:o.	D:o.	Johanna Brostedt, enka.	1884 ⁷ / ₂	—	30	500	—	D:o.
Djurmans d:o.	Till 6 behöfvande fruntimmer.	Karin Djurman, mamsell.	1876	6	129	2,360	—	D:o.
Anna Kristina Ersdotters d:o.	Ej angifvet.	A. S. Ersdotter, piga.	1847 ²¹ / ₁₁	—	34	571	—	D:o.
Gamla fonden.	Till understöd åt fattiga.	Hedvig Tillæus, prostinna, m. fl.	1747, 1762 och 1772	1	3	56	—	D:o.
Grönfelts fond.	Ej angifvet.	M. K. Grönfelt, enka.	1834 ²⁷ / ₆	—	6	117	—	D:o.
Hisings d:o.	Till 14 fattiga enkor.	M. Hising, brukspatron.	1748 ¹⁹ / ₅	14	44	970	—	D:o.
Hisingska Nibblesjorden.	Ej angifvet.	Olof Hising, borgmästare.	1731 ²⁰ / ₁₂	—	80	1,516	1,516	D:o.
Karl XIV Johans fond.	D:o.	Konung Karl XIV Johan.	18..	—	89	1,500	—	D:o.
Kindbergs d:o.	D:o.	J. Kindberg, inspektör.	1822 ²¹ / ₁₉	—	152	2,537	—	D:o.
Lindströms d:o.	D:o.	Anna M. Lindström, enka.	1809 ¹ / ₄	—	6	111	—	D:o.
Lyttkens d:o.	D:o.	Anna Maria Lyttkens, jungfru.	1842 ²⁸ / ₅	—	10	175	—	D:o.
Parks d:o.	Till 6 borgarenskor.	L. T. Park, handlande.	1855 ¹⁹ / ₁	6	47	1,000	—	D:o.
Sjölius d:o.	Till en fattig enka efter tjänsteman eller ståndsperson.	Kristina Maria Sjölin, fru.	1861 ⁵ / ₂	1	24	400	—	D:o.
Stenbagens d:o.	Till 3 fattiga qvinnor.	F. v. Stenhagen, landshöfding.	1816 ²⁰ / ₅	3	27	450	—	D:o.
Stranghs d:o.	Ej angifvet.	Jakob Strangh, brukspatron.	180.	—	15	260	—	D:o.
Stranghs jord.	D:o.	Herkules Filip Strangh, brukspatron.	1800	—	80	1,470	1,470	D:o.
Svedlunds fond.	Till en fattig enka.	Anna Svedlund, enka.	1873 ²⁸ / ₈	1	16	300	—	D:o.
Tobakslandet.	Ej angifvet.	Okänt.	179.	—	75	1,194	1,194	D:o.
Törnros fond.	Till 3 fattiga, ogifta döttrar af prest- eller civilståndet.	Erika Gustafva Törnros, enkefru.	1816 ²⁵ / ₂	3	134	2,250	—	D:o.
Wallerii d:o.	Till fattighusets 8 äldsta qvinnor.	Henrietta Wallerius, enkefru.	1838 ⁴ / ₆	8	30	500	—	D:o.
Wägströms d:o.	Ej angifvet.	Jöns Wägström, handlande.	1770 ¹⁷ / ₄	—	15	246	—	D:o.

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Fonden för äldre tjänarinnor.	Till 2 f. d. tjänarinnor.	E. Törnqvist, rådman, och hans fru, Maria Fägerstén.	1890 ^{28/5}	2	50	1,000	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Lundbergska jorden.	Till 2 fattiga enkor af arbets- eller handverksklassen.	Maria Lundberg, enkefru.	1869 ^{21/1}	2	36	658	658	D:o.	
Regina Möllers fond.	Till behöfvande.	Regina Ulrika Möller, fröken.	1889 ^{20/5}	6	296	5,000	—	D:o.	
Svinhufvudska fonden.	Till 1 fattig borgareenka.	Eva Svinhufvud, fru.	1857 ^{2/4}	1	88	1,550	—	Pastor.	
Branderska Ugglevretsjord.	^{1/2} till Branders brand- och reparationskassa, ^{1/2} till sjuka borgare och borgareenkor.	O. Brander, rådman.	1787 ^{2/4}	—	80	2,480	2,480	Fattigvårdsstyrelsen.	
Hospitalstomten nr 103.	Ej angifvet.	Okänt.	—	—	8	400	400	D:o.	
Två kålgårdar.	D:o.	D:o.	—	—	5	50	50	D:o.	
Youngbergska donationsfonden.	Till nödlidande handverkare, deras enkor och familjer.	Charles Gustavus Youngberg, vice konsul.	1881 ^{21/8}	7	800	17,000	—	Magistraten och 4 af stadsfullm. utsedda personer.	
Örströmska jorden.	Ej angifvet.	A. J. Örström, garfvar.	1845 ^{25/11}	—	16	353	353	Fattigvårdsstyrelsen.	
<i>b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.</i>									
Hisingens fonden.	Aflöning åt läraren i fattigskolan.	M. Hising, bruksegare.	1748 ^{10/5}	1	58	1,293	—	Skolrådet.	
Hjelm-Wahlströmska d:o.	Beklädnad åt fattiga skolbarn.	Hjelm och Wahlström, vågmästare.	1850	1	14	373	—	D:o.	
Vennströmska d:o.	D:o d:o.	Lov. U. Vennström, mamsell.	1864 ^{4/4}	3	16	647	—	D:o.	
Bosciska d:o.	Understöd åt fattiga skolbarn.	P. E. Boscus, borgmästare.	1838 ^{22/11}	8	76	1,653	—	D:o.	
Golmodins fond.	Premier åt d:o.	A. U. Golmodin, urmakare.	1856 ^{23/6}	1	5	100	—	D:o.	
Arboga—Köpings jernvägsbolags d:o.	D:o i folkskolan.	Arboga—Köpings jernvägsbolag.	1874 ^{16/11}	4	16	424	—	D:o.	
Sköldebrands d:o.	D:o åt folkskolebarn.	Insamling i Köping.	1878 ^{8/1}	3	15	315	—	D:o.	
Första-decemberfonden.	D:o i folkskolan.	D:o.	1873 ^{1/12}	4	20	532	—	D:o.	
Köpings arbetareförenings fond.	D:o d:o.	Köpings arbetareförening.	1880 ^{23/10}	2	8	228	—	D:o.	
G. Golmodins d:o.	^{1/2} till premier i folkskolan, ^{1/2} till lärariansans aflöning.	G. Golmodin, apotekare.	1856 ^{30/9}	11	100	2,000	—	D:o.	
Köpings barnhem.	Uppfostran och vård åt fattiga, värnlösa eller vanvårdade flickor.	Lovis Bellander, prostinna.	1876 ^{1/11}	8	1,956	23,630	5,300	En styrelse.	
Köpings barnkrubba.	Föda och vård åt barn under 7 år, då modern har arbete utom hemmet.	Fattigvårdsstyrelsens ledamöter.	1874 ^{13/5}	—	500	1,500	—	Styrelse af 8 personer.	
Barklunds fond.	^{1/3} till barnhemmet, ^{1/3} till beklädnad af fattiga skolbarn och ^{1/3} till insättning för barn i ränteanstalt.	E. W. Barklund, skepparålderman.	1880 ^{11/3}	—	82	1,500	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Grandelii d:o.	Till beklädnad af fattiga skolbarn.	A. F. Grandelius, borgmästare.	1841 ^{5/1}	—	16	300	—	D:o.	
Sköldebrandska fonden.	Till ett fattigt, vanlottadt barn.	Julia Sköldebrand, fröken.	1884 ^{22/3}	1	11	200	—	D:o.	
Skyddsföreningens fond.	Till beklädnad af fattiga skolbarn.	Insamladt inom staden.	187.	—	30	500	—	D:o.	
<i>d) Stiftelser för sjukvård.</i>									
Hultbergska donationsfonden.	Beredande af 2 frisängar å Köpings lasarett för obemedlade sjuke inom Kungs-Barkarö socken.	H. F. Hultberg, landbrukare.	1869 ^{2/8}	—	—	6,071	—	Köpings lasarettsdirektion.	
Strömstedtska d:o.	Beredande af 1 d:o för d:o.	G. O. Strömstedt.	1877 ^{7/3}	—	—	2,000	—	D:o d:o.	
<i>e) Sjuk- och begravningskassor.</i>									
Föreningen »Trohet».	Sjuk- och begravningshjelp.	Goodtemplarlogen Gustaf Adolf.	1890 ⁴	41	798	990	—	Styrelse af 3 personer.	⁸⁹⁾
Köpings sjuk- och begravningskassa.	D:o d:o.	Fabriks- och handverksföreningen.	1870	29	1,050	7,113	—	D:o af 9 d:o.	⁹⁰⁾
Köpings allmänna d:o.	D:o d:o.	Arbetareföreningen.	1884	23	801	3,312	—	D:o af 7 d:o.	⁹¹⁾
Köping Uttersbergs jernvägs d:o.	D:o d:o.	Bolaget och delägare.	1870 ^{1/1}	51	519	9,187	—	D:o af 7 d:o.	⁹²⁾

Arbetarnes vid Köpings mekaniska verkstad sjuk- och begrafningskassa.	Sjuk- och begrafningshjälp.	Arbetare vid verkstaden.	1861	111	3,554	2,023	—	Styrelse af 5 personer.	93)
Köpings baptistförsamlings d:o.	D:o d:o.	Medlemmar af baptistförsamlingen.	1883 9/5	14	640	9	—	D:o d:o.	94)
<i>h) Andra stiftelser och inrättningar.</i>									
Browalliska fonden.	Bidrag till komministerns aflöning.	Enkefru Jakobsson, född Browallius, och Mallmén, kyrkoherde.	1766 1/2	1	64	1,200	—	Pastor.	
			Summa	—	390	13,075	124,237	15,442	
E. I Arboga stad.									
<i>a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
O. Ahllöfs och L. Ahllöfs donationsfond.	Till 22 nödlidande bland Arboga stadsinnevägnare, utan anseende till stånd och värde, man eller kvinna.	O. Ahllöf, assessor, och L. Ahllöf, rådman.	1730 31/8,	22	375	8,333	—	Kyrkorådet.	
Olof Ahllöfs d:o.	Till fattiga i Arboga landsförsamling, Medåker, Säterbo, Himmata och Björskog.	O. Ahllöf, assessor.	1737 9/2, 5/5	6	184	3,750	—	D:o.	
D:o d:o.	Till »Arboga stadskyrkas fattiga».	Densamme.	1740 9/10	1	20	440	—	D:o.	
D:o d:o.	Understöd åt fattiga officerare eller officersenkor.	D:o.	1740 9/10	2	150	7,161	—	Särskild styrelse.	
D:o d:o.	För »husfattiga».	D:o.	1740 9/10	10	80	1,945	—	D:o d:o.	
J. I. Ahlströms d:o.	Till »husfattiga» i Arboga.	J. Ison Ahlström, rådman.	1728 22/5	22	72	1,733	—	Kyrkorådet.	
Heijkenskjöld-Geislerska stiftelsen.	Årliga understöd af 25 kr. till pauvres honteux, ej tillhörande borgarklassen.	Euphrosyne Heijkenskjöld, f. Geisler, öfverstinna.	1860 2/7	8	200	4,202	—	Pastor, borgmästare och 1 af stadsförsamlingen.	
Kumlinska fonden för Arboga fattiggård.	Åstadkommande af bättre kosthåll åt hjonan vid Arboga stads fattiggård.	E. P. Kumlin, f. d. ångbåtsbefälhafvare.	1886 15/6	—	—	15,000	15,000	Fattigvårdsstyrelsen.	95)
Rubinska fattigfond.	Till utdelning bland stadens behöfvande.	A. L. Rubin, f. Hedberg, borgmästarenska.	1869 2/9	2	23	500	—	D:o.	
Strömbergerska d:o.	Till utdelning åt sjukliga, mest nödlidande bland stadens fattige.	C. Th. Strömberger, kapten.	1867 8/4	4	45	1,000	—	D:o.	
Wahrenbergerska d:o.	Till utdelning åt pauvres honteux.	Postmästaren C. F. Wahrenbergs arvingar.	1835 11/9	7	240	5,000	—	D:o.	
Kapten Strömbergers fond.	Förebyggande af framtida fattigvårdsbehof.	C. Th. Strömberger, kapten.	1879 1/7	—	500	10,000	—	Stadsfullmäktige.	
R. Bosvius 25-årsfond.	Till utdelning bland stadens fattige.	R. Bosvius, borgmästare.	1898 6/7	—	—	1,508	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Anna Schelins donationsfond.	»Arboga stad för dess fattigvård».	Anna Schelin, fröken.	1900 28/4	1	175	8,245	8,100	Drätselkammaren.	
I. S. Arvidssons understödsfond.	Till utdelning åt pauvres honteux, företrädesvis till sjuke.	I. S. Arvidsson, handlande.	1899 5/7	—	—	531	—	Fattigvårdsstyrelsen.	
Svenssonska testamentsfonden.	Till 2 i nöd sängliggande fattige.	Lars Svensson, betjent, och hans hustru.	1830 11/9	2	14	300	—	D:o.	
<i>b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.</i>									
O. Ahllöfs donationsfond.	Vård och uppfostran af fattiga barn.	O. Ahllöf, assessor.	1740 9/10	22	1,790	73,893	25,845	Särskild styrelse.	
Kapten Strömbergers d:o.	Understöd åt fattiga folkskolebarn och barnens undervisning i slöjd.	C. Th. Strömberger, kapten.	1879 1/7	—	550	11,000	—	Stadsfullmäktige.	
Wasellska donationsfonden.	Till fattiga barns beklädnad.	S. C. Wasell, mamsell.	1868 5/3	2	45	1,000	—	Skolrådet.	
Urbergerska småskolefonden.	Till aflöning af en småskollärarinna.	Urberg, mamsell.	1856 12/3	1	103	2,260	—	D:o.	
Premiefonden för folkskolan.	Belöningar åt litiga skolbarn.	Frivilliga bidrag.	1881	—	25	550	—	D:o.	
P. O. Hellsunds donationsfond.	Till åstadkommande af en slöjdskola.	P. O. Hellsund, guldsmed.	1884 26/10	—	—	2,330	—	D:o.	
Slöjdskolefonden.	Att befordra undervisning i slöjd för gossar.	—	1879	—	—	1,758	—	D:o.	
<i>c) Stipendiefonder och andra stiftelser för undervisning.</i>									
Lagerqvistska donationsfonden.	»Lönstillökning åt rectoris-scholke-tjensten här i staden».	Klensmeden Lagerqvists enka, M. M. Wiberg.	1819 5/4	1	39	909	—	Läroverkets rektor.	96)
Rosendals större stipendiefond.	Stipendier åt minst 6 lärjungar vid Arboga allmänna läroverk.	J. O. Rosendal, grosshandlare.	1869 11/6	10	395	8,240	—	D:o.	
Rosendals d:o n:r 1.	Stipendium vid d:o.	Densamme.	1864 2/5	1	45	1,024	—	D:o.	
D:o d:o n:r 2.	D:o d:o.	D:o.	1866 18/12	—	—	275	—	D:o.	97)
Rosendals stipendiereservfond.	D:o d:o.	D:o.	1874	—	—	1,780	—	D:o.	98)
Strömbergers premiefond.	Premier vid d:o.	C. Th. Strömberger, kapten.	1867 8/4	3	48	1,143	—	D:o.	
Ahlströmska donationsfonden.	Till 4 stipendier för borgaresöner vid d:o.	J. Ison Ahlström, rådman.	1728 22/5	4	196	5,146	—	Kyrkorådet.	

Tab. 7. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål (och verksamhetsområde).	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1900		Stiftelsens storlek (fastighetsvärden inräknade) vid årets slut. Kronor.	Värdet af fastigheter, tillhörande stiftelsen, vid årets slut. Kronor.	Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.				
Ahlströmska donationsfonden.	Till stipendier i Arboga skola.	J. I:son Ahlström, rådman.	1728 ^{22/5}	1	5	104	—	Kyrkorådet.	
Olof Ahllöfs donationsfond.	»Till lärare vid Arboga skola.»	O. Ahllöf, assessor.	1740 ^{9/10}	1	58	1,458	—	D:o.	
Engvallska stipendiifonden.	Till stipendier vid Arboga allmänna läroverk.	A. Engvall, grosshandlare.	1876 ^{14/8}	5	700	15,225	—	Arboga stads kyrkoråd, stadens borgmästare och rector scholæ.	
Flickskolefonden	Bidrag till aflöning åt en lärarinna vid flickskolan i Arboga.	Fru J. G. Christianason, f. Najström.	1840	1	74	1,650	—	Skolrådet.	
<i>d) Stiftelser för sjukvård.</i>									
Heijkensköldska sjukhusfonden.	Till uppehållande af Heijkensköldska sjukhuset och ett varmbadhus.	Euphrosyne Heijkensköld, f. Geisler, öfverstinna.	1870 ^{18/2}	—	1,716	75,600	50,600	Drätselkammaren och hälsovårdsnämnden.	
G. R. och Wilhelmina Holmqvists donationsfond.	Understöd åt behöfvande konvalescenter från Heijkensköldska sjukhuset.	G. R. Holmqvist, rådman, och hans syster.	1881 ^{10/12}	8	123	4,000	—	Hälsovårdsnämnden.	
Kapten Strömbergers fond.	Bestridande af årliga utgifter för Vinbäckens helso-brunn.	C. Th. Strömberger, kapten.	1879 ^{1/7}	—	100	3,000	—	Stadsfullmäktige.	
<i>e) Sjuk- och begravningskassar.</i>									
Arbetarnes i Arboga sjuk- och begravningskassa.	Sjuk- och begravningshjelp.	Arbetarnes ring.	1884 ^{1/9}	4	83	1,103	—	En styrelse.	99)
Arboga arbetareförenings d:o.	D:o d:o.	Arbetareföreningen.	1890 ^{7/9}	15	413	2,745	—	D:o.	100)
Arboga mekaniska verkstads d:o.	D:o d:o.	Verkstadsbolaget.	1858	45	603	7,369	—	Verkstadsbolaget.	101)
Sjukhjelpsföreningen i Arboga.	Att vid sjukdomsfall åt medlemmarne lemna understöd efter insättningarna.	Ingen särskild.	1873 ^{6/3}	24	509	8,386	—	En styrelse.	102)
Sjukhjelpsföreningen å Arboga södra skog.	D:o d:o.	R. Boseus, borgmästare.	1882 ^{10/2}	4	25	417	—	D:o.	103)
Logen Filadelfias sjuk-kassa.	Sjukhjelp åt medlemmarne.	Medlemmar af logen Filadelfia.	1898 ^{23/1}	3	41	162	—	D:o.	104)
<i>f) Pensionsfonder.</i>									
Strömbergers donationsfond.	Insättning i ränte- och kapitalförsäkringsanstalt åt fattiga och slitiga skolbarn.	C. Th. Strömberger, kapten.	1867 ^{8/4}	10	50	1,000	—	Skolrådet.	
Kapten Strömbergers fond.	Understöd åt 5 mindre bemedlade fruntimmer i staden.	Densamme.	1879 ^{1/7}	5	500	10,000	—	Stadsfullmäktige.	
Belitzska pensionsfonden.	Pensioner åt fattiga borgarenskor, borgaredöttrar och afsigkomna borgare.	Daniel Belitz, kramhandlande, och hans hustru, Sara M. Heijse.	1823 ^{22/11}	10	873	20,000	20,000	Kyrkoherden och magistratens ordinarie ledamöter.	105)
Westergrenska d:o.	Pensioner åt »pauvres honten».	L. E. Westergren Castorin, rådmansenska.	1862 ^{19/11}	5	220	4,164	—	D:o d:o.	
J. A. Öbloms pensionsfond.	Beredande af pensioner åt stadens fasta poliskår.	Wilhelmina Öblom, enkefru.	1895 ^{2/1}	—	—	3,195	—	Drätselkammaren.	106)
Borgerskapets understödsfond.	Att understödja delegare samt enkör och barn efter dem eller borgare, som vid fondens tillkomst redan aflidit.	Arboga borgerskap.	1882 ^{27/3}	20	1,175	16,391	—	En styrelse.	107)
<i>h) Andra stiftelser och inrättningar.</i>									
Lars Ahllöfs donationsfond.	»Till ljus och ett bärtäckes vidmakthållande i Arboga kyrka.»	Lars Ahllöf, rådman.	1725	—	33	728	—	Kyrkorådet.	
Lars Ahllöfs och J. I:son Ahlströms gemensamma donationsfond.	»Till en prestmans och ungdomens examinatorers lön vid Arboga stads kyrka.»	Densamme och J. I:son Ahlström, rådman.	1729 ^{1/6} 1730	1	196	4,358	—	D:o.	
Diakonissfonden.	Till befordran af diakonissverksamheten.	—	1900 ^{7/3}	1	43	500	—	D:o.	108)
A. W. Lundborgs fond.	För sådana välgörande ändamål inom staden, som ej afse direkt bidrag till kommunaltätkyrderna.	A. W. Lundborg, smideslärare.	1898 ^{20/3}	1	703	36,500	—	En styrelse.	

A n n ä r k n i n g a r :

¹) Utdelning har ej skett år 1900. — ²) Röntan ingår i fattigkassan. — ³) Enligt donationsbrevet skall af innehafvaren till Vikhus fideikommiss med röntan på 36,000 daler kopparmynt, beräknad efter 6 %, betalas trenne legater, nämligen dels här angifna understöd och dels 2 stipendier à 90 kr. åt teologie studerande vid Uppsala universitet. — ⁴) Stiftelsen utgöres af en donation af 8 tunnor råg; donationsbrevet förkommet vid eldsvåda i kyrkan d. 17/4 1840. — ⁵) Till kassan utgå årligen 75 kr. från Ferna och Bockhammars fideikommisssegendomar. — ⁶) Utgår från Ferna och Bockhammars fideikommisssegendomar. — ⁷) Röntan ingår i fattigkassan. Fonden uppkom genom försäljning af Skinskattebergs socken tillhörig spanmål. — ⁸) Röntan ingår i fattigkassan. En äldre stående fond, hvars uppkomst är okänd. — ⁹) Donationen läser utgöras af 10,000 daler kopparmynt innestående i Norns bruk. — ¹⁰) Röntan utgår till en stiftarinnans släkting under dennes lifstid. — ¹¹) Utdelas först sedan fonden uppgått till 100 kr. — ¹²) Munktorps församlings skolmagasinsfond, grundad ²⁸/₁₀ 1759 genom gåfva af sockenmagasinets s. å. inflytande räntor, förökades d. ²⁹/₃ 1762 genom gåfva af prosten And. Axelsson, d. ²/₅ 1799 genom gåfva af prosten Johan Wiksell och d. ⁷/₃ 1808 genom gåfva af prosten C. F. Hjertstedt. — ¹³) Ränobeloppet ingår i skolkassan. — ¹⁴) 52 kr. hafva gått till lärarens aflöning. — ¹⁵) Fonden förräntas, tills den uppnått 3,000 kr. — ¹⁶) Röntan af fonden uppbäres af två fröknar Bäck i Finland, så länge de lefva. — ¹⁷) Fonden har uppkommit derigenom, att besparingar skett på kyrkoherdens i Gunnilbo lön åren 1763—65. Röntan å det ursprungliga kapitalet, 6,044 daler 22 ²/₃ öre kopparmynt, har intill grefve C. F. von Hermanssons konkurs årligen utgått med 30 kr. Kapitalet, som innestått å Ferna brukskontor, är bevakadt i konkursen. — ¹⁸) Röntan å det ursprungliga kapitalet, 5,000 daler kopparmynt, som innestått i Bockhammars bruk, har intill grefve C. F. von Hermanssons konkurs årligen utgått med 25 kr. Fordran är bevakad i konkursen. — ¹⁹) Slöjdskolan har under några år varit indragen och understöd i stället lemnats Heds slöjdskola med 110 kr. pr år. — ²⁰) Stiftelsen utgöres af en inteckning i Skinskattebergs bruk. — ²¹) Röntan ingår numera i skolkassan. — ²²) Halfva röntan lägges årligen till kapitalet. — ²³) Af medlen har inköpts en kamin till folkskolan. — ²⁴) Utdelning har ännu icke egt rum. — ²⁵) Fonden bildas genom kollekt och gåfvor. — ²⁶) Stiftelsen utgöres af 50,000 daler kopparmynt, som skola innestå och intecknas i Ferna och Bockhammars bruk och hvaraf röntan efter 6 % utgår med 250 kr., afsedda att användas till ett stipendium å 150 kr. och ett dylikt å 100 kr. Som icke alltid kompetenta sökande till dessa stipendier funnits, hafva i dylika fall röntorna reserverats; och utgjorde de reserverade medlen vid 1900 års slut 6,000 kr. — ²⁷) Utdelning har utgått i form af bad, rum, läkareafgifter och öfriga gratisförmåner. — ²⁸) Inlutna delegareafgifter år 1900 1,894 kr. — ²⁹) D:o 226 kr. — ³⁰) D:o 2,172 kr. — ³¹) D:o 176 kr. — ³²) D:o 313 kr. — ³³) D:o 183 kr. — ³⁴) D:o 307 kr. — ³⁵) D:o 651 kr. — ³⁶) D:o 1,005 kr. — ³⁷) D:o 1,180 kr. — ³⁸) D:o 473 kr.

— ³⁹) D:o 897 kr. — ⁴⁰) D:o 154 kr. — ⁴¹) D:o 241 kr. — ⁴²) D:o 6,594 kr. — ⁴³) D:o 1,149 kr. — ⁴⁴) D:o 1,242 kr. — ⁴⁵) D:o 2,641 kr. — ⁴⁶) D:o 286 kr. — ⁴⁷) D:o 11,632 kr. — ⁴⁸) D:o 389 kr. — ⁴⁹) D:o 116 kr. — ⁵⁰) D:o 197 kr. — ⁵¹) Utdelning har ej skett senare åren. — ⁵²) Inlutna delegareafgifter år 1900 98 kr. — ⁵³) D:o 810 kr. — ⁵⁴) Ränteaafkomsten ingår i allmänna fattigvårdskassan. — ⁵⁵) En del af afkomsten går till underhåll af donators graf. — ⁵⁶) Af fru Ericson äro donerade 10,000 kr., af fru Moberg 12,500 kr. — ⁵⁷) Fonden förräntas tills vidare. — ⁵⁸) Fonden skall förräntas, tills den uppnår 150,000 kr. — ⁵⁹) Donationen består af afgäld från hemmanen Skästa i Munktorps s:n och Skarpa i Skerike s:n; utdelning i spanmål. — ⁶⁰) En systerdotter till donator uppbär under sin lifstid fondens afkastning. — ⁶¹) Stiftarinnan uppbär röntan under sin lifstid. — ⁶²) Utdelning börjar ej, förrän fonden stigit till 15,000 kr. — ⁶³) Af fonden utgå för närvarande lifräntor till testators anhöriga. — ⁶⁴) Inlutna delegareafgifter år 1900 763 kr. 50 öre. — ⁶⁵) D:o 6,554 kr. 29 öre. — ⁶⁶) D:o 917 kr. — ⁶⁷) D:o 1,474 kr. 70 öre. — ⁶⁸) D:o 128 kr. 50 öre. — ⁶⁹) D:o 208 kr. 25 öre. — ⁷⁰) D:o 284 kr. — ⁷¹) D:o 826 kr. 87 öre. — ⁷²) D:o 292 kr. 80 öre. — ⁷³) D:o 2,058 kr. — ⁷⁴) D:o 778 kr. 80 öre. — ⁷⁵) Härtill äro anvisade 64 tunnor 12 kappar spanmål årligen. — ⁷⁶) Härtill äro anslagna 4 tunnor spanmål årligt afdrag från Papegojvreten å Vesterås stads område. — ⁷⁷) Enligt Kungl. Maj:ts nådiga medgifvande d. 10/9 1897 åtnjuter Öster-Våla kommun under visst vilkor i 25 år från början af år 1898 hälften af fondens årliga afkastning, dock ej öfver 1,000 kr. För år 1900 har kommunen bekommit 929 kr. — ⁷⁸) Röntan går till donators tjenarinna i hennes lifstid. — ⁷⁹) Inlutna delegareafgifter år 1900 330 kr. — ⁸⁰) Hushållsskolan utöfvar för närvarande ingen verksamhet. — ⁸¹) Fonden har ännu icke kommit till användning. — ⁸²) Inlutna delegareafgifter år 1900 478 kr. — ⁸³) D:o 127 kr. — ⁸⁴) D:o 166 kr. — ⁸⁵) D:o 560 kr. — ⁸⁶) Först efter enkefru Holmgrens död komma pensioner att utdelas. — ⁸⁷) Enligt stiftarens förordnande utgår pensionen till viss person under dennes lifstid. — ⁸⁸) Inlutna delegareafgifter år 1900 345 kr. — ⁸⁹) D:o 1,109 kr. — ⁹⁰) D:o 488 kr. — ⁹¹) D:o 1,327 kr. — ⁹²) D:o 1,054 kr. — ⁹³) D:o 2,360 kr. — ⁹⁴) D:o 432 kr. — ⁹⁵) Fonden utgöres af lägenheten N. Brattberget. — ⁹⁶) Fondens årliga afkastning ingår numera i aflöningen till äldste kollegan vid läroverket. — ⁹⁷) För ökning af fondens belopp har röntan lagts till kapitalet. — ⁹⁸) Fonden uppkommen genom besparingar å Rosendals större stipendiifond och Rosendals stipendiifond nr 1. — ⁹⁹) Inlutna delegareafgifter år 1900 141 kr. — ¹⁰⁰) D:o 534 kr. — ¹⁰¹) D:o 453 kr. — ¹⁰²) D:o 658 kr. — ¹⁰³) D:o 66 kr. — ¹⁰⁴) D:o 208 kr. — ¹⁰⁵) Fonden utgöres af egendomen Koberg, taxeringsvärderad till 20,000 kr. och afkastande i arrende 900 kr. — ¹⁰⁶) Gifvarinnan, stadsvaktmästarenskan Öblom, har förbehållit sig 3 % ränta å kapitalet under sin lifstid. — ¹⁰⁷) För borgare samt deras enklor och barn ingen afgift; för andra 15 kr. en gång för alla. — ¹⁰⁸) Fonden bildad af insamlade medel.

